

ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΡΥΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΩΡΕΑ. 1 Α χορά
ΗΜΕΡΟΜ. 24-10-81
ΑΡΙΘ. 30359

15. ΑΠΡΙΛΙΟΥ. 1854.

ΤΟΜΟΣ Ε'.

ΦΥΛΛ. 98.

ΒΕΡΘΑ ΦΡΕΜΙΚΟΥΡ.

—ο—

Ότε ἡ Κ. Βέρθα χήρα Ναθερμικ, ἀπεφάσισε νὰ συζευχθῇ μετὰ τοῦ ἱατροῦ Μαυρικίου Φρεμικοῦρ, ὑπουργοῦ σήμερον, ἐνόμιζεν ὅτι τὴν ἡγάπα περιπαθῶς· ἀλλὰ πολὺ δὲν ἐπέρασε καὶ ἶδεν ὅτι ὁ σύζυγος αὐτῆς ἐνυμφεύθη μᾶλλον τὴν πλουσίαν περιουσίαν της. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐνέπνευσε μεγίστην ἀπελπισίαν εἰς τὴν ταλαίπωρον γυναῖκα· ἀλλὰ γενομένη μετ' ὀλίγον μήτηρ παρηγορήθη, καὶ λησμονήσασα τὴν ψυχρότητα τοῦ ἀνδρός της, ἀρρωσιώθη ὀλοφύχως εἰς τὸν υἱὸν της. Μετὰ τινα χρόνον νέα τις δοκιμασία, ἀσθένεια δεινотάτη, ἐπηύξησε τὴν πρὸς τὸ βρέφος φιλοστοργίαν τῆς μητρός· εὐτυχῶς ὁμως μετὰ ἓνα μῆνα καθ' ὃν ἡ ταλαίπωρος αὕτη κατετρούχετο ὑπὸ φόβων φρικωδῶν, ὁ νέος Μαυρίκιος ἀνέλαβε τὴν ὑγίειάν του. Τοσαύτην δὲ εὐτυχίαν ἠσθάνθη ἡ Κ. Φρεμικοῦρ διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ υἱοῦ της, ὥστε πᾶν ἄλλο αἰσθημα εἰσέλειπεν ἐκ τῆς καρδίας της. Καὶ παρελθὼν μὲν εἶχε

τὴν τρομερὰν νόσον τοῦ τέκνου της, ἐνεστῶς δὲ τὴν ἀνεξάντλητον χαρὰν τοῦ νὰ βλέπῃ αὐτὸν φαῖδρον καὶ εὐρωσπον, καὶ μέλλον τὸν φόβον μὴ προσβληθῇ ἡ ὑγεία του. Ὅλην τὴν ζωὴν της ἀφιέρου εἰς τὸ πῶς νὰ διατηρήσῃ ἀνεπηρέαστον τὴν ὑγίειαν αὐτὴν, καὶ ἔτρεμεν ὁσάκις ἐβλεπε καὶ τὸ ἐλάχιστον σύμπτωμα ἀθυμίας εἰς τὸν υἱὸν της. Ὅσάκις ἔγραφε πρὸς τινὰ φίλην της, τὴν Κ. Μαθιέζεν, αἱ ἐπιστολαὶ της ἦσαν πλήρεις πληροφοριῶν περὶ τοῦ νέου Μαυρικίου. Ὅ,τι ἔπραττε τὸ ἔπραττε δι' αὐτόν· ὅλαι αἱ ἐνασχολήσεις της εἶχον τὸν αὐτὸν σκοπὸν πάντοτε· δι' αὐτὸν ἐκινεῖτο· αὐτὸς ἦτο ἡ μόνη καὶ αἰωνία ἰδέα της.

Ἐνῷ δὲ αὕτη ἐπλεεεν, οὕτως εἶπεν, ἐν μέσῳ μακροχρόνιου, ὁ Κ. Φρεμικοῦρ, περιστοιχίζετο ἀπὸ ἀπείρους πολιτικούς περισπασμούς καὶ ἐπάλαιεν, ἥττωμενος σχεδὸν, πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του.

Βλέπων τὴν ἐξουσίαν του καταρρέουσιν, καταλαμβάνετο ἀπὸ ἀπελπισίαν τοσοῦτω μεγάλην ὥσθ' ὑπῆρξεν ἄλλοτε καὶ ἡ τῆς Βέρθας, ὅτε ἐκινδύνευεν ὁ υἱὸς της. Καὶ τὴν μὲν νύκτα δὲν ἐκλείειν ὄφθαλμον, τὴν δὲ ἡμέραν ὑπέκυπτεν εἰς ἥττας, εἰς θλίψεις καὶ εἰς ἀποτυχίας. Ὅθεν ἔγαινε σκυθρωπὸς καὶ ὀργίλος· καὶ ἐνῷ ὁ χαρακτήρ του δὲν ἦτο ποτὲ δύστροπος, κα-

τήντησε σήμεραν τοιοῦτος, ὥστε οἱ ὑπ' αὐτὸν ὑπηρετοῦντες τὸν ἐπλησίαζον μετὰ φόβου, ἢ ἀπεχώρουν σχεδὸν πάντοτε δυσηρεστήμενοι. Παρεφέρτεο εἰς ἄκρον ὁσάκις ἠγαντιοῦτό τις εἰς αὐτὸν, καὶ δὲν ᾔδυνάτο νὰ μείνῃ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος· αἱ ἰδέαι του αὐταῖς ἦσαν τεταραγμέναι καὶ πολλάκις ἀσύνδετοι. Ἡ δὲ Βέρθα, παραδίδετο ὅλη εἰς τὸ μητρικὸν πάθος της, καὶ οὔτε κἀν ὑποπτεύετο τὰ παθήματα τοῦ συζύγου της. Συνειθίσασα ἐξ ἀρχῆς νὰ μὴ συμμερίζεται τὰς περὶ τῶν δημοσίων ἀνησυχίας του, ἐθεώρει τὸν πολιτικὸν βίον ὡς ἀλλότριον τῶν γυναικῶν, καὶ δὲν ἐδοκίμασε ποτὲ νὰ παρηγορήσῃ τὸν ἄνδρα της δι' ἀποτυχίας αὐτοῦ· ἐνόησε, οὐδὲ ἔσχευε νὰ προλάβῃ, καὶ τῶν ὁποίων ἐπομένως ἠγνόει τὴν βαρύτητα καὶ τὴν ἀξίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔρθασεν ἑορτὴ τις τὴν ὁποίαν ἐσπευδε πάντοτε νὰ πανηγυρίσῃ ὁ Κ. Φρεμικὸς, ὅποια ἰδέοιτο καὶ ἂν ἦσαν αἱ πολιτικαὶ μέριμναι του· ἡ ἑορτὴ τῆς Βέρθας. Τὸ πρῶτ' ἐστάλη δῶρον πρὸς αὐτήν, ἀνθοδέσμη συγκειμένη ἐκ καμυλίων λευκῶν, τὰς ὁποίας ἡγάπα ἰδιαζόντως ἡ ἑορτάζουσα· συνάμα δὲ καὶ εἰκὼν πλουσιωτάτη, θαυμασίως ἐξεργασμένη, καὶ παριστάνουσα τὴν μεγαλοπρεπῆ οἰκίαν ὅπου ἐγεννήθη ἡ Κ. Φρεμικὸς. Ἡ Βέρθα ἐνθυμήθη τότε ὅτι εἶχεν ἄλλοτε ἐκφράσει τοιαύτην ἐπιθυμίαν. Εὐχαριστήσασα ἄρα εἰς ἄκρον, ἔδραμεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ συζύγου της, καὶ εἶπε πόσον εὐγνωμόνῃ διὰ τὸ δῶρόν του· ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐνόησε περὶ τίνος ἐπρόκειτο· διότι, ὅχι μόνον οὔτε ἡ ἀνθοδέσμη οὔτε τὰ ἄνθη δὲν ἐστάλησαν ἀπὸ αὐτὸν, ἀλλὰ, ὡς ὁμολόγησε, καὶ εἶχε λησμονήσει ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐώρασεν ἢ συζυγὸς του.

Ἡ ὁμολογία αὕτη κατέλυψε τὴν Βέρθαν, καὶ ἐξηράνισε τὴν χαρὰν τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη διὰ τὸ μυστηριώδες δῶρον. Τίς ἄρα ἐστειλεν αὐτό; τίς ἐνθυμήθει τὴν ἐπιθυμίαν της, καὶ τίς ἱκανοποίησεν αὐτὴν μετὰ τοσαύτης ἐπιτυχίας;

— Τίς ἦτον ἐδῶ ὅταν ὠμίλησα περὶ τῆς οἰκίας μου; ἠρώτα τὸ ἐσπέρας τοὺς φίλους της. Σεις, Κ. Βωδρέλ, ὁ Κ. Φρεμικὸς, ὁ Γεώργιος, ὁ Πρίγκηψ καὶ σὺ, Μαρκελίνα.

Ἡ Κ. Μαρκελίνα ὁμολόγησεν ὅτι ἡ ἀνθοδέσμη καὶ ἡ εἰκὼν ἐστάλησαν ἀπὸ αὐτὴν.

Ἡ Βέρθα δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἔμεινε σκεπτικὴ καὶ περίλυπος σχεδὸν δι' ὅλης τῆς ἐσπέρας. Ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἡ φαντασία της, συγκρίνουσα τὴν ἀγάπην τῆς φίλης της πρὸς τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ ἀνδρός της κατετάρασεν αὐτήν.

Τὴν ἐπαύριον ὅμως, ὅλαι αἱ ἰδέαι αὐταὶ διεσκεδάσθησαν ὡς καπνὸς, διότι ὁ υἱὸς της ἐφάνετο πάσχων. Καὶ ἤλπιζε μὲν, ὡς εἶπε καὶ ὁ ἰατρός, ὅτι μικρά τις δίαιτα καὶ ἀνάπαυσις ἔχουν ν' ἀποδιώξωσι τὴν ἐλαφράν τοῦ Μαυρίκιου δυσδιάθεσιν, ἀλλ' αἱ ἐλπίδες της ἀπέθυσαν μάταιαι· διότι ἀντὶ νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ μικρὰ νόσος, ἔγεινε συστηματικώτερα, καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ παρουσιάσῃ συμπτώματα τινα βιοια ἐκείνων τὰ ὁποῖα εἶχε καὶ ἡ ἄλλη ἀσθένεια τοῦ παιδίου. Ἐσπευσεν ἄρα νὰ διακοινώσῃ τοὺς φόβους της καὶ εἰς τὸν ἰατρὸν καὶ εἰς τὸν σύζυγόν της· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν

δὲν τοὺς συνεμέριστη, οὗτος δὲ μόλις τοὺς ἤκουσε. Καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος, συνειθισμένοι νὰ βλέπωσιν αὐτὴν ἀνησυχούσαν ἀνευ λόγου διὰ τὸ τέκνον της, ὑπέθεσαν ὅτι καὶ οἱ ἐνεστώτες φόβοι της θὰ ἦσαν ὑπερβολικοὶ ὡς πάντοτε. Ἡ Βέρθα, ἐνδίδουσα εἰς τοὺς λόγους τῶν, ἐπροσπάθησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς της· ἀλλ' εἰς μάτην ἐπάλασε πρὸς ἑαυτήν, εἰς μάτην ἀνεπόλει ὅτι αἱ γινώμαι τῶν περιφημοτέρων ἰατρῶν τοῦ πανεπιστημίου καὶ μάλιστα ἡ τοῦ ἀνδρός της δὲν ἐδικαιολογούν τὰς ὑποψίας της· τὰ συμπτώματα τὰ ὁποῖα ἐκείνοι ἔλεγον μὴ ὑπάρχοντα, αὐτὴ τὰ ἐβλεπε καθαρά καὶ ἀνατιρόντα.

Ἀλλὰ μετὰ δύο ἡμέρας, ὅτε Κ. Φρεμικὸς καὶ οἱ ἰατροί, ὅχι μόνον δὲν ἤρουντο τὴν νόσον, ἀλλὰ καὶ δεινοτάτην ἐθεώρησαν αὐτήν· δὲν ἀπηλπίζοντο ὅμως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μαυρίκιος εἶχε σώσει καὶ ἄλλοτε τὸ παιδίον ἀπὸ τὸν κίνδυνον, μετεχειρίσθη τὰ αὐτὰ θεραπευτικὰ τὰ ὁποῖα εὐδοκίμησαν καὶ τὴν πρῶτην φοράν. Καὶ τῶνόντι, τοῦ ἀσθενοῦς ἡ κατάστασις ἐβελτιώθη· πρῶτον δὲ τινα, ἔπειτα τὰς χεῖρας πρὸς τὴν μητέρα του, καὶ ἀνασηκώσας τὴν κεφαλὴν του τὴν ὁποίαν πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος δὲν εἶχε κινήσει, ἐμειδίκεν.

Ἐν τοσοῦτῳ ἐνῷ ἡ ἐπικίνδυνος νόσος τοῦ υἱοῦ τοῦ Φρεμικὸς, ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ μὲν μακρὰν τῶν δημοσίων υποθέσεων, αὐταὶ ἔλαβον χαρακτῆρα ἐπιφοβὸν διὰ τὸν ὑπουργόν. Αἱ βουλαὶ εἶχον διαλυθῇ καὶ αἱ ἐκλογαὶ ἐμελλον νὰ ἐνεργηθῶσιν ὅσον τάχιστα. Ὅλαι αἱ ἐπαρχίαι ἦσαν ἀνήσυχτοι, τὰ δὲ κόμματα ἠτοιμάσθησαν εἰς πάλιν σφοδρὰν καὶ ἀκαθεκτὸν. Πανταχοῦ ἤκουες ἀντεγκλήσεις, προσβολὰς, ἀπειλάς, λιβελλοὺς καὶ βλαδιουργίας. Ἰδὼν ὅτι ἀναλαμβάνει τὴν ὑγίαν του ὁ ἀσθενής, ὁ Κ. Φρεμικὸς ἀνέλαβε καὶ αὐτὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου, ἀπόφασιν ἔχων νὰ πέσῃ, ὡς πρέπει νὰ πράττῃ πᾶς ἀρχηγός, μετὰ τῶν ὁπαδῶν του.

Πρῶταν τινὰ, ἐνῷ ἐσκέπτετο περὶ τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν κινδύνων τῆς θέσεώς του, ὑπηρετῆς τις τῆς Βέρθας ἐμβάσα,

— Κύριε, εἶπεν, ἡ κυρία μου πάσχει, καὶ ἦλθον νὰ σὰς εἰδοποιήσω ὅλην τὴν νύκτα ἔμεινε πλησίον τοῦ υἱοῦ της, ἀνήσυχος καὶ περίλυπος. Χθὲς τὸ ἐσπέρας μ' ἐστειλε πολλάκις νὰ ἐρωτήσω ἐὰν ἤλθετε, διὰ νὰ σὰς παρακαλέσω νὰ ὑπάγετε εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς κυρίας μου· τώρα, ἀπὸ τὸν τόσον κόπον τῆς νυκτός, κατεβλήθη καὶ κοιμάται ὀλίγον. Ἐνόμισα καλὸν νὰ σὰς εἰδοποιήσω, διότι ἔσως ἐνῷ ἀναπαύεται ἡ κυρία, θελήσετε νὰ ἰδῆτε τὸ παιδίον. Μὲ φαίνεται πολὺ ἀρρώστον.

— Ἐχεις δίκαιον, Μαρία, καὶ σ' εὐχαριστῶ· εὐθὺς ἐρχομαι· τὸ παιδίον εἶν' ἔξυπνον.

Ἡ ἀπονάρκωσις του εἶναι ὑπερβολικὴ· δὲν ἐκοιμήθη δύο ἡμέρας· τὰ ὁμμάτια του εἶναι πάντοτε ἀνοικτὰ, καὶ πάντοτε παραπονεῖται.

Ὁ Κ. Φρεμικὸς ἐσηκώθη διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸν θάλαμον τῆς γυναικός του· ἐνῷ δὲ ἐξῆλθε τῆς θύρας ἤκουσε κρότον ὀχλήματος εἰσερχομένου μετὰ σπουδῆς

εἰς τὴν αὐλήν. Καὶ κύψας ἀπὸ τὸ παράθυρον τὴν κεφαλὴν, εἶδεν ἄμαζαν ταχυδρομικὴν, καὶ τινα καταβάντα ἀμέσως. Ὁ Μαυρίκιος ἀναγνώρισας τὸν Δουβουά ἐκ... ἀφῆκεν φωνὴν ἀπορίας.

Ἡ ἀφίξις τοῦ Κ. Δουβουά δὲν θὰ εἶχε σκοπὸν ἐπουσιώδη· ὁ καλὸς οὗτος ἄνθρωπος ἦτο ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν ἐπιχειροῦσι ταξείδια δαπανηρὰ, οὐδ' ἐγκαταλείπουσι τὴν ἀνάπαυσιν τῶν, ἀνευ μεγίστης ἀνάγκης. Ἐνῷ δὲ ὁ ὑπουργὸς ἐπροσπάθει νὰ μαντεύσῃ τὰ αἰτία τῆς ἀφίξεως τοῦ γέροντος, οὗτος ἀναβὰς ὡς νέος,

— Ἀνάγκη πᾶσα, εἶπεν, ἐξοχώτατε, νὰ ἐλθετε ἀμέσως μαζὶ μου καὶ μιὰς ὥρας ἀργοπορία δύναται νὰ μᾶς ἀφανίσῃ.

— Νὰ ἀφανίσῃ τί;

— Τὴν ἐκλογὴν σας, ἀνέκραξεν ὁ συμβολαιογράφος, οὐ τίνος ἡ ἀπόκρισις κατεθορύθησε τὸν ὑπουργόν.

Ἔως τότε, ὅποιοιδήποτε καὶ ἂν ἦσαν οἱ φόβοι του περὶ τῆς πολιτικῆς θέσεώς του, δὲν συνέλαβε ποτὲ τὴν ὑπόψιν ὅτι δὲν θὰ ἐκλέγετο. Ἐπίστευεν ὅτι ἡ πόλις τοῦ... θεωροῦσα εὐτύχημα τὸ νὰ ἔχῃ ἀντιπρόσωπον ὑπουργόν, θὰ ἐδίδο καὶ πάλιν προθύμως πρὸς αὐτὸν τὰς ψήφους της· ἀλλ' ἡ εἰδήσις τοῦ συμβολαιογράφου ἀνέτρεπε τὰς ἐλπίδας καὶ προσέβαλλε τὴν φιλαυτίαν του, ὅχι διότι ἐφοβέτο μὴ ἀποτύχῃ, ἀλλὰ διότι ἐτόλμησαν νὰ ἀντιτάξωσιν ἀντίπαλον.

— Καὶ ποῖον ὑποψήφιον ἐβάλαν ἀντ' ἐμοῦ; ἠρώτησε μὲ καταφρόνησιν ὁ ὑπουργός.

— Ὑποψήφιον ἐπιφοβόν, αὐτόχθονα, πλούσιον καὶ μὲ ἐπιβρότην.

— Ἡ κυρία σας παρακαλεῖ νὰ ὑπάγετε εἰς τὸν θάλαμόν της, εἶπεν ἐλθούσα ἡ ὑπηρετῆς, ἥτις καὶ πρὸ ὀλίγου εἶχε παρακαλέσει τὸν Κ. Φρεμικὸν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ παιδίον.

— Εὐθὺς.

Ἐπειτα δὲ στραφεὶς ἀνυπομόνως πρὸς τὸν συμβολαιογράφον, ἠρώτησε·

— Καὶ ὁ ἐπιφοβὸς αὐτὸς ἀντίπαλος τίς εἶναι;

— Ὁ Γαβριήλ...

— Κύριε, ἡ κυρία μου εἶναι ἀπελπισμένη, καὶ σὰς παρακαλεῖ θερμῶς νὰ ὑπάγετε εἰς τὸν θάλαμόν της, ἐπανελάβην ἡ ὑπηρετῆς.

— Ὁ υἱὸς μου εἶναι ἀρρώστος, εἶπεν ὁ Μαυρίκιος εἰς τὸν συμβολαιογράφον, καὶ πρέπει νὰ ὑπάγω νὰ εὐρω τὴν γυναῖκά μου, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ φοβισμένη. Εὐθὺς ἀφ' οὗ τὴν καθυσχάσω θὰ ἐπιστρέψω, καὶ ἀνχωροῦμαι ἀμέσως.

Καὶ ὁ μὲν συμβολαιογράφος ἐκάθησεν, ὁ δὲ Κ. Φρεμικὸς μετέβη εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς γυναικός του· εὐρὲ δὲ αὐτὴν κύπτουσαν ἐπὶ τῆς κοιτίδος τοῦ τέκνου της, καὶ ἀτενίζουσαν αὐτὸ μετ' ἀπελπισίας. Πλησίον αὐτῆς, ὀρθοὶ καὶ σκυθρωποὶ, ἴσταντο οἱ δύο ἰατροὶ οἵτινες ἐπεσκέπτοντο τὸ παιδίον. Μόλις ἐρρίψε τὸ βλέμμα του εἰς αὐτὸ ὁ Μαυρίκιος καὶ ἐνόησε τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου.

Οἱ ἰατροὶ ἴδον αὐτὸν μὲ ἥθος ἀπελπισίας.

— Ἡ φλόγωσις γίνεται σπουδαιότερα, εἶπεν ὁ εἰς αὐτῶν.

— Ἡ ἀναπνοὴ πλέον διακεκομμένη, ἐπρόσθεσεν ὁ ἑτερος.

— Ἡ θερμὴ ᾤξησε.

— Παραφροσύνη ἐπῆλθεν.

Ὁ Μαυρίκιος ἔθεσε τοὺς δακτύλους του ἐπὶ τοῦ σφυγμοῦ τοῦ παιδίου, καὶ ἐμέτρησε τοὺς κτύπους... Δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐλπίς· ἡ νόσος εἶχε τοσοῦτῳ προχωρήσει ὥστε ἡ ἐπιστήμη κατέστη ἀνίσχυρος. Τότε ἐπροσπάθησε νὰ κρύψῃ τὴν ἀπελπισίαν του, διότι ἡ Βέρθα, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχουσα προσηλωμένους ἐπ' αὐτοῦ, ἠγωνίζετο νὰ μαντεύσῃ τὸν νοῦν του.

— Ὁ ἀ τὸ θεραπεύσης καὶ τώρα; ἠρώτησε περὶ παθῶς· τὸ ἔσως μίαν φοράν, Μαυρίκιε· θὰ τὸ σώσῃς καὶ πάλιν.

— Δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐπισκέψεώς μου, ἀπεκρίθη ἀμνηχανῶν καὶ περίλυπος.

Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς ἰατροὺς, ἐπρόσθεσεν·

— Οἱ κύριοι ἰατροὶ ἀς ἐξοκολουθήσουν τὴν θεραπείαν, τὴν ὁποίαν ἐνήργησαν μέχρι τοῦδε τόσον ἐπιτελείως.

Ἐκείνη δὲ, ἀτενίσασα αὐτὸν μὲ ἀπορίαν καὶ ἀθυμίαν·

— Μὴν ἀφήσης, εἶπε, τὸ παιδίον μας, μὴ μὲ ἀφήσης, Μαυρίκιε. Μὲ φαίνεται ὅτι, ἂν φύγῃς θὰ πάρῃς μαζὶ σου τὴν ζωὴν τοῦ τέκνου μας. Ὅταν εἴς ἐδῶ, αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτόν μου πλέον ἥσυχον· ἀλλὰ χωρὶς σέ, φοβοῦμαι.

— Προλήψεις μητρικαὶ! ἀπεκρίθη ὑπομειδιῶν.

— Ἀδιάφορον, μὴ μὲ ἀφήσης, Μαυρίκιε· τὸ ἔσως ἄλλοτε, καὶ ἡ καρδιά μου μὲ λέγει ὅτι θὰ λάβῃς καὶ σήμερον τὴν ἰδίαν εὐτυχίαν.

Ὁ Μαυρίκιος ἐδίσταξε καὶ ἠπόρει τί νὰ πράξῃ, ὅτε ἶδε τὸν Δουβουά εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου, προσκαλοῦντα αὐτὸν διὰ νευμάτων.

— Θὰ μείνῃς, ἔ, Μαυρίκιε; Σ' εὐχαριστῶ· ἂν ἔξερρες πόσον πάσχω ὅταν εἶμαι μόνη, χωρὶς παραγορίαν, πλησίον εἰς τὸ τέκνον μου τὸ ὁποῖον ἔσως θ' ἀποθάνῃ. Μαυρίκιε, ἡ παρουσία σου μὲ δίδει δύναμιν.

Καὶ ἀφῆκεν εὐγνωμόνως τὴν χεῖρά του, τὴν ὁποῖαν ἐκράτει μετὰ τῶν ἰδικῶν της.

Ὁ Δουβουά ἐδιπλασίασε τὰ νεύματά του.

— Σημαντικώτατη ὑπόθεσις μὲ ἀναγκάζει νὰ σ' ἀφήσω... Δὲν θὰ λείψω πολὺ... Χρέος μέγαλον...

— Μὴ μὲ ἀφήσης, Μαυρίκιε. Τί ἄλλο χρέος μεγαλύτερον ἢμπορεῖς νὰ ἔχῃς παρὰ νὰ μείνῃς πλησίον εἰς τὸ τέκνον σου καὶ εἰς τὴν γυναῖκά σου, εἰς αὐτὴν τὴν φοιτητὴν ὥραν; Ὁ μᾶς φονεύσης καὶ τοὺς δύο ἂν ἀνχωρήσης.

Ὁ Δουβουά ἶδε μὲ ἀνυπομονήσαν τὸ ὀρολόγιόν του. Ὁ δὲ Φρεμικὸς ἐκίνηθη πρὸς αὐτόν. Ἀλλ' ἡ Βέρθα, πεσοῦσα παρὰ τοὺς πόδας του,

— Μαυρίκιε, Μαυρίκιε, ἀνέκραξε, μείνε· δὲν θὰ σκηνοῶ ἐὰν δὲν μὲ ὑποσχεθῇς ὅτι δὲν θ' ἀφήσης τὸ παιδίον μου. Εἰς τὸ ὄνομα τῆς μητρός σου, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ τέκνου μας, ἡσπῆσόν με.

Ὁ Δουβουά ἦλθεν ὀπίσθεν τοῦ ὑπουργοῦ, καὶ ἐφύρτισεν·

— Ὁ καιρὸς βιάζει· κάθε στιγμὴν χάνομεν ψήφους.

Ὁ δὲ Μαυρίκιος, ἐπιθέσας φίλημα ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς γυναίκας του,

— Θὰ ἐπιστρέψω μετ' ὀλίγον, εἶπεν, ἐνῶ ὁ συμβολαιογράφος ἐξήρχετο,

Ἐκείνη ὅμως ἀναστᾶσα, καὶ σταθεῖσα ἔμπροσθεν τῆς θύρας, καὶ ἀνοίξασα τὰς χεῖρας·

— Δὲν σὲ ἀφίνω, ἀνέκραξεν· δὲν λυπεῖσαι τὴν γυναῖκά σου, τὴν μητέρα τοῦ τέκνου σου, ἡ ὁποία εἰς σὲ μόνον ἐλπίζει; δὲν λυπεῖσαι τὸ τέκνον σου;

— Δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ μὲ διδάξῃ ἄλλος; τὰ χρέη μου, εἶπεν ὠργισμένος ὁ Κ. Φρεμικὸς, ὅστις ἡγανᾷ διὰ τὴν ἀδυναμίαν του. Ἐξήτει δὲ νὰ εὕρῃ, ἀφορμὴν νὰ δυσαρεστηθῇ κατ' ἄλλων, διὰ νὰ ἀπαλλαγθῇ τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεώς του. Ἐὰν ἐγνώριζα ὅτι ἦτον ἀνάγκη νὰ μείνω ἐδῶ, νομίζεις ὅτι θὰ ἐπερίμενα νὰ μὲ τὸ εἶπῃ ἄλλος; ἡ παρουσία μου εἶναι περιττή, τὰ χρέη μου μὲ προσκαλοῦν ἄλλου, καὶ θὰ τρέξω.

— Δὲν θ' ἀναχωρήσῃς! ὄχι! ἐπνέλαθεν ἡ Βέρθα σχεδὸν παράφρων, καὶ ἐναγκαλισθεῖσα τὸν σύζυγόν της.

Αὐτὸς δὲ ἠθέλησε νὰ ἐκβῇ.

— Ὅχι! ὄχι! μείνε.

Ἄλλ' ἐκεῖνος, ἀπωθήσας τὴν ταλαίπωρον μητέρα, ἐξῆλθεν, ἐκλείσας τὴν θύραν, ἔφθασε τὸν συμβολαιογράφον, ἀνέβη εἰς τὴν ἀμαζαν καὶ ἀνεχώρησεν ἐκδρομῶς.

— Κύριε, κύριε! Ἡ κυρία ἐλειποθύμησεν, ἀνέκραξέ τις γυνὴ ἀπὸ τοῦ παράθυρου.

Ἄλλ' ἡ φωνὴ ἀνέμιγξεν μετὰ τὸν κρότον τῶν τροχῶν, καὶ δὲν ἔφθασε μέχρι τοῦ ὑπουργοῦ· μόνος ὁ Δουβουὰ τὴν ἤκουσεν, ἀλλ' ἐσιώπησεν.

Ὅτε ἡ Βέρθα τὸν ἶδεν ἀναχωροῦντα καὶ ἐγκαταλείποντα τὸ τέκνον του, ὅτε τὸν ἶδεν ἀπωθήσαντα αὐτὴν διὰ νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ Δουβουὰ, καὶ θυσιάσαντα τὰ καθήκοντα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ συζύγου εἰς τὴν φιλοδοξίαν του, ἐπανελθοῦσα ἐκάθησε σιωπηλὴ πλησίον τῆς κοιτίδος τοῦ υἱοῦ της. Ἐνὸς πλέον ὅτι ἦτο ἀπελπισία, καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν οὐδεμία σωτηρίας ἐλπίς. Ἡ ἀπορία τῶν ἱατρῶν οὔτινας ἐπεσκέπτοντο τὸ ἀσθενὲς βρέφος ἀνὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν, ἐπεκύρου ἔτι μᾶλλον τὰς ὑποψίας της. Ἡ Βέρθα δὲν τοὺς ἠρώτα πλέον· δὲν τοὺς παρεκάλει νὰ σώσωσι τὸ τέκνον της. Κατηφὴς καὶ σπαρασσομένη ἀπὸ ὀδύνην τὴν ὁποίαν ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ ὁ λόγος, ἀνέμενε σιωπηλῇ. Ὅποια θέσις, Θεέ μου! ἡ θέσις μητρὸς προσηλωμένης ἐχούσης τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ἀγωνιῶντος τέκνου της, καὶ βλεπούσης· ἐκλείπουσαν μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν ζωὴν ἀπὸ τοῦ πρόσωπον ἐφ' οὗ ἔλαμπον πρὸ μικροῦ ἡ ὑγίεια καὶ ἡ χαρά! Ἀπὸ τοῦ ξηρὸν στόμα τοῦ ψυχοβόρατοντος ἐξήρχετο ῥόγχος θανάτου· οἱ μελανοὶ καὶ πυρεσσόντες χαρκακτῆρες τοῦ ἐνεκροῦντο· οἱ ἱατροὶ ἔπαυσαν πᾶσαν θεραπείαν, καὶ μόνον στεναζόντες ἤρχοντο καὶ ἀνεχώρουν.

Ἐν τούτῳ ἡ ἀναπνοὴ τοῦ παιδίου ἐγένετο ἀσθενεστέρη, καὶ δὲν ἤκούετο πλέον. Ἡ μήτηρ του ἠναγκάζετο νὰ κύπτῃ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ νὰ περιμένῃ πολυλάκις ὀλόκληρα λεπτά, τῆς ὥρας διὰ νὰ μάθῃ ἀπὸ

ἀνεπαίσθητον σχεδὸν πνοὴν ὅτι δὲν εἶχεν ἀποθάνει εἰσέτι.

Μετ' ὀλίγον ἔπαυσε καὶ ἡ ἀνεπαίσθητος αὐτῇ πνοή, καὶ ἡ ταλαίπωρος μήτηρ πεσοῦσα γονυκλινῆς, συνέσφιγγε τὰς χεῖρας, καὶ παρεφρόνει. Ὅτε δὲ ἐσηκώθη, ἶδεν ὅτι τὸ πτώμα ἦτο κεκαλυμμένον καὶ ὅτι δύο ἄλλοι, ὁ Κ. καὶ ἡ Κ. Μαθιέζην ἐκλαίον παρ' αὐτήν. Ἐστράφη ἀμέσως πρὸς τὸ παιδίον, ἀπέσυρε τὸ κάλυμμα, καὶ προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' αὐτόν μετ' ἀνεκφράστου θλίψεως, τὴν ὁποίαν συνεμερίζοντο οἱ δύο μόνον μάρτυρες τῆς φρικώδους ἐκείνης σκηνῆς, ἐπεὶ οἱ ὑπηρεταὶ εἶχον ἀποσυρθῇ.

Αἰφνης, ἀνασκιρτήσασα ὡς ἂν ἐξύπνησεν ἀπὸ βαθύν ἡθάρην, ἀνέκραξε·

— Δὲν ἀπέθανεν! Ἐ! κοιμοῦμαι ἀκόμη! βαρὺ ὄνειρον βλέπω! υἱέ μου! ὁ Θεὸς δὲν θὰ μ' ἐπῆρε τὸ τέκνον μου! Δὲν ἀρπάζει τὰ τέκνα ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν μητέρων.

Καὶ λαβοῦσα τὸ ἄψυχον σῶμα εἰς τὰς ἀγκάλας της, τὸ ἐβάλεν ἐπὶ τῶν γονάτων της, καὶ τὸ ἐπεριποιεῖτο ὡς ἂν ἤθελε νὰ τὸ ἀποκοιμήσῃ. Τὰ μέλη τοῦ νεκροῦ ἤρχισαν ἐν τούτῳ νὰ ἐντείνωνται καὶ νὰ ψυχραίνωνται αἱ ἄκραι αὐτῶν.

— Πῶς εἶναι παγωμένον! εἶπεν εἶναι ἀκίνητον! ἀπέθανεν! ἀπέθανεν.

Ὁ Κ. καὶ ἡ Κ. Μαθιέζην ἠθέλησαν νὰ λάβωσι τὸ νεκρὸν σῶμα, καὶ νὰ μεταβῶσι μετὰ τῆς μητρὸς εἰς ἄλλον θάλαμον· ἀλλ' αὐτὴ ἀντιστάσασα εἶπεν·

— Ἀπέθανε! καὶ ὡς τὸσον ὁ πατὴρ του ἐδύνατο νὰ τὸ σώσῃ, καθὼς καὶ ἄλλοτε τὸ ἔσωσεν. Ἀπέθανε! καὶ ὡς τὸσον ὁ πατὴρ του ἐπάτησεν εἰς τὸ πτώμα του διὰ ν' ἀποθάνῃ. Ὁ πατὴρ του τὸ κατεπάτησε χωρὶς δισταγμόν. Ἐπρόκειτο περὶ ἐξουσίας, περὶ δόξης, τί ἤξεύρω; τί τὸν ἐμελεῖν ἂν ἀπέθνησκε τὸ παιδίον του; τί τὸν ἐμελεῖν καὶ διὰ τὴν μητέρα του;... τί τὸν ἐμελεῖν διὰ τὸν σύζυγον ἀπηλπισμένον ἡ ὁποία ἐζητεῖ γονατιστὴ τὴν ζωὴν τοῦ τέκνου της; Μ' ἐσπρωξε μὲ θυμὸν καὶ ἀνεχώρησε! Μὲ ἄφησε μόνην μετὰ τὸ παιδίον ψυχομαχοῦν. Ἰδοὺ, κύριοι, ἰδέτε τὸ ἔργον πατρὸς καὶ συζύγου! Ἰδοὺ πτώμα εἰς τὰ γόνατα τῆς μητρὸς του!

— Ἐπικατάρτος! ἀνεφώνησεν ὁ Κ. Μαθιέζην, εἰς τὴν ἡ σύζυγός του ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλῃ σιωπὴν, θέσασα τὴν χεῖρά της ἐπὶ τοῦ στόματός του.

— Ἄφες τὸν ἄνδρα σου νὰ ὁμιλήσῃ, ἀνέκραξεν ἡ Βέρθα· λέγει τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας μου. Ἐπικατάρτος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος! ἐπρόσθεσε βαλοῦσα τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ τέκνου της. Ἐμπροσθεν τοῦ πτώματος τοῦ υἱοῦ του ζητῶ ἐκδίκησιν ἀπὸ τὸν Θεόν. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνῃ τὸ ἐγκληματὸς αὐτοῦ ἀτιμώρητον. Ἐὰν οἱ νόμοι τῶν ἀνθρώπων δὲν τὸν τιμωροῦν, ὑπάρχει ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ὁ ὁποῖος μὲ ἀκούει. Τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν θὰ ἐξαπαλῶ τὸν φονέα τοῦ τέκνου μου· τὸ ὁμνῶ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδίου τούτου. Ἐσύντριψε τοὺς μεταξὺ μας δεσμούς· ἡ μήτηρ δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζήσῃ μετὰ τὸν δολοφόνον τοῦ τέκνου της!

— Μὴ παραφέρεται ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν σου, κυ-

εἰς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ παιδίου σου αὐτοῦ. Πρὶν κάμῃς ἀπόφασιν τοιαύτην, ἄφες νὰ καταπραῖνθῇ ἡ λύπη σου, καὶ νὰ ἀναλάβῃς τὴν ἡσυχίαν τοῦ νοός σου.

Αὐτὴ δὲ μειδιάσασα μειδίᾳ μητρὸς πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχούσης τὸ πτώμα τοῦ τέκνου της,

— Δὲν ἔχω, εἶπε, πλέον, οὔτε μητέρα οὔτε τέκνον· εἶμαι ὁλομόναχη εἰς τὸν κόσμον.

Καὶ ἡ μὲν Μαρκελίνα ἀνάψασα τότε λαμπάδα, ἐβλῆεν αὐτὴν πλησίον τῆς κλίνης τοῦ νεκροῦ, ὁ δὲ Κ. Μαθιέζην ἔθεσε χρυσὸν σταυρὸν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ παιδίου. Καὶ διενυκτέρευσαν καὶ οἱ τρεῖς προσευχόμενοι.

Τὸ πρωῒ, ἦτο δὲ τότε ἔαρ, ἡ Βέρθα ἤνοιξε τὸ παράθυρον, καὶ εἰσῆλθεν ὁ δροσερὸς καὶ εὐσμος ἀὴρ τῆς αὐγῆς· συγχρόνως δὲ μικρὸν πτηνὸν ἤρχισε νὰ κελαδῇ. Ἡ Βέρθα ἔσυρε τὴν κοιτίδα τοῦ τέκνου της πρὸς τὸ παράθυρον καὶ ἠτένισε περιλυπὸς αὐτὸ τὸ ταλαίπωρον ἐφαίνετο κοιμώμενον.

Μετ' ὀλίγον ἐστόλισεν αὐτὸ, ἐνῶ ἡ Μαρκελίνα, τρέχασα εἰς τὸν κήπον, ἔδρεψεν ἄνθη καὶ ἐπέλεξε στέφανον τὸν ὁποῖον ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ.

Ὁ Κ. Μαθιέζην ἔφερεν ἀπὸ τὸν παρακείμενον θάλαμον μικρὸν φέρετρον ἐξ ἐβένου, ἡ δὲ Βέρθα ἶδεν αὐτὸ ὡς παράφρων, ἀλλ' οὐδὲ δάκρυον ἔρρευσεν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς της. Ἀπέθεσε τὸ πτώμα ἐντὸς τοῦ φερέτρου, καὶ ἔβριψε περὶ αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ἄνθη τὰ ὁποῖα ἔφερεν ἡ Μαρκελίνα ὁμοῦ μετὰ τὸν στέφανον. Ἐπειτα δὲ ἐκλέξασα μεταξὺ τῶν παιγνιδίων τοῦ τέκνου της ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἡγάπα πλείοτε, τὰ ἐβάλε παρὰ τοὺς πόδας του. Μετὰ ταῦτα ἐκάθησε παρὰ τὸ φέρετρον, καὶ ἐδυθίσθη εἰς πυρετώδη λήθαργον διαρκέσαντα μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἔφθασαν οἱ ἱερεῖς.

Τότε ἀνασκιρτήσασα ἐσηκώθη· αἱ χεῖρές της ἐξεπάθησαν πρὸς τὸ φέρετρον, καὶ τὰ λευκὰ χεῖλη της ἤβλησαν νὰ ψιθυρίσωσι τι. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἐλυπήθη αὐτήν· διότι ἐλειποθύμησεν.

Ἐνῶ δὲ ἡ Μαρκελίνα ἐρρόντιζε περὶ τῆς ταλαίπωρου αὐτῆς, ὁ Κ. Μαθιέζην ἐκάλυψε διὰ πέπλου τὸ πτώμα, ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ φερέτρου τὸ πῶμά του, τὸ προσήλωσε διὰ ἡλῶν, καὶ λαβὼν αὐτὸ τὸ ἔφερεν εἰς τοὺς ἱερεῖς.

Ὅτε δὲ ἐπέστρεψεν ἶδε τὴν Κ. Φρεμικὸν τότε μόλις ἀναλαμβάνουσαν τὰς αἰσθήσεις της.

Ἡ Βέρθα ἀνανήψασα ἔρριψεν ἄπορα τὰ βλέμματα εἰς τοὺς περὶ αὐτήν· ἐφαίνετο ὅτι εἶχε λησμονήσει πάντα· ἀλλὰ οἱ ὀφθαλμοὶ της προσηλώθησαν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν κενὴν κοιτίδα τοῦ τέκνου της· ἡ μνήμη τῶν συμβάντων ἐπανῆλθε τρομερωτάτη, καὶ ἡ ταλαίπωρος ἐλειποθύμησεν ἐκ νέου.

Μετά τινος ἡμέρας ἐπέστρεψεν ὁ Κ. Φρεμικὸς, ὑποψήφιος ἀποτυχών.

— Ποῦ εἶναι τὸ τέκνον μου, καὶ ἡ σύζυγός μου;

— Ἡρώτησεν ἀγωνιῶν.

— Ὁ Θεὸς ἐλυπήθη τὴν ταλαίπωρον σύζυγόν σου,

ἀπεκρίθη ἡ Κ. Μαθιέζην ἥτις ἐκλαίει γονυκλινῆς

παρὰ τὴν κλίνην τῆς Βέρθας, καὶ τὴν ἐκάλεσεν ἐκείνου ὑπῆγε καὶ τὸ παιδίον της.

Ἵπάρχει, ὡς λέγεται, εἰς τὸ φρενοκομεῖον παράφρων ἀξίων ὅτι εἶναι ὑπουργός, καὶ ζητῶν μεγαλοφώνως τὴν σύζυγον καὶ τὸ τέκνον του.

Δὲν λέγει δὲ εἰς κανένα τὸ ὄνομά του.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΙΚΟῦ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΤΟΥ 1854.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνετέλεσαν αἱ μουσαι εἰς τὸν δημοτελῆ πανηγυρισμὸν τῆς ἐνδόξου ἡμέρας τῆς 25 Μαρτίου. Μετὰ τὴν ἐπίσημον ἐν τῇ μητροπολίτι νᾶφ δοξολογίαν, ἀπενεμήθη ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τὸ ὑπὸ τοῦ φιλογενεστάτου Κ. Ἀμβροσίου Ῥάλλης κανονισθὲν ἐτήσιον ἀριστεῖον τῆς ποιήσεως, ἐνῶπιον πολυπληθεστάτης καὶ διακεκριμένης ἀσπασίας, ὡς ὑπουργῶν, τῶν τελῶν πάντων, πεπαιδευμένων, σπουδαστῶν, καὶ ὅλης ἀνθοδέσμης χαριεστάτων κυριῶν. Τὸν λόγον λαβὼν ὁ Κ. Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς, ὡς εἰσηγητῆς τῆς Βσιτροπῆς τῶν δικαστῶν τοῦ διαγωνισμοῦ, ἐπρόφερε ταδε:

« Ἀφ' ὅπου δὲν ἔμεινε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ ποιητικὸς λειμὼν, ὃν ἡ τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας εὐφροία καλλιεργεῖ, καὶ τοῦ Κ. Ἀμβροσίου Ῥάλλης ἡ φιλογενὴς ἐλευθεριότης ἀρδεύει· πολυπληθεστέρη μάλιστα ὡν ἄλλοτε ποτε παρούσασθέντων εἰς τὰ ἔδη εἰς διαγωνισμὸν προκειμένα ποιήματα, δυακαίδεκα ὅλα τὸν ἀριθμὸν· τὸ δὲ μάλιστα χαριόσυγον καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς εὐγενούς τοῦ δωρητοῦ προθέσεως ἐγγυώμενον, ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν δοκιμῶν πρὸς τὰ ἥττονος λόγου ἄσια, ὑπερβαίνει ἐν τῷ ἔτει τούτῳ τὴν τῶν προλαβόντων ἔτων· διότι ἐκ τῶν δώδεκα τὰ πέντε ἐκρίθησαν ἐπαινετὰ, εἰ καὶ κατὰ βαθμὸν διάφορον. Ὡστε δικαίως ἐκ τούτου συμπεραίνομεν, ὅτι ἐπὶ τοῦ εὐγενούς τῆς Ἑλλάδος ἐδάφους καὶ δάφναι τῆς πολιτικῆς δόξης πυκνούμεναι οὐ μόνον δὲν ἀποπνίγονται τὰ τρυφερότερα τῶν Μουσῶν ἄνθη, ἀλλὰ μάλιστα προστατεύουσιν αὐτὰ καὶ τὰ πολλὰ πλασιάζουσιν.

Ἐπομένῳ τῷ παραδείγματι προηγουμένων ἄλλων ἔτων, ἐδυνάμεθα ἐπὶ μόνων τῶν ἀριτευσάντων, ἢ καὶ ἐπὶ τῶν πέντε ἐπιδοκιμασθέντων νὰ ἐκθέσωμεν τὰς σκέψεις ἡμῶν, ἀναλύοντες αὐτῶν τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐ-

να δαίνετο, καὶ κατὰ τὴν Σοφίαν ὠμοιάζε τὸν εἰς τὰς σφαλὰς ἐκτάσεις ἀναβαίνοντα καὶ εἰσδύοντα κύκλον;

Ταῦτα κεισθώσαν ὡς παραδείγματα, ὅλως ἐκ πολλῶν διότι πᾶσα στροφή ἀναλυομένη, εἰς ἐντέλως τὸ αὐτὸ συμπέρασμα φέρεται.

Τὰ αὐτὰ δὲ περίπου ἐλαττώματα τοῦ λόγου παρατηροῦνται καὶ ἐν τῷ Ἑλληνί τοῦ Πίνδου, ἐν ᾧ ἡ γλῶσσα εἶναι μὲν μᾶλλον ἐπιμελετημένη, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὀγκωδεστέρα. Ἡ πρώτη στροφή ἐχέει οὕτω:

“Νῦν, ἡμέρα, ζεύγος ἱππων περὶ πτερωτῶν, ἐτεροχρόων,

τὸν ἀνείκετον τοῦ χρόνου δίσκον ἐλκουσιν ἄνθρωπον,

καὶ ὁπίσσω ἔλκος ἄλλο δὲν ἀφῆλυσιν, ἢ μόνον

τὴν σκιάν τοῦ παρελθόντος, τὴν σκιάν νεκρῶν αἰώνων,

ἧτις φεύγουσα τῶν τάφων τὴν ἐγέμυθον σκοτίαν,

εἰς τοῦ πνεύματος τὴν νάρκην, εἰς τοῦ νοῦ τὴν ἡρεμίαν,

διηγείται τὴν μεγάλην

τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν νεκρῶν αἰώνων πάλιν.”

“Ὅλα ταῦτα φαίνονται δηλοῦντα, ὅτι παρέρχον-

ται αἱ ἡμέραι, καὶ μένει μόνη ἡ μνήμη των. Ἀλλὰ

ἔστω ὅτι ἡ νύξ καὶ ἡ ἡμέρα εἶναι ζεύγος πτερωτῶν,

διότι παρέρχονται (καὶ τί δὲν παρέρχεται;) προσέει

καὶ ἐτεροχρόουν. Ἀλλὰ διατὶ εἶναι ζεύγος ἱππων;

Ἐλκουσιν δὲ τὸν δίσκον τοῦ χρόνου ἄλλα τὸ ἄνθρωπον

τί ἄλλα θέλει ἢ ν' ἀπαρτίσῃ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν;

Πῶς δ' αἱ ἡμέραι δὲν ἀφῆλυσιν ἔλκος ἄλλο ἢ τὴν

σκιάν τοῦ παρελθόντος; Ἀλλ' ὅλα τὰ γινόμενα καὶ κατε-

ἀπογινόμενα ἐν τῇ γῇ, ὅλα τὰ ἐγείρομενα καὶ κατε-

δαφνιζόμενα δὲν εἶναι ἔλκη τῆς παρόδου τῶν ἡμερῶν

καὶ τῶν νυκτῶν; Ἐπειτα δὲ ἡ σκιά τοῦ παρελθόν-

τος, ἡ σκιά τῶν νεκρῶν αἰώνων, ἢν ἀφῆλυσιν αἱ ἡ-

μέραι, φεύγει τὴν ἐγέμυθον σκοτίαν τῶν τάφων, καὶ

διηγείται τὴν πάλιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν

νεκρῶν αἰώνων. Ἄν αἱ λέξεις αὗται περιέχουσιν τινα

ἐννοίαν, τὸ πνεῦμα δὲν δύναται νὰ τὴν ἀνακαλύψῃ

ἀκόπως, εἰς τὴν ποίησιν δὲ τὸ πνεῦμα θέλει νὰ τέρ-

πηται καὶ ὅχι νὰ κοπιᾷ. — Εἰς τὴν δευτέραν δὲ

στροφήν τὸ αἶμα φέρει στέμμα δάφνης (διὰ τὴν δάφ-

νην, ἧτις θάλλει δι' ὅλου τοῦ ἔτους); μύρτου καὶ

ναρκίσου, εἶναι φίλος ἄγγελος τοῦ (ἀπὸ τὸν παρά-

δαιμον) ἐξορίστου θνητοῦ, καὶ ὁ ἄγγελος οὗτος ψάλ-

λει τὰ κάλλη τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ δάφνη δὲ καὶ ἡ μυρ-

σίνη ἐπανερχόνται καὶ εἰς τὴν τρίτην στροφήν, στέ-

φουσιν τὴν φύσιν, ἧτις κρατεῖ σκῆπτρον, ἔχουσα ὑ-

πῆκον τὸν Πίνδον, ὅστις χύνει ἄρωμα λατρείας. —

Λέξεις καὶ πάλιν λέξεις, καὶ στόμφοι καὶ σύγχυσις.

Τὸ τρίτον τῶν ἐπῶν τούτων, Ἡ Λίμνη τῶν Ἰ-

ωανίνων, εἶναι διὰ στίχων ἀνρμιοκαταλήκτων,

ὅπερ, πρόκειμενον περὶ μετρίως σιγῆς, ἀφῆλυσιν

τὰ ἐννέα δέκατα τῶν δυσχερεῶν αὐτῆς. Καὶ ἐννο-

οῦμεν μὲν τὴν ἐπιτήδευσιν τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν

δεσμῶν τῆς ὁμοιοκαταληξίας, ὅταν πρόκειται περὶ

εἰσαγωγῆς τῶν προγονικῶν μέτρων, ἢ περὶ ἀκριβοῦς

μιμήσεως τοῦ ὅρους τῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων. Ὅταν

δὲ ἔνθεν τούτων, τοῦ κοινοῦ καὶ πεπαιγμένου στί-

χου χρῆσιν πονοῦμενοι, γυμνῶμεν αὐτὸν τῆς ὁμοιο-

καταλήξιας, τότε κόσμημα τῇ ἀκοῇ σύνθεσις καὶ προσ-

φιλὲς ἀφαιρούμεν, οὐδὲν ἀντάξιον ἀντικαθιστάντες,

καὶ ἀδυναμίας ἐγχορηγίας δικτατορικῶν διδόντες.

Τὸ ποίημα τοῦτο ἐκρίθη προτιμότερον τῶν δύο προηγουμένων, καὶ ὑπερτερεῖ ἐκείνων κατὰ τινὰς ἰ-

διότητες, αἵτινες ὁμῶς εἰσὶ δευτερευούσης τάξεως,

οὐδ' ἀπαρτίζουν τὴν ἀληθῆ ποιητικὴν ἀξίαν. Ἡ μί-

αὶ τῶν ἰδιοτήτων τούτων εἶναι ὅτι ὁ μῦθος, μᾶλλον

τῶν ἄλλων ἐξηττημένος καὶ διεσκευασμένος, ἔχει οὐ-

χι μὲν λίαν ἐντεχνόν, ἀλλὰ πῶς ἀρτιωτέραν τὴν πλο-

κὴν καὶ λύσιν. Καὶ ἐνταῦθα ὁ Σατράπης τῆς Ἡλείου

ἀρπάζει κόρην, Εὐφροσύνην καὶ ταύτην, θυγατέρα τοῦ

φίλου καὶ εὐνοομένου τοῦ Λάμπρου, ἐρωμένην δὲ

τοῦ νέου Γιαννάκη, ὅστις ἐγίνε ληστής ἀπ' οὗ ὁ σα-

τράπης εἶχε φονεύσει τοὺς γονεῖς τοῦ. Ὁ Σατράπης

τὴν ἐγκλείει εἰς πύργον, ὅθεν αὐτὴ ἐξ ἀπελπισίας

κηρυκίζεται εἰς τὴν λίμνην καὶ πνίγεται. Ὁ πατήρ

τῆς, ἐκδίκησιν πείων, καὶ ἐπερχόμενος νὰ φονεύσῃ

τοὺς Σατράπην, ἀπαντᾷ τὸ πτωχὸν τῆς θυγατρὸς τοῦ,

καὶ ἀποθνήσκει ἀποπληκτός. Ὁ δὲ μνηστήρ τῆς,

τραυματισθεὶς ἐπὶ τῆς ἀρπαγῆς τῆς, λαμβάνει παρὰ

τοῦ Σατράπου ψευδεῖς υποσχέσεις ὅτι θέλει τῷ ἀπο-

δοθῇ ἡ νέα, φέρεται πρὸς αὐτὴν νεκράν, καὶ ἀποθνή-

σκει ἐπίσης. Περιέρχον δ' ἐπιστάσιον εἶναι, ὅτι πρὶν

ὄλυν τούτων, καὶ ἐτι καλῶς τῶν πραγμάτων ἐχόν-

των, ὁ Γιαννάκης ἐνθιμήθει ὅτι ἂν αὐτὸς ἀποθάνῃ,

ἢ Εὐφροσύνη ἡμπορεῖ νὰ νυμφευθῇ ἄλλον, ἂν καὶ

αὕτη διαμαρτύρηται περὶ τοῦ ἐναντίου, ἀποραρίζεται νὰ

σφάζῃ τῆς μαχαίρας τοῦ, ὅπερ ὁμῶς δὲν τὴν ἐμπο-

δίζει νὰ τὸν ὀνομάζῃ πάντοτε ἁ χρυσὸν τῆς Γιαννά-

κην. Ἡ γλῶσσα τοῦ ποιήματος τούτου εἶναι χυ-

δαίως δημώδης, ὡρὰ καὶ ἡκίστα γραφικὴ, ἐτερερ-

μένη τῆς ἀκατεργαστοῦ ἀλλὰ καὶ νευρώδους ἐκείνης

χάριτος τῆς διαλέκτου τῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων, ἡ-

τις φαίνεται ἀποπνεύουσα τὸν ὀρεινὸν θυμὸν καὶ τὴν

ἐλάττην μὴνύει δὲ εἰς τοὺς πεπαιγμένους τύπους

ἐνίοτε καὶ καθαρωτέρας ἐκφράσεις, ὡς; Καὶ οὕτως

ἀντὶ Μητροῦ. Θὰ δυνηθῶν τὴν ἔβραν. Οὕτω. Ἦ

δοῦ, δὲν ἐκινεῖτο, τὸν εὐγενῆ, καὶ ἄλλα ὅμοια.

Ἡ δὲ ἄλλη τοῦ ποιήματος τούτου ιδιότης, ἧτις

καθ' ἑαυτὴν μὲν εἶναι ἐλάττωμα, συγκριτικῶς ὁμῶς

πρὸς τὰ προηγουμένα ποιήματα δύναται νὰ θεωρη-

θῇ ὡς προτέρημα, εἶναι τὸ μέχρι πτωχείας ἀκόσμη-

τόν τοῦ λόγου, ἀποβαίνοντος εἰς ταπεινὴν πολλάκις

πεζολογίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τούτου

ἐδάφους, ἂν καί τι ποῦ φύηται μικρὸν ἀνθύλλιον,

καὶ τοιούτων δὲν στερεῖται ἐνιαχοῦ ἡ ἐστιχοῦρημέ-

νη αὐτῆς διήγησις, δύναται τοῦτο νὰ ἐκλύσῃ τὴν ὄψιν,

ὅπερ ἀδύνατον ἐν τῇς ἄλλοις ἐκείνοις πεφυτισμένοις

ποιήμασι, μεταξὺ τῶν ὁρέων καὶ τῶν κοιλάδων

καὶ τῶν γιγάντων καὶ τοῦ χόου καὶ τῶν αἰθέρων.

Ὁ ποιητὴς τῆς Λίμνης τῶν Ἰωαννίνων δι' ἀνωνύμου

αὐτοῦ ἐπιστολῆς πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν, διεδήλωσεν

αὐτῇ ὅτι εἶναι ὀκτωκκαίδεκάτης νεανίας, ὅπερ ἴσως

ἐδύνατο νὰ διαθέσῃ ἐπικειστέρον αὐτὴν, ἀπορῶ-

σαν πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ δὲν

δύναται νὰ ἔλῃ δὴν μέτρα καὶ δὴν σταθμὰ. Ἄν

τὸ λυπηρότερον μέρος τοῦ καθήκοντος αὐτῆς ἐκ-

πληρώσῃ, κατὰ τὴν ρητὴν ὑπὸ τοῦ δωρητοῦ ἐκ-

σφαλιστῶν εὐχὴν, καταδεικνύη κατὰ τὴν κρίσιν

οὐκ ἀδυναμίας ἐγχορηγίας δικτατορικῶν διδόντες.

οὐκ ἀδυναμίας ἐγχορηγίας δικτατορικῶν διδόντες.

οὐκ ἀδυναμίας ἐγχορηγίας δικτατορικῶν διδόντες.

οὐκ ἀδυναμίας ἐγχορηγίας δικτατορικῶν διδόντες.

οὐκ ἀδυναμίας ἐγχορηγίας δικτατορικῶν διδόντες.

οὐκ ἀδυναμίας ἐγχορηγίας δικτατορικῶν διδόντες.

οὐκ ἀδυναμίας ἐγχορηγίας δικτατορικῶν διδόντες.

οὐκ ἀδυναμίας ἐγχορηγίας δικτατορικῶν διδόντες.

αὐτῆς οὐ μόνον τὰς ἀρετὰς τῶν ἀριστευόντων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἡττων ἐπιτυχῶν ποιημάτων, νομίζει ὅτι διὰ τούτου οὐχ ἡττων ὑπηρετεῖ τῇ ἐννέᾳ φιλολογίᾳ, ἐπὶ δὲ καὶ τοῖς θιασώταις αὐτοῖς, τοῖς μὲν προδόντες δεκτικὴν τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν καὶ τὰς ἐπιπροσθούσας ὑψάλους ὑποδεικνύουσα, τοὺς δὲ μᾶτην ἀποπειρωμένους τῆς ἀνόδου τοῦ Ἑλικῶνος ἀντικρυς ἀποσοβούσα πρὸ πάντων ὁμῶς οὐδόλως μεταμελεῖται ὅτι μετριάζει τὸ θάρρος τῶν νεωτέρων, καὶ τῶν οὐπω τὰς τῶν σχολείων ἐδρας καταλιπόντων διότι αἱ Μοῦσαι εἰσὶ ζηλοῦτοι, καὶ θέλουσιν, ἢ τῆς ποιήσεως ὡς καὶ ἡ τῶν ἐπιστημῶν, ἀπερίσπαστον τῶν ὁπαδῶν αὐτῶν τὴν λατρείαν καὶ εἰσὶ μὲν κόηροι καὶ ἀνκφυχὴ ἀνθὶ τινὰ ποιήσεως ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἐμβριθεστέρων σπουδῶν παρέργως δραπετόμενα, ἀλλ' ἡ σπουδαία τῆς ποιήσεως καλλιέργεια πρὸ τῆς περατώσεως τῆς ἐγκυκλίου ἀγωγῆς, καὶ αὐτὴν βλέπτει καὶ κολοβοῖ, καὶ τὴν ποιήσιν στερεῖ τῶν μετὰ ταῦτα χρησιμωτέρων τῆς ἐφοδίων. Ἡ ποίησις εἶναι τὸ ἄνθος τὸ φυόμενον ἀπὸ τῆς ῥίζης τῆς γνώσεως.

Μετὰ τὰ τρία ταῦτα συγγενῆ ποιήματα, τάττομεν δύο ἕτερα, ἐπὶ μείζονα ἔχοντα τὴν προσάλληλον σχέσιν. Ἐπιγράφονται δὲ ταῦτα τὸ μὲν: ἡ 25 Ἰανουαρίου 1853, ἐξυμνοῦν τὴν εἰς Ἑλλάδα πρῶτην ἔλευσιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, τὸ δὲ: Τὸ ὄνειρον τοῦ Βασιλέως κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1853. Ὑπάρχει δὲ τοσαύτη ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἀδελφικὴ ὁμοιότης, ὥστε καὶ ὁ πατρικὸς τύπος ἐν ἀμφότεροις, εἰ καὶ ποικιλλόμενος, ἀλλ' οὐχ ἡττων ἀφορτέροις, εἰ καὶ ζωηρότης δηλαδὴ τῆς φαντασίας, νῆκνυρίζεται ἡ ζωηρότης δηλαδὴ τῆς φαντασίας, καὶ τῆς καρδίας ἡ εὐαισθησία, καὶ τῆς τρυφερᾶς περιπάθειας περὶ τὴν ἀντίληψιν, καὶ τῆς τέχνης ἡ φιλόκαλος γνώσις. Εἰσὶ δὲ ἀμφότερα γεγραμμένα εἰς τὴν αὐτὴν ἀπαράλλακτον γλῶσσαν, τὴν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ τὴν νευρώδη ἐκείνην καὶ ἐναρμόνιον, ἢν αὐτομάτως λαλεῖ ἡ ποίησις, ὅταν θέλῃ νὰ κρούσῃ τὴν ἀφελὴ λύραν τῶν ὁρεσίδων Τυρταίων, μὴ ἀπηλλαγμένην ὁμῶς καὶ τινων ἀνωμαλιῶν, οἷον χρήσεως ἢ ἔξων ἢ ἐλληνικωτέρων τινῶν λέξεων. Ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν (διότι ἡ συγγένεια μᾶς φαίνεται ἀναμφισβήτητος), ὁ πρωτότοκος κατὰ πάντα λόγον ὑποχωρεῖ εἰς τὸν δευτερογενῆ. Καὶ πρῶτον μὲν κατὰ τὴν ἐκφέντες ὡς τοὺς τοῦ ὀνείρου, ἀπαρτίζουν μόνον διακοσίους ἐννεήκοντα δεκαπεντασφάλλους ἀνομοιοκαταλήκτους, ὥστε, ἄνευ τῆς ἀδελφικῆς ἐπικουρίας οὐδὲ καὶ ἐδύναντο νὰ γίνωσι δεκτοὶ εἰς τὸν διαγωνισμόν, ἐν ᾧ οἱ τοῦ ἄλλου ποιήματος συμποσούνται εἰς 589. Τοῦτο ἀρχεται διὰ τῶν ἀκολουθῶν στίχων:

“Ἀνοίχτε τὰ παράθυρα νὰ πᾶρῶ, ἀνοίχτε, ἀέρα, νὰ ἰδῶ τοῦ ἡλίου τὴν χάρα, νὰ ἰδῶ καὶ τὴν Ἀθήναι· ὄνειρο μὲ βιάσινε στὰ ξημερώματά μου· τρέμουν τὰ φυλλοκάρδια μου στὰ ἔχω ἰδωμένα.”

Ἀπαντῶνται δ' ἐν αὐτῷ εἰκόνες καὶ σκηναὶ ἰσχυρόταται, καὶ ἀξίαι τῆς γραφίδος τοῦ Δάντου. Τὸ μέρος τοῦ ἔδου ὅπου εἰσὶ καταδικασμένοι οἱ προδό-

ται καὶ δεσφῆρας τῆς πατρίδος, περιγράφεται οὕτω:

“Σὺν τὸν γερᾶνι τὸ ἔγριον χουμᾶ ν' ἀρπάξῃ ὄρνιθι,

μὲ τόση, μοῦ ἐφάνηκε, κινουμένη ὀληγοράδα.

Ἀπὸ τὸ χέρι μὲ κρατεῖ, εἰς χῶμα δὲν πατοῦμε·

σαῖτα σὺν πηγαίνουμε. Ἀπὸ τερβιά μ' ἀκούω

κλαυθουμανιὸν, φωναῖς πολλὰς, κουδουνῶν ἄλλωσιον,

γλώσσαις φωτιᾶς ὑψώνονται, πυρὸς πελάγῃ ἀφρίζου,

ἢ τὴ φλόγα ἀνθρώποι κολυμβοῦν, μὲ τὸ Σοῦρεῖο παλεύουν,

τὸ πῦρ ποῦ χύνει τοὺς ἀρούς, καὶ λόγια γαργαρίζει·

Παίρνει τ' αὐτὶ μου ταῖς μιλιᾶς, κ' ἦτον κακαὶ θλαστή-

μιλιᾶς.

Ἀνάθεμα τοὺς αἰτίους μας, πατέρα καὶ μητέρα!

νὰ μὴ εἶχε φέρε ἀνγερωῖς, νὰ μὴ καὶ ἡ χεῖρας,

παρὰ ποῦ γεννηθήκαμε ἢ τὸν ἡλιό τῆς ἡμέρας.

Ἐχάθηκε! ἀγέννητος νὰ ἦτολε βρεθούμεν!

Λυπηρὸν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν καὶ

ἄλλας ἐπὶ ὠραιότερας περικοπὰς. Ἀλλὰ, ἐν ᾧ τοῦ ἡ-

λου ποιήματος ἡ τάσις ἐστὶν ἡθικωτάτη, καὶ πολλὰ

κοινοφελέστατα καὶ πατριωτικώτατα ἐκτιθενται ἐν

αὐτῷ, εἶναι ὁμῶς καὶ ἐμπλεῶν ἀκνηθῶν μερῶν,

δυναμένων, ἂν οὐχὶ ν' ἀναξέσωσιν, ἀλλὰ καὶ ν' ἀνα-

πολήσωσι πληγὰς ἐφ' ᾧ πάντες συμφέρουν καὶ καθή-

κον ἔχομεν, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς αἰνιττεται, νὰ

σφύρωμεν τὸν πέπλον τῆς λήθης καὶ τῆς ἀφύσεως.

Ἀπὸ τοῦ σοφιστοῦ καὶ κατηφορῆς τούτου ποιήματος

στρεφόμεθα πρὸς ἕτερον εὐτράπελον ὅλον καὶ εὐχαρι-

ταται μετ' ἐκείνων οἷς εὐγνώμοσύνῃ οφείλεται, ὡς ἀγωνιζομένοις, καὶ δι' εὐφροσύνης συντελοῦσιν εἰς τὴν ὅσον ἐνεστὶν ἐπανακαμψιν τῶν ἀρχαίων μετρῶν εἰς τὴν ποίησιν ἡμῶν. Καὶ λέγει μὲν πού περὶ ἐαυτοῦ ὁ ποιητής·

Κοτὺλῆ δ' οὐ κατέφαγον τὸν Ὀμηρον,
τὸν Σοφοκλέα κ' Εὐριπίδην, καὶ θερμὸς
τῶν μέτρων τῶν ἀρχαίων ζήλωτής εἰμι.
Ἀπλῶς δ' εἰπεῖν τῆς ἱπποκρήνης μονοῦ
ἀπάσης ἀπνευστὶ ἐμφορησάμενος,
καὶ ἐν τοῖς Κασταλείοις νάμασιν ἀπολουσθεὶς
κηλῖδα πᾶσαν καταληκτικὴν ἐγὼ,
αὐτόχρημα Φοιδόληπτός σοι πρόκειται.

Ἀνδρῶς καὶ κατέφαγε τοὺς ἀρχαίους ποιητάς, ὡς τῷ ὄντι ἐξ ὅλου τοῦ ὕφους του φαίνεται, ἀλλὰ δὲν ἐξω κειώθη ἐντελῶς καὶ τὸν στίχον αὐτῶν, καὶ τὸ ὅτιον πολλάκις τὸν ἀπατᾷ, καὶ εἰς συνεχῆ τὸν παράγει μετρικὰ σφάλματα. Οὕτω πάμπολλοι τῶν στίχων του βραχυκαταληκτοῦσι ἢ πλεονάζουσι κατὰ πόδα, ὡς τοῦ πρώτου παραδείγματα τὰ·

Ἐπειδὴν προὔπτος κίνδυνός τις ἦ...
οὐ μὲν τοι ταῦτα ἔπραττον ἡμῶν...
νῦν μὲν πρὸς νότον, νῦν δὲ πρὸς βορρᾶν...

Τοῦ δὲ δευτέρου

Καὶ ἐν τοῖς Κασταλείοις νάμασιν ἀπολουσθεὶς...
ἐπιμαχίας τε καὶ συμμαχίας ἱεράς...
ὡς τίμιος, εὐκρινὴς καὶ εὐσυνείδητος...

Ἐκτὸς δὲ τούτου πάμπολλοι στίχοι δὲν ἔχουσι τὴν ὀρθὴν τομήν ἢ τὴν πενθημιμερῆ καὶ ἐφθήμερη, ἀλλὰ τέμνονται ἐν τῷ μέσῳ εἰς δύο διμέτρους βραχυκαταληκτοὺς, ὡς·

Εἰσέδωμεν λοιπὸν — ἀνίσχοντος εἰς γῆν...
ἢ γράτα Ἀλδίων — ἀπὸστολον νηῶν...
ἀπὸ τοῦ βήματος — κατὰ τοῦ Πάρκερος...
Ἐνὸς ἄσβεστος — εὐθὺς πῶς ἤναψε
ἀγάπης κ' ἔρωτος — κ' εὐθὺς προσέδραμον...

Ἡ δὲ γλῶσσα, πλὴν ὅπου ἡ Πιπελιώ ὀμιλεῖ, εὐστοχώτατα καὶ ἀκριβέστατα χυδαῖζουσα, εἶναι καθρωτάτη, ἐλεκετή καὶ ἐντεχνος, πολλαχού ὅμως ὑπὲρ τὸ δέον καὶ ἀνευ ἀνάγκης ἀρχαῖζουσα, χωρὶς τοῦτο ἐν ταῖς πλείστασι τῶν περιστάσεων, νὰ προσθέσῃ τι εἰς τὸ κωμικὸν καὶ γελοῖον, καὶ ἐνίοτε φεικταίως ἐπαναλήψαι τινὰς παραβλέπονται κατὰ τὰ ἄλλα δὲ εἶναι ζωηρά, εἰκονική, καὶ εἰς ποίησιν πρέπουσα. Εἰς χαρακτηρισμὸν τοῦ γλωσσικοῦ χαρακτῆρος κείσθω τὸ τεμάχιον τοῦτο, ἐν ᾧ οἱ δύο πρέσβεις ἔφθασαν εἰς γῆν

α τὴν τῶν Κωνώπων, ἥτις παρὰ μὲν μουσι
καλεῖται κωνωπία, οἱ δὲ ἄνθρωποι
Χασέκειον καλοῦσι κῆπον καὶ βοτανικόν.

Ἐνταῦθα εἰς τῶν πρέσβων,

... ὁ Μυοχάρης ὅλως ἄπειρος
τῶν κατὰ τοὺς ἀνθρώπους· (οἷτινες οὐδὲν
Ἐλευθερον ἀφίνουσι ποτ' εἰς τοὺς μῦς
Χωρὶν ἢ καὶ εἰς τοὺς Κῶνονας, ἀλλὰ
τὰ πάντα νὰ καρπῶν οἱ ἀπληροτέτατοι
Ἐπιθυμοῦσιν) εἰς χωρίον γῆς ἐκεῖ
Κεκαλλιεργημένον καλῶς ὤρμησεν
Ἀφρόνως ἐγὼ δὲ τὸ ἐπικίνδυνον
Ἀσκήπτου τῶσον συνορῶν διαγωγῆς

Περὶ ἐνταῦθα προσφύων αὐτῷ ἔπειτα·
" Ἀρχαῖται, ὦ Μυοχάρης διοτρεφέες,
Πεδίον βοτανικόν τοῦδ' ἰὼν
Μὰλ' ἐνθά τε καὶ ἐνθα, βεβηλῶν τε
Ἀσκληπιοῦ δάπεδον τὸδ' ἱερὸν.
Μὴ σέ που, μέλει, ζαθέου κήποιο,
Δεινὸν ὄμμα σοφοῦ Ὀρρανόδαο
Ἦ νῦν ἀποθνήσκουσι κηλὶς ἢ ποτε
Ἰόντα αὐτὶς ὕστερον, μὴ νῦν τοι οὐ
Πιπὼ τ' ἐπέων ἤδ' ἔτι οὐ χραίσμη τοι
Αὐδὴ λιγεία τ' ἤδ' ἐπέων κρᾶνεα!

Καὶ ὅτι μὲν φιλόλογος εἶναι ὁ ποιητής, τοῦτο εἶναι πρόδηλον, ἀλλ' εἶναι ἐν ταύτῳ καὶ λογορμολογία, ἐνίοτε μέχρι λαϊκῆς ἐπιπολαίου πριβαίτων (στοῦ). Τῶντι τὸ ποίημα τοῦτο ἀποδεικνύει ἐναργῶς τὸν κίνδυνον τῆς χρήσεως τοῦ τριμέτρου ἱαμβικοῦ, οὐχὶ ἐν τῷ δράματι, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀλλ' ἐν μακροτέροις ποιήμασι· διότι τὸ λευκόμενον καὶ οὕτως εἰπεῖν λογαριάζον τῆς ἀρμονίας αὐτοῦ, παρασύρει τὸν κάλαμον τοῦ ποιητοῦ εἰς ἀγανθὶ ἰαμβίων ὡκεανόν, καὶ ἐν τῇ πεζῇ ἀποθαινούσῃ πολυλογίᾳ ἀναλύεται τὸ ἅλας τῆς εὐφροσύνης καὶ τὸ τοῦ σκώμματος δραστηκόν, καὶ ἀποπνίγονται αἱ ἰδέαι.

Τοῦτο εἶναι τὸ πρώτιστον ἐλάττωμα τοῦ παρόντος ποιήματος, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ποιητής φαίνεται ἐαυτῷ συγγινώσκων, ὅταν εἰρωνικῶς λέγῃ·

ο τῆς συντομίας μου
πολλὰ οἱ ἀναγκῶσαι ἔχουν δείγματα·

Ἀλλὰ δὲν φαίνεται θεωρήσας αὐτὸ τοσοῦτον σπουδαῖον, ὥστε καὶ νὰ τὸ διορθώσῃ, οὐκ ὀρθῶς κρίνων· διότι τοῦτο ἀφαιρεῖ ἀληθῶς τὸ πλεῖστον τῆς ἀξίας τοῦ ἄλλως ἐπαινετοῦ τούτου ποιήματος. Μακρογορίαν δὲ λέγοντες, δὲν ἐννοοῦμεν τὴν τοῦ ὅλου ποιήματος ἐκτασιν, οὔτε τὰς συνεχεῖς παρεκβάσεις, ἢ τὸν μέγαν τῶν περιπετειῶν ἀνιμὸν, ἀλλὰ τὰ διὰ πολλῶν λεγόμενα, δυνάμενα δι' ὀλίγων, καὶ τὴν σῶρευσιν στίχων οὐδὲν προστιθέντων εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ ἐξασθενούντων μάλλον ἢ ἐπιρρυνούντων τὸ ἀποτέλεσμα. Αἱ παρεκβάσεις ἐξ ἐναντίας περιέχουσι πολλὴν χάριν ἐνίοτε, καὶ εἰσὶ τὰ κυριώτερα τοῦ ποιήματος, τοῦτο κοσμήματα. Οὕτως, ὅταν ὁ ποιητής διηγῆται τὰς ὀπλοποιητικὰς παρασκευὰς τῶν ποντικῶν, διασχυρίζεται ὅτι αὐταὶ οὐδένα πρέπει νὰ ἐκπλήξωσι, διότι καὶ οἱ μὲς μεγάλως ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ καθ' ὅλα, καὶ κατὰ τὴν σοφίαν καὶ κατὰ τὰς τέχνας, προώδευσαν.

Παραλείπω προτερήματα
Πόλλ' ἄλλα καὶ ἐπαινετὰ τῶν ποντικῶν —
Ἀλλὰ τὴν βιβλιομανίαν φέρ' εἰπεῖν αὐτῶν
Ἐκ τῶν ἀνθρώπων τίς ποτε δὲν παρετήρησε;
Ἐπὶ ζωῆς του τίς δὲν εἶδε ποντικόν,
Φοιτῶντα τῆς νυκτὸς εἰς τὰ βιβλία του
Καὶ μελετῶντα μετ' ἐπιστάσις καὶ σπουδῆς
Τὰ μάλλ' ἀξιόλογα συγγράμματα;
Τοῦ λόγου τούτου μάρτυς ἀξιόχρεως
Ἦ πάρεχαι σὺ Βουρδῶνος Ἀριθμητικῇ,
Ἦς ὅλον τὸ περὶ βιβλίων τῶν κυβικῶν
Κεφάλαιον ἐγένου ἐρῶν, ἀσπασίως
Σοφοῦ τινος καὶ μαθηματικοῦ μύθος,
Καὶ ταῦτα ἐν νυκτὶ μ.α. ἐν ᾧ ἐγὼ
Δι' ὅλων μηνῶν θρασύν τὸ κρᾶνόν μου

Καὶ σκάπτων μὲ τὴν δίκειλλαν τῶν λογισμῶν
Τοῦ πνεύματός μου τὸ ξηρὸν χωράφιον,
Πολλὰ μοχθήσας μίλις ποτὲ ἔσχυσεν
Ῥιζάρια νὰ ἀνασάψῃ ὀλίγηστα.
Καὶ σεις οἱ κλασικώτατοι τῶν ποιητῶν
Καὶ τῶν πεζῶν, ὃ σὺ Κουσεῖα ἐκδόσις
Ὀμήρου, καὶ σὺ Θουκυδίδου Πόμπαις,
Ἠρωτηριασμένοι ὡς ἀγάλματα
Τῆς ποντικῆς φιλομαθείας καὶ σπουδῆς
Μαρτύρια περίτρυνά μοι πρόκειται.

Ἄλλο δ' οὐχ ἦντον θεμελιώδες ἐλάττωμα τοῦ ποιήματος τοῦτου εἶναι, ὅτι σκοπὸν κυρίως δὲν ἔχει· διότι τῆς ὑποθέσεως, ἥτις ὡς ἀφορμὴ μόνον ἀπλῆ πρέπει ὁμολογουμένως νὰ θεωρηθῇ, ὀλιγίστη ἐγένετο χρήσις πρὸς διακωμῶδησιν τῶν γελοίων ἢ ἀτόπων τῆς κοινωνίας, ἢ τῆς ζωῆς ἐν αὐτῇ ἢ ἀτόμων καὶ πολλὰ μὲν ἐν τῷ ποιήματι ἰδιορρυθμῶς πολλάκις καὶ πρωτοτύπως καὶ εὐφρῶς λέγονται περὶ μῶν, καὶ περὶ κωνώπων καὶ Πιπελιῶς, καὶ πολλὰ οὐ ψεκτὰ παρωδῶνται, ὡς οἱ τοῦ Δημοσθένους Φιλιππικοί, ἀλλὰ πάντα ταῦτα φαίνονται οὐδὲν ἕτερον αἰνιττόμενα, καὶ πρὸς οὐδεμίαν ἐφαρμογὴν ἠθικὴν ἢ κοινωνικὴν λεγόμενα. Ἐνεκα τούτων, τὸ ποίημα διακρίνεται μὲν διὰ πολλῶν ἐξόχων προτερημάτων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἔλλειψιν οὐ μικρὰν ἔχει, καὶ πρὸ πάντων ἀπολείπεται τοῦ σκοποῦ δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ ἢ τοιοῦτου εἶδους ποίησις.

Πάντων τῶν μέχρι τούδε ἐξετασθέντων ποιημάτων, καὶ τῶν ἐμμετρῶν καὶ τῶν εἰς κωμῶν διὰ λεκτον γεγραμμένων, ὑπερέχει ἀναμφισβητῶς τὸ ἐπιγραφόμενον Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ ποιήματος Ὀ... Τοιαύτη τοῦλάχιστον εἶναι ἡ πεποιθήσις τῆς πλειονοψηφίας τῆς ἐπιτροπῆς. Καθ' ἐνός δὲ τῶν μελῶν, τοῦ Κ. Κορμυνοῦδου τὴν γνώμην, τὸ ποίημα τοῦτο πρέπει νὰ τυχθῇ τέταρτον μόνον κατὰ τὴν σειράν. Καὶ δικαιεῖται μὲν καὶ τούτο κατὰ στραφῆς, δὲν μεταχειρίζεται ὅμως τὸν φορτικῶς μονότονον τετράμετρον ἐκείνον τὸν τροχαϊκόν, ἀλλὰ τὸν πολὺ ποικιλωτέρον καὶ νευρωδέστερον τετράμετρον τὸν ἱαμβικόν, εἰς συλλαβὴν καταληκτικόν, συνανταμιγμένον μετὰ διμέτρου. Περὶ τῆς πλοκῆς καὶ οἰκονομίας τοῦ ποιήματος, ἂν καὶ τὴν ὑπόθεσιν λέγῃ συνοπτικῶς ἐν προομίῳ ὁ ποιητής, εἶναι ἀδυνατον νὰ κρίνῃ ἢ ἐπιτροπῇ· διότι τοῦτο ἔχουσι κοινόν τὸ ἐλάττωμα τὰ παρουνιαζόμενα εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἀποσπάσματα, ὅτι δὲν δύνανται νὰ κριθῶσιν ἐν συνόλῳ, καὶ νὰ ἐκτιμηθῇ μία τῶν πρωτίστων ιδιοτήτων ἐκάστου φιλολογικοῦ καὶ ἐν γένει καλλιτεχνικοῦ προϊόντος, ἡ διάθεσις τῶν μερῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀναγκάζεται ἐξ ὀνόματι νὰ κρίνῃ τοὺς λέοντας. Ἐν γένει δὲ φαίνεται ὅτι ὁ ἦρως τοῦ ποιήματος, καταγόμενος ἐκ τοῦ ἐνδόξου Σουλίου, τοῦ τούτου, εἶδε τὴν ἡρώϊκον πατρίδα του ἀποδοθεῖσαν ἀφ' οὗ εἶδε τὴν ἡρώϊκον πατρίδα του ἀποδοθεῖσαν ἀφ' οὗ τοῖς τυράννοις μετὰ τοσοῦτους αἱματηροὺς ἀγῶνας, ἀφ' οὗ πλανηθεὶς πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης γῶνας, ἀφ' οὗ πλανηθεὶς πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς ζήτησιν τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας, εἶδε τὴν κοινωσίαν μὴ ἀνταποκρινομένην πρὸς τὰ νεανικά αὐτοῦ ὄνειρα, ἀφ' οὗ τέλος ἠνεῖναι, ἦν θερμῶς ἡγάπα, ἐγένετο θῦμα τῆς τῶν τυράννων ἀκολασίας καὶ βαρ-

βαρότητος, ἔρχεται νὰ καταθέσῃ τὸ φορτίον τοῦ βίου εἰς τὸ μόνον μέρος ὅπου κατ' αὐτὸν ζῆ εἰσέτι ἡ φανταστικὴ του ἐλευθερία, εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐκεῖ, εἰς τὴν ἐσχάτην ἄκρην τοῦ Μαλῆου, ἀπαντᾷ γέροντα ἐρημίτην, ὅστις ἀνακαλύπτει αὐτῷ τὴν μνηστὶς του, καὶ ἀποθνήσκει εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ.

Τὸ ποίημα τοῦτο, εἶναι μὲν καὶ αὐτὸ ἐκ τῶν ἀμφιβαλῶν ἐκείνων, ἀτινα καὶ ἐκ τῆς ἐπικῆς καὶ ἐκ τῆς λυρικῆς Μούσης ἐνταύτῳ τρέφονται, ἀλλὰ κατὰ τοῦτο μεγάλως προσέχει τῶν ἄλλων, ὅτι τὸ λυρικόν αὐτοῦ ὕψος δὲν συνίσταται εἰς ὄγκον καὶ κόμπον λέξεων, οὔτε εἰς ὑπερβολικὰς εἰκόνας καὶ οὐρανομήκειας παραβολὰς, σωρευούσας Ὅσον ἐπ' Ὀλύμπῳ... αὐτὰρ ἐπ' Ὅσον Πήλιον εἰσοφύλλῳ, ἀλλ' εἶναι καλλιπεπὲς, ἐπιμελετημένον καὶ σώφρον, εἰκονικόν δὲ συγχρόνως τὴν φράσιν καὶ ζωηρόν, καὶ ὑπὸ τῆς φαντασίας διαποικιλλομένον, καὶ θερμὴν αἰσθησιν πνέον.

Παραδειγμα ἐξ αὐτοῦ ληρῆθῃ ἡ σκηπὴ, καθ' ἣν ὁ γέρον ἐρημίτης παραινέει τὸν νέον τοῦ φίλου, βλασφημοῦντα, ὡς ἔπεται·

— Ποῖα ἔλπις μοὶ ἔμεινε, παρὰ τὸν τάφον ἄλλῃ,
Ὅπου θὰ παύσῃ νὰ θρηνῇ ὡς παύσῃ τοῦ νὰ πάλλῃ
Ἡ μαύρη μου καρδιά;
Ἐκεῖ θὰ ἴδω τῶν παθῶν ἔργον τὸν κατεργάτην,
Πλὴν τὴν ψυχράν μου καὶ ἐκεῖ δὲν θὰ θερμάνῃ στάκτην
Ῥανὶς ἀαφροῦ μία.

Ἀφ' οὗ δὲν ἔχω εἰς τὴν γῆν δεσμὸν νὰ με συνδέῃ,
Δὲν ἔχω οὔτε ὀφθαλμὸν τὴν μνήμην μου νὰ κλαίῃ.
Ῥόδον ποτὲ εὐώδης
Στὴν ἀκνωδῇ ἔθαλλε τοῦ βίου μου λειμῶνα
Πλὴν τὸ πατοῦσι σήμερον ὑπὸ ψυχρὰν χιόνα
Τοῦ διαβάτου πόδες.

Ἀφ' οὗ εἰς τὴν κἀμινον τῶν στεναγμῶν ἐκάνῃ
Κατηραμένος ἐπὶ γῆς πλανῶμαι ὡς ὁ Κᾶν
Ὡς φάντασμα γυρίζω,
Κι' ὅταν μανίας κατὰ πᾶν εἰς τὸν ἐγκέφαλόν μου
Τοῦς ζῶντας ἀποστρέφομαι, μισῶ τὸν ἐαυτόν μου
Καὶ τὸν Θεὸν ὑβρίζω...

— Ἐβόρειον τὸν Σατανᾶ, ἂν κατὰ σὺ ἐμάνῃ
Τὸ θεῖον μὴ παρόργιζε, κί' ἂν με δεινὰ αὐξάνῃ
Τὰ ἄπειρα δεινὰ σου.
Κατάστειλον τὸν ἄγριον τοῦ πνεύματός σου σάλλον,
Μὴ ξέει, διηγούμενος πρὸς ὁμοῖόν σου ἄλλον
Τὰς παλαιὰς πληγὰς σου.

Κ' ἐγὼ ὡς σὲ ἐστέναξα μετ' ἄλγος τῆς ψυχῆς μου,
Κ' ἐγὼ ὡς σὲ, τὴν πανθηρὰν στιγμὴν τῆς γενετῆς μου
Πολλάκις κατηράσθην,
Ὡς ἔππος ἤμην ἀπειλῆς τὸν χαλινὸν δαγκάνων,
Ἄλλ' εἰς τὸ βάρος θαυμάσιον τῶν πόνων καὶ βασάνων
Νὰ κύψω ἐβιάσθην.

Ὅν ἤμην ὅτι φαίνομαι... δὲν φαίνομαι ὅτι εἶμαι...
Ἐὰν ὑπὸ τὸ βάρος μου καθῶς εἰς τάφον κείμαι,
Νικῶν καλλιστεφάνων
Παῖνας ἄλλοι' ἤκουσα, καὶ ὑπὸ τὸν Τζαβέλλαν
Ἐδῶκα τὴν πολυπύχον λευκὴν μου φουστανέλλαν
Εἰς αἵματα τυράννων.

Ἐπρότερον κ' ἐγὼ ποτὲ ἐκφράσεις γλυκυτέρας
Παρά τὰς τῶν δεήσεων, καὶ παρὰ τοὺς ἀστέρας

Ἀκόμη λομπροτέρους
Μεθύνων δὴν ἡτένισον ἀδάμαντας πυρίνους,
Κ' ἀπὸ τοὺς κρίνους τῆς αὐγῆς λευκοὺς ὡσπράνθην κρίνους
Πολὺ εὐωδεστέρους.

Ἄλλὰ τί λέγω; . . . ὦ θεέ! τὸ βέβηλόν μου στόμα
Πῶς αὐτομάτως στρέφεται εἰς γῆνα ἀκόμα;
Πῶς ἂν καὶ μετεβλήθην,
Καὶ κραταλύντων ἔμεινα ξηρῶν κοκκάλων σάκκος,
Καὶ μ' ἀναμένη ἀνοιχτός τοῦ τάφου μου ὁ λάκκος,
Ἀνακυκῶ τὴν λήθην;

Μετρίσων τὸν πόνο σου, θαρὺς τῆς λύπης λίθος
Ἐὰν πίξῃ τὸ δαδὺ νεανικὸν σου στήθος
Μὴ βλασφημῇς τὸ θεῖον! . . .
Σὲ θλίβει ἴσως ἡ φορὰ δεινὸν συμβεβηκότος;
Πλὴν δὲν θά εἶχον θέλησιν, ἂν δὲν ὑπῆρχε σκότος,
Αἰ λάμψεις τῶν ἡλίων.

Ἐσχάτον τέλος ποίημα τάττομεν, πρὸς τὰ πρόσω
χωροῦντες, τὸ ἐπιγραφόμενον ὡραὶ οἰολῆς. Περιέ-
χει δὲ τοῦτο δύο μὲν μικρὰ λυρικά ποιήματα, ὁ
Ποιητὴς ἐπιγραφόμενα, καὶ ἡ Πέριδικα, ἐν δὲ μα-
κρότερον στιχηρὸν διήγημα, φέρον ἐπιγραφὴν ὁ Φῶ-
τος καὶ ἡ Φρόσω. Τοῦτο δὲ εἶναι ἐπεισόδιον τοῦ
πολέμου ἐν ἔτει 1821, πλάττον ὅτι ὁ νέος Φῶτος,
ἀγαπῶν τὴν Φρόσων, μὴ δυνάμεν δὲ νὰ λάβῃ αὐτὴν
εἰς σύζυγον παρὰ τοῦ πατρὸς τῆς, ῥίπτεται μετ' ἄλ-
λων ἀπληπισμένων εἰς τὸ φρούριον τῆς Κορώνης, ὅ-
που ὁ σατοράπης κρατεῖ αἰχμαλώτων τὴν ἀδελφὴν
τοῦ, καὶ τραυματισθεὶς αἰχμαλωτίζεται. Ἡ πιστὴ
Φρόσω, ὡς παρὰ φωνὴν φεύγει τοῦ πατρικοῦ οἴκου,
πανταχοῦ ἀλλετὶς τὴν δυστυχίαν τῆς περιφέρουσα,
καὶ πανταχοῦ μετὰ περιφρονήσεως διωκομένη, ἀφ-
οῦ καὶ τὸν πατέρα τῆς ἐθανάτωσεν ἡ τύψις τοῦ συ-
νειδότητος, κρύπτεται τέλος εἰς τὴν ἔρημον, εἰς χώραν
ἣν μαστίζει ἡ λέπρα, καὶ εἰς ἣν διὰ τοῦτο οὐδέποτε
ἄνθρωπος πλησιάζει. Ἐνταῦθα δὲ περιποιεῖται αὐτὴν
εὐσπλαγχνος μοναχὴ, ἥτις ἀναγνωρίζεται ἡ μήτηρ
τοῦ Φώτου. Ἐν δὲ Κορώνῃ, φίλας, ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ
Φώτου σωθεὶς, διασώζει αὐτὸν μετὰ τῆς ἀδελφῆς του,
καὶ οὕτως ὁ Φῶτος ἀνευρίσκει πάλιν τὴν Φρόσων.

Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἔχει πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς
τινας τῶν προεκτεθεισῶν. Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μαρτυ-
ρεῖ πρὸ πάντων τοῦ ποιητοῦ τὴν ὑπεροχὴν, ἀποδει-
κνύον ὅτι τὰ προτερήματά εἰσιν αὐτοῦ ἴδια καὶ οὐχὶ
τοῦ μύθου. Ἡ γλώσσα αὐτοῦ εἶναι ἡ δημοτικὴ, καθ-
ὼς αὐτῆς τὴν ἀκριβὴ γνησιότητα, καὶ μετ' ὅλων
αὐτῆς τῶν ἀφελῶν καὶ πρωτοτύπων χαρίτων. Ἡ δη-
μοτικὴ δὲ, χρησιμεύουσα ὡς ὄργανον εἰς ἐμπειρὸν χει-
ρα, καὶ γεγραμμένη μετὰ τοσαύτης ἐπιδεξιότητος,
ὥστε ν' ἀναφαίνεται ἀπὸ αὐτῆς ὁ ἀγροτικὸς πλοῦ-
τος, καὶ πᾶσα αὐτῆς ἡ εὐρωστος δύνανται εἶναι ὁ
αὐλὸς τῶν ὁρέων εἰς τὰ χεῖλη δεξιωτάτου μελο-
ποιού. Ἀδύνατον εἶναι τὴν διὰ λόγων ἀνάλυσιν νὰ ἐκ-
φράσῃ τὸ κύριον τῆς λέξεως, τὸ βραχὺ, συνιστα-
μένον καὶ ἔντονον τῆς φράσεως, τὸν πλοῦτον τῆς
καταλήξεως, τὸ ἐναρμόνιον τῆς στιχοιουργίας, καὶ τὸ
ἐγκριτὸς καὶ φιλοκάλως εἰκονικὸν τοῦ λόγου, καὶ

τὴν πανταχοῦ τοῦ ποιήματος ἐπιφαινομένην τῆς
φαντασίας ἀσθονίαν, καὶ τὴν τοῦ αἰσθήματος τρυφε-
ρότητα. Τῶν προτερημάτων τούτων ἀκριβὴ ἐννοίαν
μόνον ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ποιήματος τούτου δύναται
νὰ δώσῃ, καὶ πρὸς κατάληψιν αὐτῶν μικρὰ παρα-
θέτομεν παραδείγματα, ἂν καὶ εἶναι ὀλόκληρον πα-
ραθέσεως ἄξιον.

Τὸ πρῶτον αὐτῶν εἶναι ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς τῆς
Φρόσως, περιγραφόμενος ὡς ἑπεται:

Δέτε, εἶναι νόστα εἰς τὰ ῥαγὰ μυστήρια τοῦ θανάτου
Πλανά μίαν λάμψιν λυπηρὴ σκοταδερὴ καυδὴ.
Τοῦ κόσμου τούτου θλιβερός διαδότης, ἐκεῖ κάτω,
Αἶε, ξαναλεῖ τὰ κρίματα μὲ ἀποθαμμένα χεῖλη.
— Εἶχα στὸν κόσμον ἕνα ἐγθρό, τοῦ Φώτου τὸν πατέρα,
Κ' ἤμασθε οἱ δύο ἀφιλιῶται, γὰρ μάχη γεννημένοι.
Τὴν Φρόσων ὁ Φῶτος ἀγάπῃ τοῦ Γεώργου ἡ θυγατέρα,
Φονιάς ἐγὼ ἀπεκρίθηκα, στὸ σπῆτι αὐτὸ δὲν μπαίνει.
Ἡ ἀγάπη πάντα εἶναι διπλὴ, ἀγάπησε καὶ ἡ Φρόσων,
Ἐσπερανῶθηκε κρυφά, ἐγέννησε ἕνα ἀγόρι,
Κ' ἐγὼ . . . τὴν καταράσθηκα! . . . ὦ τί ψυχὴ θὰ δώσω
Ποῦ σὲ ἔδωξα σταῖς ἐρημιάς, λαχταριμένη κήρη;
Ἀχ νῶϊ, παππᾶ, σταῖς ἐρημιάς, στὴν πείνα καὶ στὸ κρύο
Ἐπέραν ἡμέραις ντροπαλῆς ἡ καταφρονεμένη.
Καὶ ἐγὼ πατέρας τῆς, ἐγὼ ἀληθινὸ θηρίο,
Δὲν ξέρω ἂν ἦναι ζωντανή, ἂν ἦναι ἀποθαμμένη.
. . . Παππᾶ, παγόνω! ὁ πᾶρος μου δὲν εἶναι τοῦ θανάτου,
Φῆδρα στὸ νοῦ μου ἐλλίσσθησαν φαρμακωμένα, κρύα . . .
Σαλεύει ὁ νοῦς μου . . . ἰδὲ, γὰρ ἰδὲ τί γίνεται ἐκεῖ κάτω . . .
Τί χαλασμός, τί κόλασι, τί σκιαχτερὴ ἐρημία! . . .
Νύχτωσε . . . λόγγος φοβερός! . . . θρονιάει τὰ στροπελέκιν . . .
Ἦέσται χαλάζι . . . ὦ κύτταξ! μὲς τὴν ἀνεμοζάλη
Τραβοῦν δύο λύκοι ἕνα κορμὶ, καὶ ἄλλος περνᾷ παρέκει,
Κρατῶντας εἰς τὰ δόντια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ κεφάλιν . . .
Παππᾶ, γνωρίζεις τὸ κορμὶ ποῦ σέρνεται μπροστά σου . . .
Ἔχει γυναικεῖο πρόσωπον! . . . σὺν νὰ τὸ ξέρω! . . . ὦ φρίκη,
ὦ συμφορά μου! . . . κρύψτε με, παππᾶ, στὴν ἀγκαλιά σου,
Νὰ μὴν ἰδῶ τὰ σπλάγγνα μου ποῦ εἰς τρεβῶναι οἱ λύκοι.
Καὶ μέσα στὴν παραφορά καὶ μὲς τὸ φόβο ἀκόμα,
Καὶ στοῦ θανάτου τοῦ σπασμοῦ, ἐπλήγχε ἡ φωνή του!
Καὶ πέφτει κάτω, τρεῖς φορές ἀνοίγονται τὸ στόμα,
Καὶ μὲ τὸν τρίτο στεναγμὸ φτερουγιάσει ἡ ψυχὴ του.

Τὸ δεύτερον δὲ παράδειγμα δανειζόμεθα ἐξ ἐνός
τῶν ἐλασσόνων ποιημάτων, ἅτινα διὰ τοῦτο μόνον
ἔχουσιν ὀλιγωτέρως τοῦ μεγάλου καλλονάς, διότι ἔ-
χουσιν ὀλιγωτέρως στίχους. (*)

Τοιοῦτον εἶναι τὸ ποίημα τοῦτο, ὃ ἡ ἐπιτροπὴ
θεωρεῖ ἀδιστάκτως ὡς στεφάνου ἄξιον. Ἀλλὰ ῥη-
τὸς ὅρος τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι, ὅτι ὁ στέφανος δι-
δεται μόνον εἰς ποιήσεις καθαρευούσας τὴν γλῶσσαν.
Περὶ τούτου ἀμφιβολίας τινός. ἐμπειροῦς κατὰ τὰ
προλαβόντα ἔτη, ὁ ἀγωνοθέτης ἐξεφράσθη εἰς εὐ-
κρινέστερον δι' ἐπιστολῆς του, ἥτις καὶ κατὰ τὸν
προλαβόντα διαγωνισμὸν ἀνεγνώσθη. Ἀλλὰ καὶ αὐ-
τῆς τῆς ἐπιτροπῆς ἡ πεποιθὴς εἶναι, ὅτι ἐνθαῖνον
νομένης τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὴν λογιαν
ποίησιν, δὴν τινὰ δύνανται νὰ προκύψωσιν ἀτοπα-
τὸ μὲν ὅτι οἱ περὶ τὴν γλῶσσαν ἀναλίσκονται θέλου,
σι θαρραλέωτερον ἐκτείνει τὴν χεῖρα πρὸς λύραν καὶ

(*) Τὸ ἐνταῦθα ἀναγνωσθὲν παράδειγμα εἶναι μέρος τοῦ
κατωτέρω ἐκδομένου ποιήματος, τοῦ ἐπιγραφόμενου α' ὁ
ποιητῆς.

πληκτρον, διακρίνομεν τὴν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν
χυδαῖότητα τῇ προφάσει τῆς καθ' αἶρεσιν χυδαί-
λογίας, καὶ οὕτω θέλει αὐξήσει ὁ τῶν ἀνικάνων
ποιητῶν, καὶ ὁ τῶν ἀδωροῦς τὴν ποίησιν ὁρμώντων
ἀριθμὸς, καὶ θέλει διακωλυθῇ ἡ τῆς καλῆς φιλολογίας
καλλιέργεια. τὸ δὲ, ὅτι ἂν τινι εἰσέτι γραφῶσιν εἰς
τὴν δημόσιον γλῶσσαν ποιήματα, ἔροιντα τοῦ προκει-
μένου τὴν χεῖρα καὶ τὰ προτερήματα, κινδυνεύει
ἡ μίμησις νὰ παραστῇ οὕτω πολλοὺς εἰς τὴν χοῆσιν
τῆς χυδαίας γλώσσης, ὥστε ν' ἀναχαιτίσῃ ἐπὶ πολὺ
τὴν πρὸς τοὺς ἀρχαίους τύπους αὐτῆς ἐπινόησιν, ἢ
κἂν νὰ διχοτομήσῃ τὴν γλῶσσαν εἰς δύο διαλέκτους
ἀπ' ἀλλήλων διακρίνομενας, τὴν τοῦ πεζοῦ λόγου
καὶ τὴν τῆς ποιήσεως.

Πρὸς ταῦτα ἀπορροῖα ἡ ἐπιτροπὴ, καὶ ἰδίως πρὸς
τὴν ῥητὴν ἐρεσιν τοῦ ἀγωνοθέτου, ἀπονέμει μὲν τῷ
ποιητῇ τῶν Ὁρῶν τῆς σχολῆς τὸν στέφανον εἰλι-
κρινεστάτων ἐπαινῶν, οὐδὲν ἀπολειπόντων εἰς τὴν φι-
λοτιμίαν αὐτοῦ, τὸν δὲ τῆς δόξης καὶ τὸν χρῆμα
τίτην ἀπονέμει ἡ πλειονοψηφία τῷ μεταξὺ τῶν ἐν
καθάρᾳ γλώσσῃ γραψάντων ἀριστεύσαντι ποιητῇ τῶν
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΩΝ.

Ἡ ἐπιτροπὴ

Ν. ΚΩΣΤΗΣ.
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.
ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.
ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.
Α. Ρ. ΡΑΪΚΑΒΗΣ.

Μετὰ ταῦτα ἀναθὰς τὸ βῆμα ὁ πρύτανης τοῦ Πα-
νεπιστημίου Κ. Κωστής, ἠνέωξε τὸ Γραμματίον τὸ
προσκηρτῆμενον εἰς τὸ ποίημα τὸ ἐπιγραφόμενον α' Ὁ-
ραὶ σχολῆς, καὶ ἀνέγνω τὸ ὄνομα ὁ Γ. Χ. ΖΑ-
ΛΑΚΩΣΤΑΣ, ὃ ὑπεδέχθησαν ζωηρότατοι ἀνευφη-
μιαί. ἠνέωξε δὲ ἑπείτα ὁ πρύτανης τὸ προσκηρ-
τῆμενον εἰς τὸ ποίημα τὸ ἐπιγραφόμενον α' Ἀπο-
σπάσματα ἐκ τοῦ ποιήματος ὁ . . . καὶ ἀνέγνω
τὰ ἀκόλουθα:

Τὸ μὲν ποίημα καλεῖται

Ο ΑΠΑΤΡΙΣ.

ὁ δὲ ποιητὴς αὐτοῦ

Θεόδωρος Γ. Ὁρμανίδης.

Καθηγητὴς τῆς Βοτανικῆς.

—ο—

Διὰ νὰ πηγάζῃ δὲ διπλὴ ὠφέλεια ἐκ τοῦ
εὐγενοῦς σκοποῦ τοῦ ἀγωνοθέτου, θέλω ἐξο-
δεύσει τὰς 1000 δραχμὰς εἰς δύο κατὰ τὴν
ἐξουσίαν ἐπιστημονικὰ ταξίδια. Ἐκ δὲ τῶν
Ἑλλάδα ἐπιστημονικὰ ταξίδια. Ἐκ δὲ τῶν
Βοτανικῶν συλλογῶν μου μίαν μὲν θέλω προσ-
φέρει εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἑτέραν δὲ ὁμοίαν
θέλω ἐξαποστείλει ἐκ μέρους τοῦ ἀγωνοθέτου,
εἰς ὅποιονδήποτε Μουσεῖον τῆς Εὐρώπης ἡ-
θελε διατάξῃ.

Τοιοιούτῳ ἡ ἐμφυχωθεῖσα ποίησις θέ-
λει συντρέξῃ τὴν ἐπιστήμην. καὶ ἡ δόξα τοῦ
Ἀπόλλωνος θέλει συναρθεῖ, οὐχὶ ἀνευ ἀποτε-
λέσματος, μετὰ τα χαριέστερα ἄνθη τῆς Ἑλλη-
νικῆς Ἀλωρίδος.

Ἐν μέσῳ δὲ βαγδαίων καὶ ἐνθουσιῶδων χειροκρο-
τήσεων καὶ εὐφημιῶν ὑπὲρ τοῦ ἀριστεύσαντος καὶ
ὑπὲρ τοῦ ἀγωνοθέτου, ὁ πρύτανης, καλέσας ἐξ ὀνό-
ματος τὸν Κ. Θ. Ὁρμανίδην, καθηγητὴν τῆς Βοτα-
νικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, τῷ προέφερε τὸν κλά-
δον δόξης, τὸ ἐπίφθονον σύμβολον τῆς ποιητικῆς
νίκης του.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ.

—ο—

Ἦγνο δὲν βρίσκει ἡ συμφορὰ Τρεμουλιαστὰ στὴ βράχῃ
Ὁ αὐγερὸς φωτοβολεῖ,
Ἀκόμα οἱ λόγγοι εἶναι θαλοὶ
Καὶ τὰ βουνὰ καὶ οἱ βράχοι.

Τὰ χόρτα πίνουν τὴν δροσὴν τῆς νύχτας, καὶ τ' ἀνέμιν
Χύνει κελάρημα γλυκὸ,
Καὶ ἕνα ἀγέραι μαλακὸ
Τὸ κύμα χαράκνει.

Νεράϊδες, ποῦ δὲν φαίνονται, χρυσὰ στεφάνια πλέκουν
Εἰς τῶν βουνῶν τὴν κορυφή
Σὲ αὐτὴν τὸν ὄρα τὴν κορυφή
Ἀγγελοὶ παραστέκουν.

Ὁρα γλυκεῖα τῆς γαρρυγῆς, ποῦ ἡ φύσις βαλαμύνει
Καὶ ἄνθη καὶ φύλλα καὶ κλαδιά . . .
Χαρά σὲ δακύνει τὴν καρδίαν
Ποῦ δὲν τὴν δέρνουν πόνοι!

Σιμὰ στὴ βρύση ποιεῖς, νηὸς ἀμύροισι κοιτάζει
Τῆς γῆς τὴν ὄψη τὴν θολή,
Καὶ μὲ τὴν ἐρημὴν μιλεῖ,
Καὶ συχνοαναστενάζει.

Ἀχαρὴ νύχτα, ἡ ὄψη σου ὁμοιάζει τῆς ψυχῆς μου.
ὦ πῶς μὲ ἐμάγευσες, ὦ πῶς
Σὲ εὗρισκα πρῶτα χαρωπὸς
Στὸ πλάγι τῆς καλῆς μου!

Ἄκου σὰ δὲν ῥα πῶς λαλοῦν πουλιὰ ξευγαρωμένα,
Καὶ ἐγὼ—καλαίπαρος ἐγὼ!—
Φάντασμα κ' ἱσκίον κυνηγῶ
Σὲ δάση ἐρημωμένα.

Κ' ἦσαν τὰ δάση αὐτὰ ποτὲ παράδεισος ἐμπρός μου,
Καὶ αὐτὴ ἡ βρυσηὶ ἡ δροσερή
Μυρὸς ἐκείνος ποῦ θαρρεῖ
Εἰς τὰ καλά τοῦ κόσμου.

Ἀπ' ὄνειρα ἐπλάνθηκα, καὶ ἐπίστευσε ἡ καρδιά μου
Εἰς εὐτυχίας οὐρανοῦ.
Ἦτε, κοτσίφια τοῦ βουνοῦ,
Ἐσεῖς τὰ δάση μου!

Ναί! καὶ ἂν κἀνένα ἀπὸ τ' ἐσῶς τὴν ὀρραυὶά του κλαίγῃ,
Καὶ γὰρ τὸ ταῖρι του πονῇ,
Μὲ τὴν λεπτὴν του τὴν φωνή
Τὴν ὀρραυὶά μου ἂς λέγῃ.

Χρῦσω τὴν λέγαν. Ἐλαμπε στὰ κάλλη καὶ στὴ νεότη,
— Ἐγώ μιν αὐτὸν τὸν θησαυρὸ—
Βασίλισσά ἦταν στὸ χορδὸ.
Στὴν ἐκκλησίᾳ ἦταν πρώτη.

Τὰ φρόδις της, σὺν νάπτανε γραμμένᾳ μὲ κονδύλι·
Δὲν εἶχαν ταῖρι πουθενά
Τὰ μάτια της τὰ γαλανὰ,
Τὰ κοραλῖνᾳ χεῖλῃ.

Καὶ ἡ νεότη της εἰ ὠφέλησε, εἰ ὠφέλησεν ἡ χάρις
Στὴν ἀδικίᾳ τὴν μοῖρα ἐμπρός;
Τὴν εἶδε ὁ χάρος ὁ σκληρὸς,
Ὁ ψυχικὸν γάρης.

Ὡ! σεῖς ποῦ τὴν γνωρίζετε, θρύσις, πουλιὰ καὶ κρῖνοι,
Μὴ μὲ ὀνομάζετε σκληρὸ,
Ἄν εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν μπορῶ
Νὰ ζῶ χωρὶς ἐκείνη.

Στὴν γῆν αὐτῇ, ποῦ σέρισμαὶ λείψανο ἀχνὸ καὶ θάρος,
Θέλω ἡ ψυχὴ μου νὰ κατῇ,
Γιατὶ εἶναι κάλασι ἡ ζωὴ
Καὶ πανηγύρι ὁ Χάρος.

Τάκουσε ὁ χάρος. Μία φορὰ δὲν ἄνησαν ἀκόμα
Αἱ μυγαλιὰς της ἐξοχῆς,
Καὶ ὁ νῆος κοιμάται ὁ δυστυχῆς
Στῆς Χρῦσας τοῦ τοῦ χῶμα.

Στὸ μνημα τὸ ζευγαρωτὸ δύο δένδρα φυτεμμένα
Τὸ χῶμα ἰσκιόουν μυστικῶς,
Καὶ ὁπότεν ἄνεμος βογκᾷ,
Φιλιοῦνται ἀδελφωμένα.

Γ. Χ. Ζαλαχώσας.

Η ΠΕΡΙΔΙΚΑ.

Βόσκουνε ἡ ἄλλαις πέρδικαις, ἡ λούζονται στὸ αὐλάκι,
Καὶ μὴ στὰ νύχια περπατεῖ ἀπάνω σὲ κοτρῶνι,
Καὶ γέρνει πίσω καὶ τηρᾷ μικρὸ ἕνα πέρδικι,
Καὶ πότε τοῦ γλυκομιλεῖ, καὶ πότε τὸ μαλλίνει.

« Ἄνω τῆς μάνας τῇ λαλιᾷ, καὶ ἀνέβα στὸ λιθάρι,
Γιατὶ ἡ καρδιά μου λαχταρεῖ, μονάκριβο πουλί μου. »
« Για δὲ μανουλά τὸ νερὸ ποῦ θρέχει τὸ θυμάρι,
Γιὰ δὲ τὰ συνομήλικα πῶς παίζουν ἀντικρὺ μου. »

« Ἐχουν ἡ μάνας τους πολλὰ! Ἐλα, πουλί, κοντὰ μου,
Κ' εἶδα τὸν ἴσκιον γερακίου ἐδῶ σιμὰ στὸ αὐλάκι. »
« Πάμε, μανουλά, στὰ νερά νὰ βρῶ τὴν συντροφιά μου,
Αὐτὸ ἦτον σύγγενο μικρὸ, δὲν ἦτανε γεράκι. »

Καὶ ὁ ἴσκιος πάλι ἐφάνηκεν ἐπάνω στὰ λιθάρια,
Καὶ κατεβαίνει ἡ πέρδικα ζητώντας τ' ἀκριβὸς της,
Καὶ αὐταῖς ποῦ ἦταν στὸ ῥέζωμα τροπῶσαν στὰ θυμάρι·
Ἐκείθε ὁ ἴσκιος πέρασε, τοῦ γερακίου προδότης.

Καὶ ἀκούσθη ἕνα στερούγισμα, μὴ παραγῇ, μὴ ἀνδρα,
— Ὅπογε τὸ μονάκριβο ἔχει πικρὴ τὴν τύχη! —
Σκούζει, χτυπιέται ἡ πέρδικα μὲ τρόπο μὴ λαχτάρα,
Καὶ τὸ ἀκριβὸς της σπαρταρᾷ στοῦ γερακίου τὸ νύχι.

Αἱ μάνας τῶν παιδιῶν μας γεράκι δὲν φοβοῦνται
Τὸ μυριοχαϊδεμένο τους στὰ νύχια τους νὰ πάρῃ...
Ἀπὸ ἄλλα θάσσανα σκληρὰ στὸν κόσμον τυραννιοῦνται·
Ἐχουν ἀβρόστειαις φοβερίαις, καὶ χάρο μακελλάρη.

Γ. Χ. Ζαλαχώσας.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ.

Πρὸς ἀκριβῆ εὑρεσιν τῆς ἀντιστοιχοῦσης ἀπὸ
Χριστοῦ γεννήσεως ἡμερομηνίας εἰς οἱ-
ανδήποτε δοθεῖσαν εἰς ἔτη τῆς Ἐ-
γείρας, καὶ τ' ἀνάπαλιν.

— 0 —

Ἡ ιδιοκτησίαν ἐν Ἑλλάδι, κατὰ μέγα μέρος, στη-
ρίζεται εἰς δικαιόγραφα, γενόμενα, κατ' ἡν ἐποχὴν ὁ
τόπος οὗτος ὑπέκειτο εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ὀθω-
μανῶν. Ὡς ἐκ τούτου ὁσημέραι αἱ περὶ ιδιοκτησίας
δικαίαι προσφέρουν οὐσιωδέστατα τὸν τύπον, ἡ τὸ πε-
ριεχόμενον τῶν τοιούτων ὀθωμανικῶν ἐγγράφων, ἀ-
φορῶντα ζητήματα, τῶν ὁποίων ὡς πραγματικῶν ἡ
λύσεις ἀφιεροῦνται ὡς ἐπιτοπολὺ εἰς τοὺς τυχόντας μάρ-
τυρας, ἡ αὐτοσχεδιάστους πραγματογνώμονας, διότι
δι' ἐλλείψιν ἀκριβοτέρως εἰδήσεως τῶν ὀθωμανικῶν
πραγματικῶν τὰ δικαστήρια δὲν δύνανται, κατὰ δυ-
στυχίαν, νὰ ἐξελέγξωσι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνώπιόν
των διεξελθούσης μαρτυρικῆς, ἡ διὰ πραγματογνο-
μῶν ἀποδείξεως. Ἐκ τῶν ζητημάτων τούτων εἶναι
ἀναντιρρήτως καὶ τὰ περισσευόμενα εἰς τὴν μετα-
φράσιν ὀθωμανικῆς ἡμερομηνίας εἰς τὴν ἀντιστοιχοῦσαν
ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως καὶ τ' ἀνάπαλιν.

Εὐρὺν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀξιόλογον
πραγματεῖαν εἰς τὸ σοφὸν περὶ χρονολογίας ἐγγει-
ρίδιον τοῦ Γερμανοῦ Ἰδελερ (1), ἐνόμισα ὅτι δύνα-
ται νὰ προσενηθῇ ὠφέλεια ἐκ τῆς πρὸς τὸν δικαστι-
κὸν κλάδον ἀνακοινώσεως τοῦ οὐσιώδους περιεχομέ-
νου τῆς πραγματείας ταύτης. Πρὸς τὸν σκοπὸν τού-
τον ἐσύνταξα τὴν παρούσαν σύντομον διατριβήν.

Νομίζω ἀναγκαῖον ν' ἀναφέρω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς
παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς νενομισμένης διαιρέσεως τοῦ
χρόνου, καὶ τοῦ χρονολογικοῦ συστήματος ἀπὸ τῆς
Ἐγείρας, ὅσον δηλαδὴ ἡ εἰδήσις εἶναι εἰς τὸν ἀνα-
γνώστην ἀπαραίτητος πρὸς κατανόησιν τῆς ἐξηγη-
θησομένης μεθόδου.

Οἱ Ὀθωμανοὶ, καθὼς ἅπαντα τὰ τὸν Ἰσλαμισμόν

(*) Lehrbuch der Chronologie von Dr. Ludwig Ideler.
Berlin 1831.

ἀσπαρσθέντα ἔθνη παρέλαβον παρὰ τῶν Ἀράβων μὲ
τὴν θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ καὶ τὸ χρονολογικὸν σύ-
στημα αὐτῶν. Βάσιν τῆς διαιρέσεως τοῦ χρόνου ἔ-
χοντες μόνον τὸν δρόμον τῆς σελήνης, ἀρχίζουν τοὺς
μῆνας τῶν ἀπὸ τῆς περὶ τὸ λυκαυγὲς φάσεως τῆς νέ-
ας σελήνης, ἥτοι τῆς νομηνίας (κατὰ τὴν παρὰ τοῖς
ἀρχαίοις σημασίαν τῆς λέξεως), καὶ καλοῦν ἐνιαυτὸν
τὸ διάστημα δώδεκα ἀπὸ νομηνίας εἰς νομηνίαν
λογιζομένων μηνῶν. Τὸ μηνολόγιον τῶν Ἰσλαμιτῶν
δίδει εἰς τοὺς μῆνας τούτους ἐναλλάξ 30 καὶ 29 ἡ-
μέρας, ὡς δηλοῖ ὁ ἐξῆς πίναξ, ὅστις εἰς τὰς πρώτας
δύο στήλας ἐμφαίνει καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὴν τάξιν
τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ σεληνιακοῦ αὐτῶν ἔτους.

Πίναξ Α'.

Ὄνόματα τῶν μηνῶν.	Διάρκεια ἐκαστοῦ μηνός.	Ποσὸν ἡμερῶν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ 4. μῆ- νος τοῦ ἔτους μέχρι τοῦ τέλους ἐκαστοῦ τῶν δώδεκα μηνῶν.
1. Μουχαρέμ.	30	30
2. Σαφέρ.	29	59
3. Ρεμπιουλεβέλ.	30	89
4. Ρεπιουλαχέρ.	29	118
5. Τζαμαζιουλεβέλ.	30	148
6. Τζαμαζιουλαχέρ.	29	177
7. Ρετζέπ.	30	207
8. Σαμπάν.	29	236
9. Ραμαζάν.	30	266
10. Σεβάλ.	29	295
11. Ζιλκαντέ.	30	325
12. Ζιλχοτζέτ.	29	354

Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον ὅτι οἱ δώδεκα μῆνες τοῦ
περὶ οὗ πρόκειται σεληνιακοῦ ἔτους ἀποτελοῦν 354
ἡμέρας. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἀστρονομικὸν σεληνιακὸν ἔ-
τος ὑπερτερεῖ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος (τὸ ὅποιον δυνά-
μεθα νὰ ὀνομάσωμεν πολιτικόν) κατὰ 8 ὥρας καὶ
48 λεπτά, ἔπεται ὅτι 30 ἀστρονομικὰ σεληνιακὰ
ἔτη ἀποτελοῦν 10631 ἡμέρας, ἐνῶ ἰσάριθμα πολι-
τικὰ ἀποτελοῦν μόνον ἡμέρας 10620. Ἐντεῦθεν ἐ-
πὶ τὴν ἀνάγκη νὰ ἐμβάλωσιν εἰς πᾶσαν περίοδον
30 ἔτων 11 ἡμέρας, διὰ νὰ διατηρῇται οὕτω ἡ ἀρμο-
νία τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ ἀστρονομικοῦ ἔτους ἢ μ'
ἄλλας λέξεις, διὰ νὰ συμφωνώσιν ὁπωσοῦν τῶν μῆ-
νῶν αἱ ἀρχαὶ μὲ τὰς νομηνίας. Οἱ ἐνιαυτοὶ τοῦ τρι-
ακοναετοῦς κύκλου, οἵτινες ἐκ τῆς προσθήκης τῶν
ἐμβολίων ἡμερῶν κατέστησαν περιττοὶ (βίσεκτοι)
εἶναι ὁ 2, 5, 7, 10, 13, 15, 18, 21, 24, 26 καὶ
29. Πᾶς περιττὸς ἐνιαυτὸς λοιπὸν ἔχει 355 ἡμέρας,
ἡ δὲ προσθήκη τῆς ἐμβολίου γίνεται εἰς τὸ τέλος
τοῦ τελευταίου μηνός (Ζιλχίτζε), ὅστις τότε ἀριθ-
μεῖ 30 ἡμέρας. — Πρῶτος κύκλος λογίζεται ὁ ἀπὸ
1—30 ἔτους τῆς Ἐγείρας, δεύτερος ὁ ἀπὸ 31—60
καὶ ὁ ἐπόμενος πίναξ δεικνύει πόσαι ἡμέραι ἀριθ-
μούνται, κατὰ τ' ἀνωτέρω, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πρώ-

του ἔως τοῦ τέλους ἐκαστοῦ τῶν τριάντα ἔτων τοῦ
κύκλου, σημειουμένων τῶν βίσεκτων διὰ τοῦ στοι-
χείου β.

Πίναξ Β'.

Ἔτος τοῦ κύκλου.	Ποσὸν ἡμερῶν.	Ἔτος τοῦ κύκλου.	Ποσὸν ἡμερῶν.
1	354	16	5670
2	709	17	6024
3	1063	18	6379
4	1417	19	6733
5	1772	20	7087
6	2126	21	7442
7	2481	22	7796
8	2835	23	8150
9	3189	24	8505
10	3544	25	8859
11	3898	26	9214
12	4252	27	9568
13	4607	28	9922
14	4961	29	10277
15	5316	30	10631

Ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὑπολογίζονται τὸν μῆνα
προκύπτει ὅτι οἱ Ἰσλαμιταὶ ἀρχίζουν τὴν ἡμέραν
οὐχὶ ἀπὸ μέσης νυκτός, ὡς ἡμεῖς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δύ-
σεως τοῦ ἡλίου. Καὶ περὶ μὲν τῆς διαιρέσεως τοῦ χρό-
νου κατὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς ταῦτα ἀρκούν πρὸς τὸν
σκοπὸν μας. Λείπεται δὲ νὰ εἰπώμεν καὶ περὶ τῆς ἐ-
ποχῆς ἀπ' ἧς ἀριθμοῦν τὰ ἔτη. Γνωστὸν εἶναι ὅτι τό-
σον οἱ Ὀθωμανοὶ ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ Ἰσλαμιταὶ ἀρι-
θοῦν τὰ ἔτη τῶν ἀπὸ τῆς Ἐγείρας (Ἀραβιστὶ χετ-
ζὰ) τουτέστι ἀπὸ τῆς φυγῆς τοῦ Μωάμεθ ἀπὸ Μεκ-
κᾶ εἰς Μεδίναν. Ἡ ἐποχὴ ὅμως ἀπ' ἧς οἱ Ἰσλα-
μιταὶ ἀρχίζουν τὴν χρονολογίαν τῶν εἶναι οὐχὶ, ὡς
ὑπολαμβάνουν πολλοὶ, ἡ ἡμέρα αὐτῆς τῆς φυγῆς τοῦ
Μωάμεθ, ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τοῦ σεληνιακοῦ ἔτους κατὰ
τὸ ὅποιον συνέβη ἡ φυγὴ, καὶ τὸ ὅποιον διὰ τὸ σπου-
δαῖον τοῦτο συμβῆν ἐτάχθη παρ' αὐτῶν ὡς πρῶτον
τῆς χρονολογίας τῶν. Ἡ ἀρχὴ τοῦ μηνισθέντος πρῶ-
του ἔτους, ἥτοι ἡ πρώτη τοῦ μηνός Μουχαρέμ αὐ-
τοῦ συνέπιπτε κατὰ τινὰς συγγραφὰς μὲ τὴν 15, κατ'
ἄλλους δὲ μὲ τὴν 16 ἰουλίου τοῦ καθ' ἡμᾶς 622
ἀπὸ Χριστοῦ ἔτους. Τὸ ὀθωμανικὸν μηνολόγιον ἰδίως
προϋποθέτει τὴν 16 ἰουλίου ὡς ἐποχὴν τῆς Ἐγείρας.
Ἄς σημειώσωμεν ἐν παρόδῳ ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς
τῆς χριστιανικῆς μας χρονολογίας μέχρι καὶ μὴ συμ-
περιλαμβανομένης τῆς 16 ἰουλίου 622 (τῆς ἐποχῆς
τῆς Ἐγείρας) ἀριθμοῦνται 227,016 ἡμέραι.
Προταχθεῖσιν τῶν πληροφοριῶν τούτων μεταβαί-
νω εἰς τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου πρὸς
εὑρεσιν τῆς ἀντιστοιχοῦσης χριστιανικῆς ἡμερομην-
ίας εἰς οἵανδήποτε ὀθωμανικὴν καὶ τ' ἀνάπαλιν. 1-

δομεν ὅτι τὸ ὀθωμανικὸν χρονολογικὸν σύστημα διαφέρει τοῦ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐποχῆς τῆς ἐνάρξεως ἐκάτερου, μόνον ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους καὶ τοῦ μηνός, ἡ δὲ διάρκεια τῆς ἡμέρας εἶναι εἰς ἀμφότερα ἡ αὐτή. Τούτου οὕτως ἔχοντος δυνάμεθα νὰ τρέψωμεν ἡμερομηνίαν τοῦ ἐνὸς συστήματος εἰς ἡμερομηνίαν τοῦ ἑτέρου, ἀναλύοντες τὸν ἐντὸς δοθείσης ὀθωμανικῆς ἢ χριστιανικῆς ἡμερομηνίας περιεχόμενον ἀριθμὸν ἐτῶν εἰς ἡμέρας, ταύτας δὲ ἀνάγοντες εἰς τὰ δι' αὐτῶν πληρούμενα ἔτη τοῦ ἑτέρου χρονολογικοῦ συστήματος, ἀφ' οὗ πρότερον, κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς περιπτώσεως, προσθέσωμεν ἢ ἀφαιρέσωμεν τὰς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς χριστιανικῆς μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀπὸ τῆς Ἑγείρας χρονολογίας παρελθούσας 227016 ἡμέρας. Ἀλλ' ἂς προβῶμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ οὗτου τεθέντος κανόνος. Πρόκειται νὰ εὐρωμεν λόγου χάριν τὴν ἀντιστοιχοῦσαν χριστιανικὴν ἡμερομηνίαν εἰς τὴν 3 τοῦ μηνός Τζεμαζιουλαχίρ τοῦ 1236 ἔτους τῆς Ἑγείρας. Θέλομεν λοιπὸν ζητῆσαι ἐν πρώτοις πᾶσας ἡμέρας ἀποτελοῦν τὰ παρελθόντα 1235 ὁλόκληρα ἔτη καὶ πᾶσας ὁμοίως οἱ παρελθόντες μῆνες τοῦ δοθέντος 1236 ἔτους, καὶ τὸ ἄθροισμα τούτων θέλει μᾶς δώσει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἑγείρας (16 Ἰουλίου 622) μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμέρας ἀθροισμένων ἡμερῶν. Διὰ νὰ εὐκολυνθῶμεν εἰς τὸν καθ' ἡμέρας ὑπολογισμόν τῶν 1235 ὁλοκληρῶν ἐτῶν, καὶ μάλιστα διὰ νὰ μὴ σπῶμεν περὶ τοὺς βισέτους, θέλομεν ἀκολουθῆσαι τὴν ἐξῆς μέθοδον. Βλέπομεν εἰς τὸν Β' πίνακα ὅτι ὁλόκληρος ὁ τριακονταετής κύκλος περιέχει 10631 ἡμέρας. Ἄν λοιπὸν διὰ τοῦ 30 διαιρέσωμεν τὸ ποσὸν τῶν 1235 ἐτῶν, θέλομεν εὐρεῖν ὅτι περιέχει 41 πλήρεις κύκλους καὶ τὰ πέντε πρῶτα ἔτη τοῦ 42 κύκλου. Οἱ 41 κύκλοι ἀναλύονται εὐκόλως εἰς ἡμέρας διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ μὲ τὸ 10631, τὸ ὁποῖον ὡς προῖρόβη εἶναι τὸ εἰς ἕκαστον κύκλον περιεχόμενον ποσὸν ἡμερῶν. Οὕτω εὐρίσκωμεν ὅτι οἱ 41 κύκλοι ἀποτελοῦν 435,871 ἡμέρας. Συμβουλευόμενοι διὰ τὸν αὐτὸν πίνακα διὰ τὸ εἰς τὰ πέντε πρῶτα ἔτη τοῦ 42 κύκλου περιεχόμενον ποσὸν ἡμερῶν, εὐρίσκωμεν ὅτι αὗται συμποσύνται εἰς 1772. Τὸ ἄθροισμα λοιπὸν τῶν 435,871 καὶ τῶν 1772, μᾶς δίδει ὡς περιεχόμενον ἐντὸς τῶν 1235 ἐτῶν τὸ ποσὸν 437,643 ἡμερῶν. Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰς ἡμέρας τοῦ 1236 ἔτους μέχρι καὶ συμπεριλαμβανομένης τῆς 3 τοῦ μηνός Τζεμαζιουλαχίρ. Τὴν ἐργασίαν ταύτην μᾶς εὐκολύνει ὁ Α' πίναξ, ἐξ οὗ μανθάνομεν ὅτι οἱ τοῦ Τζεμαζιουλαχίρ προηγούμενοι πέντε πλήρεις μῆνες ἀποτελοῦν 148 ἡμέρας, αἱτινες ὁμοῦ μὲ τὰς 3 τοῦ ρηθέντος μηνός, συμποσύνται εἰς 151. ἔχομεν οὕτω

Ποσὸν τῶν ἡμερῶν τῶν 1235 ἐτῶν 437,643
Ποσὸν τῶν ἐκ τοῦ 1236 ἔτους παρελθουσῶν ἡμερῶν μέχρι καὶ συμπεριλαμβανομένης τῆς 3 Τζεμαζιουλαχίρ. 151

437,794

Τὸ ἄθροισμα λοιπὸν τοῦτο ἐμφαίνει πόσαι ἡμέραι παρελθον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἑγείρας μέχρι τῆς 3 τοῦ μηνός Τζεμαζιουλαχίρ 1236. Ἄν εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο προσθέσωμεν τὸ ποσὸν 227016 περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, θέλομεν λαβεῖν ὡς ἄθροισμα τὸ ποσὸν τῶν ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμέρας ἀριθμουμένων ἡμερῶν, ἥτοι 664,810. Λεῖπεται ἤδη τὸ οὕτω εὐρεθὲν ποσὸν ἡμερῶν νὰ τρέψωμεν εἰς ἐνιαυτούς ἀπὸ Χριστοῦ, τοὺς μὲν κοινούς πρὸς 365, τοὺς δὲ βισέτους πρὸς 366 ἡμέρας ὑπολογιζόμενοι. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ ὑπολογισμὸς εὐκόλυνεται ἂν τὸ ἀνωτέρω ποσὸν διαιρέσωμεν διὰ τοῦ 1461 (ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν μιᾶς τετραετηρίδος Ἰουλιανῶν ἐτῶν). Οὕτω θέλομεν λάβεῖν ὡς πληθικὸν 455 πλήρεις τετραετηρίδας, καὶ ὑπόλοιπον 55 ἡμερῶν. Αἱ 455 τετραετηρίδες διὰ τοῦ 4 πολλαπλασιαζόμεναι μᾶς δίδουν 1820 ἔτη, αἱ δὲ 55 ὑπόλοιποι ἡμέραι ἀναγκάσιως ἀνάγονται εἰς τὸ ἔτος 1821. Ἀλλ' ἡ 55 ἡμέρα τοῦ Ἰουλιανοῦ ἔτους εἶναι ἡ 24 Φεβρουαρίου, ἀρα ἡ 3 τοῦ μηνός Τζεμαζιουλαχίρ τοῦ 1236 ἔτους τῆς Ἑγείρας, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν 24 Φεβρουαρίου τοῦ ἡμετέρου 1821 ἔτους, ἡ ἀκριβέστερον εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς 23 μέχρι τῆς ἐσπέρας τῆς 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1821.

Ἡ μεταφορὰ χριστιανικῆς ἡμερομηνίας εἰς τὴν ἀντιστοιχοῦσαν τῆς Ἑγείρας ἐκτελεῖται διὰ μεθόδου ὁμοίας μὲ τὴν προηγουμένην. Τουτέστι θέλομεν ὁμοίως ἀναλύσει τὴν δοθείσαν χριστιανικὴν ἡμερομηνίαν εἰς ἡμέρας ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ ποσὸν τῶν ἡμερῶν θέλομεν ἀφαιρέσει τὰς μέχρι τῆς 16 Ἰουλίου 622 ἀριθμουμένας 227,016 ἡμέρας, τὸ δὲ ὑπόλοιπον βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω πινάκων θέλομεν ἀναγάγει εἰς ἔτη σεληνιακά.

Ἀφ' οὗ ἔγραψα τ' ἀνωτέρω ἴδον τὴν ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου κατὰ τὸ 1812 ἐν Βιέννῃ ἐκδοθεῖσαν γραμματομετρικὴν γραμματικὴν, ἥτις ἐν σελίδι 443 καὶ 444 περιέχει ὁδηγίαν πρὸς εὐρεσιν τοῦ ἀναλογούντος χριστιανικοῦ ἔτους εἰς ὠρισμένον ὀθωμανικόν, καὶ παραβολικὸν πίνακα τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας καὶ τῆς Ἑγείρας. Ὁ πίναξ οὗτος τοῦ Ἀλεξανδρίδου εἶναι καὶ ἀτελής καὶ κατὰ μέγα μέρος ἐσφαλμένος, ἡ δὲ προταχθεῖσα αὐτοῦ μέθοδος πρὸς εὐρεσιν τοῦ ἔτους δὲν δύναται νὰ χορηγήσῃ εἰμὴ ἀποτέλεσμα παραπολὺ ἀπέχον τῆς ἀληθείας, καὶ δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἡμερομηνία ἐγγράφου ἔχει ἐπὶ πρὸν εἰς τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν.

Μ. ΠΟΤΑΝΣ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Ὁ ἐξ ἀπορρήτων.

—ο—

Μεταξὺ τῶν ἀπὸ Χίου μετοίκων, Παντελὲς Μαυροκορδάτος, εὐπατρίδης πλὴν πέντης μετῆρχετο μί-

κρὸν τι ἐμπόριον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Αὐτοῦ ἐρα-
σθεῖσα Ῥωζάνδρα Κωνσταντινουπολίτις, θυγάτηρ
ἰσχυροῦ καὶ πλουσίου τροφοδότη τοῦ Τουρκικοῦ στρα-
τοῦ, ὑπανδρεύθη αὐτὸν, ἀποκατέστησεν ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτοῦ υἱὸν Ἀλεξάνδρον
ὀνομασθέντα. Ὁ παῖς ὀρφανευθεὶς μετ' ὀλίγον πα-
τὸς ἐπαيداγωγήθη παρὰ τῆς μητρός του, γυναικὸς
λογίας ἐνδιατριβούσης περὶ τὰς ἑλληνικὰς συγγρα-

πέσειλεν εἰς Βοωνίαν καὶ εἰς Πατάβιαν. Ἐν ταῖς
πόλεσι ταύταις σπουδάζας φιλοσοφίαν, φιλολογίαν,
ἐπιστήμης καὶ ἱατρικὴν, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς
ἱατρικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐν Παταβίαις.

Μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν του κατεδιώχθη δεινῶς ἀ-
πὸ τῆς Ἑνετικῆς κυβέρνησης, διότι εἰς συμμαθητῆς
τοῦ Ἀλεξάνδρου συμπλέων μετ' αὐτοῦ ἐν πλοίῳ ὁ-
που ἔκειτο κοιμώμενος οἰνοβαρὴς τις φράτωρ, ἐτε-

Ἀλεξάνδρος Μαυροκορδάτος ὁ ἐξ ἀπορρήτων.

φὴς καὶ ποιήσεις, τὴν ὁποίαν ἰάκωβος ὁ Ἀργεῖος
ἐπιγραφόμενος Ὑπατος τῶν φιλοσόφων τῆς Μεγάλης
Ἐκκλησίας, κηρύττει καὶ αὐτῆς τῆς Ὑπατίας ἀνα-
τέραν. Παραλείποντες τὸ ἀφιλόκαλον τοῦ ἐγκωμίου
ἀποδεδόμεθα τῆς μητρός τὸ εὐμαθὲς ὡς προσηνίζον
τοῦ παιδὸς τὴν εὐλείαν. Τῷ δὲντι ἡ μήτηρ αὐτοῦ
μετεχειρίσθη ὅλα τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρ-
χοντα μέσα ἐκπαιδεύσεως, ἀφοῦ ἐξέσκησε τὸν υἱὸν
εἰς τὰ ἑλληνικὰ καὶ εἰς τὰ λατινικὰ γράμματα, ἀ-

χνάσθη κατὰ τοῦ μεθύοντος ὑδριστικὸν ἐμπαιγμὸν
τὸν ὁποῖον ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις, ἐμπνεομένη ἀπὸ
αἰσῶς κατὰ τὸν ὀρθόδοξον, ἐθώρησεν ὡς κατὰ τῆς
θησαυρίας ὕδριν. Οἱ δὲ δύο νεοὶ διαφυγάντες τοὺς διώ-
κτάς των ἀπεκρήχθησαν πάσης Ἑνετικῆς γῆς. Ὁ
Ἀλεξάνδρος καταφυγὼν εἰς Φλωρεντίαν ἀλληλοῦχθη
τὰς ἐπιστημονικὰς του σπουδὰς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
ἀκμαζούσῃ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων
καὶ τῶν τεχνῶν, συνέγραψε δὲ λατινιστὶ τὸ πρῶτον

γον ἐγγχειρίδιόν του περί κυκλοφορίας τοῦ αἵματος καὶ ἀνέθεσεν αὐτὸ εἰς τὸν Δουκᾶ τῆς Ἑτρουρίας.

Ὁ φιλότιμος καὶ προστάτης τῶν γραμμάτων οὗτος ἡγεμὼν πολυειδῶς περιεποιήθη τὸν νέον Ἑλληνα, καὶ παρέπεμψεν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν συνοδευόμενον μετὰ τὴν προστασίαν του. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος δὲν ἔμεινεν ἀργὸς ἐπὶ πολλὸν χρόνον, ἀλλ' ἀνέλαθεν εὐθὺς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐν Φαναρίῳ σχολῆς συστηθείσης παρὰ Μανολάκη τοῦ Καστοριανοῦ.

Ἡ καθηγησία του ἐξηκολούτησεν ἀναντιρρήτως λαμπρά, ὅσον δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἀπὸ τῆν πληθύνει τὴν ἐπιστημότητα τῶν μαθητῶν του, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέπρεπε πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ Βησσαρίων Μικρῆς, ὁ ἐν Ἰωαννίνοις ἐνδόξως διδάσκει, καὶ συγγραφεὺς γραμματικῶν καὶ θεολογικῶν συγγραμμάτων. Γνώμων δὲ εὐκάρπου καὶ εὐτυχὸς διδασκαλίας εἶναι ὅχι μόνον ἡ πληθὺς καὶ ἡ κατάρτις τῶν μαθητευόντων, ἀλλὰ καὶ σπουδαίων συγγραμμάτων ἐκδόσις, ἐμφαίνουσα ὅτι ὁ καθηγὴς δὲν φοβεῖται τὴν δάδα τῆς δημοσιότητος, καὶ ὅτι σπεύδει νὰ ἐκπονήσῃ τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης, ἐπεκτείνων πέραν τοῦ ἀρχαίου τοῦ διαχεόμενου παρ' αὐτοῦ φῶς. Συνέταξε δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς διδασκαλίας του, ῥητορικὴν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ περὶ γεννήσεως καὶ φθορᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους· ἔως τότε συνεγράφη ἡ περὶ συντάξεως γραμματικῆ. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτων τὸ τελευταῖον μόνον ἐξεδόθη ἐντέλει, καὶ περιέχει ἀνάλυσιν εὐληπτον καὶ μεθοδικήν, ἀλλ' ὅχι καὶ τελείαν, τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Μεγάλη ἦτον ἡ φήμη τῶν καινοφανῶν τούτων ἀκροάσεων, περιεχουσῶν πᾶν ὅ,τι ἡ ἐπιστήμη εἶχε σοβαρότερον, καθότι ὁ διδάσκων περιελάμβανεν ὅλας σχεδὸν τὰς ἀνθρωπίνους μαθήσεις τῆς ἐποχῆς του. καὶ συνέδεν αὐτὰς εἰς μελωδικὸν τινὰ σύνδεσμον διὰ τῆς εὐλογητικῆς του καὶ τῆς φιλοσοφικῆς του δεινότητος. Διδάσκων δὲ δὲν ὀλιγώρει νὰ διδάσκηται πολλὰ καὶ χρήσιμα. Ὁ ἀκάματος αὐτὸς νοῦς συνφεικώθη, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, τὴν Ἀραβικὴν, τὴν Περσικὴν, τὴν Τουρκικὴν καὶ τὴν Σλαβονικὴν γλῶσσαν.

Συγχρόνως δὲ, καταγινόμενος εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς ἱατρικῆς, ἠτύχει περὶ τὰς θεραπείας καὶ παρηγοιών τοῦ πολυπληθεῖς ἐμπειρικοῦς, συνήθεις ἐν τῇ Τουρκίᾳ φορολόγους τῆς ἀμαθείας. Κατὰ τὸν Τουρνεφόρτιον ἦτο προσεκτικὸς καὶ ἀτολμος περὶ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἱατρικῆς, θαυμάζων, ὡς ἔλεγε, τὴν τόλμην τῶν Ἑυρωπαίων ἱατρῶν, ἀλλὰ δειλιῶν νὰ τοὺς μιμηθῇ.

Ἐν τούτοις διὰ τῆς ἱατρικῆς συμπιλιωθείς μετ' ἰσχυρῶν Ὀθωμανῶν προσεκλήθη εἰς διάπραξιν πολιτικῶν πραγμάτων καὶ παρεχώρησεν εἰς μαθητὰς του τὴν διδασκαλίαν. Διέκειτο πρὸ πάντων φιλικώτατα πρὸς τὸν περίφημον σατράπην Ἀχμέτ Κιουπρουλή, ἀνήκοντα εἰς οἰκογένειαν δώσαντα τρεῖς ἀρχισατράπας εἰς τὴν Τουρκίαν, ἄνδρας μεγαλεπήβολους, προεδρεύσαντας τῆς ἐπικρατείας ταύτης κατὰ τὴν ἑκράν ἀκμήν τῆς, καὶ ζήτησαντας ἀνωφελῶς ν' ἀναστει-

λωσι τὴν πρὸς τὰ χεῖρα ῥοπήν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς νέου καὶ φιλανθρωποτέρου κυβερνητικοῦ συστήματος.

Διὰ τοῦ Ἀχμέτ Κιουπρουλή προήχθη εἰς τοῦ Μεγάλου Διεργνηνέως τὸ ὑπουργεῖον, τὸ ὁποῖον περιέλαβεν ἑκτοτε καὶ διέσωσεν ἐφορίαν τινὰ ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ γένους, καὶ τὴν πραγματικὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ὑπὸ ὑπουργὸν Ὀθωμανὸν φέροντα μόνον τὸν τίτλον. Ἡ δὲ Μεγάλη Ἐκκλησία στήριγμα ζητοῦσα τῆς ἀσθενείας τῆς, ἐχειροτόνησε τὸν Ἀλέξανδρον Μέγαν Λογοθέτην καὶ ἐπομένως διοικητὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.

Οἱ γράψαντες περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου σύγχρονοι ἢ μεταγενέστεροι ἱστορικοὶ μαρτυροῦσιν ὁμοφώνως περὶ τῆς παντοδαποῦς προστασίας τὴν ὁποῖαν ἐνδεδίωκεν ἀπέδιδεν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς χριστιανούς. Son influence (λέγει ὁ Χάμερ) serxit puissamment la cause de ses coreligionnaires et les négociations des Princes chrétiens. Hamer Histoire de l'Empire Ott. vol 13, p. 9.

Ἐρρόντιζε περὶ τῶν ὁμογενῶν του θεραπεύων τὸ κατὰ δύναμιν τὰ δεινὰ των, ὑποδοχῶν τὴν σύστασιν σχολείων καὶ ἐκκλησιῶν ἀνοικοδόμησιν. Καθ' ὃν καιρὸν ὁ πατριωτισμὸς ὅλος περιεκλείετο ἐντὸς τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ θεῖον, ἡ μέριμνα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἦτον ἐν σπουδαίῳ πρᾶγμα· ἀνέλαβε δὲ ἀνωτάτην πρὸς αὐτὰ ἰσχὺν καὶ ἐποπτείαν, ὡς ἐμφαίνεται μεταξὺ ἄλλων, καὶ ἀπὸ παραινετικῆς τινος ἐπιστολῆς, τὴν ὁποῖαν ἀπεύθυνεν εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδηροῦντας ἀρχιερεῖς. Ἐρρόντιζε δὲ καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Τουρκίας περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, διότι διὰ τῆς ἐπιρροῆς του καὶ τῆς προστασίας του ἀνηγέρθη κατὰ πρῶτον ἐν Βιέννῃ ἐκκλησία τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, μέχρι τοῦδε σωζομένη καὶ ἀκμάζουσα.

Ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐν γένει εἰσῆλθεν εἰρμὸν τινὰ καὶ τάξιν, ἥτις διακοπεῖται μετὰ τὸν θάνατόν του ἐπανελήθη καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπανωρθώθη πατριαρχεύοντος Σαμουὴλ τοῦ Α'. ἀνδρὸς συνετοῦ καὶ φιλογενούς.

Ὁ μέγας δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἄθλος ἦν ἡ τοῦ Ἁγίου Τάφου διάσωσις, κινδυνεύσαντος νὰ κατακρατηθῇ ἀπὸ τοὺς Λατίνους. Τὰ δὲ δι' αὐτοῦ ἐκδοθέντα καὶ (ὡς φημίζεται) ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντα Σουλτανικά προστάγματα (χάρτια), ἐχρησίμευσαν πρὸς λύσιν τῶν κατ' ἡμᾶς γεννηθεισῶν ἀμφισβητήσεων καὶ τῶν νεωστὶ συνταχθέντων προσταγμάτων παρὰ τοῦ νῦν βασιλεύοντος τῆς Τουρκίας.

Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Αὐστρίας τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Ἑντείας κατὰ τῆς Τουρκίας, Ἑντεϊκὸς στόλος κυριεύει ἀνωφελῶς τὴν Χίον μέιναν ὑπὸ τοὺς Τούρκους ἀνεπηρέαστον κατ' ὅλον τὸν Κρητικὸν πόλεμον. Μανθάνει τοῦτο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀγανακτεῖ· «τοῦτο τὸ ἀνδραγαθίωμα τῶν Ἑντεῶν, γράφει, «πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην, αὐτὴ ἡ πομπή, «καὶ τὸ τρόπαιον τοῦτο, χριστιανῶν ἀλύσεις, ἀλώ- «σεων δούπος, εἰκόνων κατὰπτωσις, παρθένων καὶ «νέων διασπορά καὶ ὑπερορία καὶ ἐξωμοσίαι, εὐγε

«τῆς ἀριστείας, εὐγε τῆς στρατηγίας!... Συνε- «ρῶν καὶ συνεκλύσθη καὶ Χίος τῷ χεῖματι τοῦ πο- «λέμου, ἡ Χίος τὸ ἀμιγὲς καὶ ἀνόθευτον λείψανον «τῆς πάσης Ἑλλάδος.»

Ἡ Χίος μεταπεσοῦσα καὶ δευτέρον ἀπολέμῳ σχεδὸν ἀπὸ τῶν Ἑντεῶν εἰς τῶν Ὀθωμανῶν τὴν κατὰ κτησιν δὲν ἔπαθεν ὅσα δεινὰ ἐφοβεῖτο ὁ Ἀλέξανδρος· μὴ πάθη. Διὰ τῆς ἰσχυρᾶς τοῦ ἀνδρὸς τούτου συνδρομῆς ἀνέλαβε πάλιν τὰ προνόμιά της καὶ ἐκυβερνήθη μέχρι τοῦ τελευταίου ἐξανδραποδισμοῦ ἐλευθέρως σχεδὸν καὶ ἐνόμῳ. Ὁ Βλαστός ἐν τοῖς Χιακοῖς μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης ἀρωγῆς, καὶ ἐπὶ στολῇ τοῦ Μαυροκορδάτου τοῖς δευτεράτοις Χίοις αἰρεῖ πᾶσαν περὶ τοῦ πράγματος ἀμφιβολίαν.

Ὁ μέγας οὗτος πόλεμος, τοῦ ὁποῦ τοῦ κατὰ τὴν Χίον ἦσαν μικρὸν ἐπεισόδιον, ἐκράγεις τῷ 1683, διήρκεσεν ὁλόκληρον δεκαπενταετηρίδα καὶ ἐτελείωσε διὰ τῆς περιφύμου συνθήκης τῆς Καρλοβίτσας· ἦνοιξεν εἰς τὸν Μαυροκορδάτον δὲ μέγα στάδιον πολιτικῆς δραστηριότητος καὶ διπλωματικῆς ἐμπειρίας.

Μετὰ τὴν εἰρήνην ὁ Αὐτοκράτωρ Λεοπόλδος Β' ἐνέδυσσε μετὰ τὸν τίτλον τοῦ πρίγγιπτος τοῦ Ἰμπερίου Ἀλέξανδρον τὸν Μαυροκορδάτον. Τὸ δώρημα τοῦτο ἐδόθη ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης καὶ ἀπέτελει οἰκογενειακὸν μυστήριον μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν.

Ὁ Μαυροκορδάτος μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πολιτικῆς ὑπὸ τῆς τρομερῆς διωγμῶς. Αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του καθέχθησαν ἐν ταῖς φυλακαῖς· ἐν αὐταῖς ἐβασανίσθη δεινῶς καὶ ὑπέφερον ἀτιμωτικούς βασανισμοὺς ἐνώπιον τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ ἀρχισατράπου. Ὁ θάνατος αὐτοῦ ἀποφασισθεὶς, ἐμελλε νὰ θέσῃ ἄμεσον τέρας εἰς μαρτύριον, ὁ πέλεις ἐπέκειτο τοῦ τραχήλου του, ὅτε ἐπιστολὴ παρακλητικὴ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πρώην Βεζίρη Κιουπρουλή ράσασα, ὡς θεὸς ἐκ μηχανῆς, ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ὅχι δωρεάν, διότι ὅλ' ἡ περιουσία του δημευθεῖσα ἐχρησίμευσεν ὡς λύτρον.

Ἐν τῇ Τουρκίᾳ, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν εὐτυχῶς, δὲν ὑπάρχει μεγάλη ἡ ἀπόστασις μετὰ τοῦ Ταρπεῖανου σκοπέλου καὶ τοῦ Καπιτωλίου. Ὁ πόλεμος παρετείνεται· αἱ πολλαὶ τῶν Τούρκων ἡτταὶ καὶ οἱ ἐσωτερικαὶ αὐτῶν αἱματώδεις σπαραγμοί, ἰδίως ἡ ἄλωση τοῦ Βελιγραδίου κατὰ Αὐγούστον 1688, στρατηγούντος ἐνδόξως τοῦ Ελέκτορος τῆς Παδρίας, κατέστησεν ἀναγκάσιαν τὴν εἰς Βιέννην ἀποστολὴν πρεσβείας ἐπὶ προχρῆσι τῆς εἰς τὸν αὐτοκράτορα κοινοποιήσεως τῆς βασιλείσεως τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν, ἀλλ' ἀλλοῦς πρὸς διαβολογῆσιν εἰρήνης. Ἐστάλησαν δὲ πρεσβεῖς ὁ Σουρρικάρ καὶ ὁ Μαυροκορδάτος. Αἱ διαπραγματεύσεις ἤρξαντο δυσκόλως, ἀπέβησαν δὲ μάταιαι, διότι οἱ σύμμαχοι δικαίως ὑπεροπτοῦντες διὰ τοὺς θριάμβους των, ἐζήτουν νὰ ἐπιβάλλωσι ταπεινωτικὰς ὁρους εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλιν. Ἐπὶ τρία ἔτη οἱ δύο πρεσβεῖς διεμείνον ἐν Αὐστρίᾳ, κἀνερχοντο ἐν τοῖς φρουρίοις τοῦ Πορτενδῶφ καὶ τοῦ Κομάρν, ἀναλαμβάνοντες καὶ διακρίνοντες τὰς περὶ εἰρήνης συνδιαλέξεις. Ἀπολυθέντες

τελευταῖον ἐπανήλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπρακτοί. Κατὰ τὴν ἀναγκαστικὴν τούτην διαμονὴν ἐν Αὐστρίᾳ ὁ Μαυροκορδάτος ἐνέκυψεν εἰς βαθεῖας ἱστορικάς μελέτας καὶ ἐσχεδίασε τὴν γενικὴν του ἱστορίαν.

Ἡ Τουρκία μέλλουσα νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῆς Αὐστρίας, Ρωσίας, Ἑντείας, καὶ Πολωνίας ἔδωκε πληρεξουσιότητα εἰς τὸν διέποντα τὰ ἐξωτερικά Ρε-μὴ καὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, ὀνομάζον αὐτὸν τότε πρῶτον ἐξ ἀπορρήτων καὶ ἑκτακτον πρέσβυν. Ὁ Μαυροκορδάτος ἀνεδείξε μέγιστην εἰρηνίαν καὶ δραστηριότητα. Αὐτὸς μόνος ἀντιταττόμενος κατὰ ὁκτώ πρεσβείων τεσσάρων ἐπικρατειῶν, αὐτὸς ῥητορεύων, αὐτὸς συντάττων τὰ τῆς συνθήκης ἄρθρα εἰς διχόφους γλώσσας, αὐτὸς διαπραττων τὰ πάντα ἐνῷ ὁ συμπληρεξουσὸς του Ρεμὴ παρίσταται εἰς τὰς συζητήσεις διατηρῶν ἀγέρωχον ἀφωπία. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀντιποιήσεων ἡ Αὐστρία ἐπρότεινε καὶ τὴν παραδοσὶν τοῦ ἁγίου Τάφου εἰς τὸ καθολικὸν τάγμα τῶν Φραγκισκανῶν· ἀλλ' ἡ αἴτησις αὕτη προταθεῖσα καὶ ἐν Βιέννῃ κατὰ τὰς ἀποτυχούσας διαπραγματεύσεις, καὶ ὕστερον ἐν Καρλοβίττῃ ἀτεκρούσθη ἐπιμόνως παρὰ τοῦ Μαυροκορδάτου.

Μόλις διελύθη τὸ συνέδριον καὶ διημέφθησαν αἱ συνθήκαι μετὰ τῶν ἐπικρατειῶν, μόλις οἱ πρεσβεῖς ἐπέστρεψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ στασιασμὸς δεινὸς ἀνηγέρθη κατὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως, ὡς προδωσάσης τὴν θρησκείαν εἰς τοὺς ἀπίστους· ἡ στάσις αὕτη ἀναρρίψομενη ἀπὸ τὴν Μανταπάν παρὰ διευθύνετο μάλιστα κατὰ τοῦ Μαυροκορδάτου, τοῦ ὁποῦ οἱ ἐνοπλοὶ στασιασταὶ ἐπέζητουν τὴν κεφαλὴν. Ἡ οἰκία του ἐλαφυραγωγῆθη καὶ κατεκρή, αὐτὸς δὲ κατέφυγε μετὰ τοῦ υἱοῦ του εἰς Σωζόπολιν ὅθεν κρυφίως ἐπανήλθεν...

Μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῆς στάσεως ὁ Μαυροκορδάτος ἀνέλαβε τὴν ὑπουργεῖαν του παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ καὶ ἔσθασεν εἰς ἰσχὺν ἀνέρικτον μέχρι τοῦδε εἰς πάντα χριστιανόν...

Ἀκμαῖος κατὰ τὸν νοῦν καὶ ἄτρωτος εἰσέτι ἀπὸ τὰς ἐσχάτους καταπονήσεις τοῦ γήρατος, ὑποκύψας δὲ εἰς ποδάλγιαν κατέλυσε τὸν βίον τὸ ἐβδωμηκὸν ἔτος ἄγων. Ὁ θάνατος προσήρχετο περμιένους ἀφρόδως, καὶ κατέλαβε τὸν ἄνδρα ἐν μεγάλῳ πρεπεῖ τελευτῇ διάγοντα.

Πέραν δὲ τοῦ τάφου ἐπεκτείνων τὴν ὀλιγαρκίαν καὶ τὴν κοσμιοτητα διέταξε κηδεῖαν λιτὴν καὶ πάσης μεγαλοπρεπείας ἀπηλλαγμένην· ὁ δ' ἐπιτύμβιος λίθος φέρει ἐπιγραφὴν ἀπλὴν παρὰ τοῦ ἰδίου φιλοπονηθεῖσαν, ἐνθυμίζων κατὰ τοῦτο ἰσχυρὸν τῆς δύσεως δυνάστην, ὅστις πολλὸν χρόνον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐλατόμνησε τὸν τάφον του.

(Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Καθηγητοῦ Κ. Π. Ἀργυροπούλου, ἐκφωνηθέντος τὴν 28 Σεπτεμβρίου 1852, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ).

ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΙΣ ΕΝ ΡΩΣΙΑ.

Ἡ διαζοδικωτέρα ὥρα τοῦ χρόνου ἐν Ῥωσίᾳ εἶναι ὁ χειμὼν ἵσως μάλιστα ἔπρεπε νὰ εἴπωμεν καὶ ἡ

ὥραιότερα, διότι ἡ ἀτμόσφαιρα τεκτοποιεῖται καὶ στερεοῦται, καὶ οἱ ἄνθρωποι παρκακεύδονται κατὰ τοῦ ψύχους, μέλλοντος νὰ διαρκέσῃ πέντε μῆνας τοῦλάχιστον. Τὰ γεωργικὰ ἔργα διακόπτονται τότε κατὰ φυσικὸν λόγον, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ λαοῦ ἀργεῖ.

Ὁ χειμὼν ἀρχεῖται μὲν τὴν Ὀκτωβρίον, συστηματοποιεῖται ὅμως τὸν Δεκέμβριον. Ἐνταῦθα μάλιστα ἡ χρῆσις τῶν χαμουλκῶν ὀχημάτων γίνεται κατὰ πρῶτον περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς τούτου. Οἱ χοροὶ καὶ αἱ ἄλλαι δημόσιαι ἐορταὶ ἀρχονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν 6 Δεκεμβρίου, ἡμέραν καθ' ἣν ἐορτάζει ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, διὰ λαμπρᾶς προσωπιδιοφορίας, μεταμυριάζομένων μόνον τῶν γυναικῶν.

Καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Ῥωσίας οἱ εὐγενεῖς ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγωσιν ἓνα μεταξὺ αὐτῶν, καὶ νὰ τὴν στέλλωσιν εἰς Πετρούπολιν διὰ ν' ἀντιπροσωπεύῃ αὐτοὺς κατὰ τινὰς περιστάσεις παρὰ τῷ αὐτοκράτει, καὶ διὰ νὰ ἐπιστατῇ εἰς τὴν φύβμειν δημόσιων τινῶν υποθέσεων ἐν τῇ πρωτεύουσὶ τῆς ἐπαρχίας. Διὰ τοῦτο πᾶσα μεγάλη πόλις ἔχει κατὰστημα εἰδικόν, ὁμοῖον τὰς ἡμετέρας λέσχης, ὅπου συνέρχονται οἱ εὐγενεῖς. Ἡ Πετρούπολις, καθὼς καὶ ἡ Μόσχα, ἔχουσι τοιαῦτα οἰκήματα κατὰ πάντα ὅμοια, τῶν ὁποίων αἱ αἰθούσαι εἶναι τοσοῦτον ἀγαθεῖς καὶ τοσοῦτον μεγαλοπρεπεῖς, ὥστε ἀδύνατον νὰ ἴδῃ τις ἄλλοι τοιαύτας. Ἐν ταῖς αἰθούσαις αὐταῖς οἱ εὐγενεῖς πανηγυρίζουσι τὰς ἐορτάς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. ἔκει συγκροτοῦνται αἱ ἐπισημότεραι δημόσιοι συνελεύσεις, καὶ ἐκεῖ καθιδύνουσι τὰς ἀκοῆς αἱ γλυκύτεραι μουσικαὶ συμφωνίαι. Διὰ νὰ ἐννοήσῃ δὲ ὁ ἀναγνώστης πόσον μέγας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν συνερχομένων, λέγομεν ὅτι καθ' ἑκάστην μουσικὴν συμφωνίαν εἰσπράττονται εἰκοσιν ἕως τριακοντα χιλιάδες ρουβλίων, τιμωμένων τῶν εἰσιτηρίων πρὸς δέκα ρουβλία.

Ὁ αὐτοκράτωρ παρευρίσκεται ἐνίοτε εἰς τὰς συναθροίσεις ταύτας· καὶ εἰ καὶ γέρων τὸ σύνθεσ αὐτοῦ ἐνδυμα, ἀπαιτεῖ νὰ προσποιῇται τὸ πλῆθος ὅτι δὲν τὸν γνωρίζει. Περιέρχεται ὡς τις ἰδιώτης μεταξὺ τοῦ πλῆθους, αἱ δὲ

φέρουσι προσωπίδας γυναῖκες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ τὸν ὁμιλῶσι, καὶ νὰ στηρίζωνται καὶ ἐπὶ τοῦ βραχίονός του.

Αἱ συνομιλίας πρέπει νὰ γίνωνται γαλλιστί.

Λέγεται ὅτι ἐσπέραν τινὰ προσωπιδιοφόρος τις κυρία τοσοῦτον ἐγοήτευσε τὸν αὐτοκράτορα διὰ τοῦ πνεύματός της, ὥστε πολλὴν ὥραν συνδιέλεχθη μετ' αὐτῆς.

Ὡς γνωστὸν ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος εἶναι ὑψηλός, καὶ δὲ συνειθίζει ποτὲ νὰ κίπτῃ· ἡ δὲ κυρία, περὶ τῆς λόγος, ἦτο μικροῦ ἀναστήματος, ἐπιτομή τῶν θαυμασίων τοῦ οὐρανοῦ, ὡς λέγει ὁ Μολιέρης.

— Βασιλεῦ, εἶπεν ἡ πρωτεύουσα, τολμῶ νὰ ζητήσω τινὰ ἀπὸ τὴν Μεγαλειότητά σας.

— Ὡ! ὦραία κυρία, ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ· ἐδῶ δὲν ὑπάρχει οὔτε Μεγαλειότης, οὔτε αἰτίας. Ὁ μονάρχης ἐδῶ εἶναι παρητημένος. Τὸν αὐτοκράτορα μὲν μανθάνω ἀφῆκα εἰς τὴν θύραν, καὶ τὸ σκῆπτρόν μου μετεβλήθη εἰς ῥάβδον. Εἶμαι ἀπλὸς Νικόλαος. Λέγε με λοιπὸν, μέγαλον Νικόλαον, μικρὸν Νικόλαον, ὅπως σὲ ἀρέσει καλῆτερα, ὅχι ὅμως Μεγαλειότατον.

— Ἀφοῦ λοιπὸν ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ σὰς βαπτίσω, ἰδοὺ τὸ ὄνομά σας· «Νικόλαος ὁ Μέγας».

— Ὅπως θέλεις.

— Καὶ ὅμως, Μεγαλειότατε, δὲν πρέπει νὰ μὲ ἀρνηθῇτε τὴν χάριν τὴν ὁποίαν ἀναγκάζομαι νὰ σὰς ζητήσω.

— Δὲν ἀκούω τίποτε ὅταν μὲ ὁμιλῇς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διὰ τί θέλεις νὰ ταράξῃς τὴν εὐχαρίστησιν τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι συνομιλῶν μαζὶ σου; δὲν σε γνωρίζω, ἢ τοῦλάχιστον δὲν μαντεύω ποῖα εἶσαι. Σὲ ὑποθέτω ὦραϊον· ἡ φωνὴ σου εἶναι γλυκεία, τὸ πνεῦμά σου ζωηρόν, ἡ χεὶρ σου λεπτὴ, καὶ διὰ νὰ θαυμάσω καὶ τοὺς πόδας σου ἔπρεπε νὰ προσπέσω εἰς αὐτούς. Ἐλα, ἐξακολούθησε, ὁμιλεῖ καὶ ἄς προχωρήσωμεν· τί ἐλεγε;

— Ὅχι, Μεγαλειότατε, δὲν προχωρῶ οὔτε βῆμα, ἐὰν δὲν μὲ κάμετε τὴν χάριν τὴν ὁποίαν χρεώσῃ νὰ ζητήσω ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην σας.

— Ἡξεύρεις, ὦραία κυρία, ὅτι εἶσαι δεσποτικὴ;

— Ἐγὼ λοιπὸν βρασιλεύω, Μεγαλειότατε;

— Φαίνεται, διότι ἐγὼ παρακαλῶ... Ἄς προχωρήσωμεν.

— Ἡ Μεγαλειότης σας παρακαλεῖ μὲ τὸ ἴδιον ὅρος μὲ τὸ ὁποῖον συνειθίζει νὰ διατάτῃ.

— Ἐλα, ὦραία κυρία, φθάνει ἄς ὑπάγωμεν.

Καὶ σφίγγας τὸν βραχίονα τῆς προσωπιδιοφόρου, ἤτοιμ' ἔμελλε νὰ προχωρήσῃ· ἀλλ' αὐτὴ ἀντισταθεῖσα,

— Ὅχι, Μεγαλειότατε, εἶπε, δὲν θὰ κάμω οὐτε βῆμα, ἐὰν ἡ Μεγαλειότης σας δὲν συγκατανεύσῃ νὰ μὲ χορηγήσῃ τὴν χάριν.

Τότε ὁ μονάρχης μεταβαλὼν τὸ ὅρος του, εἶπε· — Κυρία, πρέπει νὰ ἡξεύρετε, ἐπεὶ βλέπω καὶ γνωρίζετε πολλὰ πράγματα τὰ ὅποια μὲ ἀποβλέπουν, ὅτι δίδω ὅσα μὲ φαίνεται δίκαιον νὰ δοθῶν. Καθυποβάλετέ με αὐρίον ἐγγράφως τὴν αἰτήσιν σας, καὶ σὰς ὑπόσχομαι νὰ τὴν παραδεθῶ ἀμέσως.

Καὶ ἀναλαβὼν τὸ πρῶτον ὅρος, ὡς ἄνθρωπος ἐπιθυμῶν νὰ διασκεδάτῃ, ἐπρότεινε τὸν πόδα διὰ νὰ προχωρήσῃ, εἰπὼν συγχρόνως·

— Μ' ἐλεγε, λοιπὸν διὰ τὸ ταξιδεῖόν μου εἰς Παλέρμον... ἐξακολούθησε.

— Μεγαλειότατε, ἐπανελάθεν ἡ προσωπιδιοφόρος, κρατήσασα τὸν βραχίονα τοῦ αὐτοκράτορος· ἰσχυρότερον ἢ ὅσον αὐτὸς ἐκράτει τὸν ἰδικόν της, αὐτοῖον δὲν θὰ ἔχω τί νὰ σὰς ζητήσω· ἐδῶ, καὶ ἀμέσως, σὰς καθικετεύω νὰ μὲ ἀκούτετε.

— Κυρία, ἀπεκρίθη ὁ μονάρχης δειξάς ἀνυπομονησίαν, ἐνδίδω χάριν σεβασμοῦ πρὸς τὸ φύλόν σας, ἀλλ' ἐπὶ ὅρῳ ἀμοιβῆς... λέγετε.

— Παρακαλῶ λοιπὸν τὴν Μεγαλειότητά σας, εἶπεν ἡ προσωπιδιοφόρος, προσφέρουσα βραδέως πᾶσαν λέξιν, παρακαλῶ ταπεινότητά... νὰ εὐαρεστηθῇτε... νὰ χαμηλώσετε ὀλίγον τὴν χεὶρά σας, ἐπειδὴ ἡ ἐδική μου κουράζεται.

Ὁ αὐτοκράτωρ εὐχαριστήσας καθ' ὑπερβολὴν ἀπὸ τὴν πνευματώδη αὐτὴν αἰτίαν, ἐπεριποιήθη ἔτι μᾶλλον τὴν προσωπιδιοφόρον.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν Ῥωσικῶν διασκεδάσεων εἶναι καὶ ἡ ἀρματοδρομία δι' ὀχημάτων χαμουλκῶν ἐπὶ τοῦ πάγου. Ἡ ἀπέναντι εἰκὼν παριστάνει τοιοῦτον τινὰ ἀγῶνα. Ἐπὶ τούτῳ πολλοὶ τῶν πλουσίων δαπανῶσι μεγάλας χρηματικὰς ποσότητας εἰς διατήρησιν ἵπποφορέων, ὅπου ἀνατρέφουσιν ἵππους ἀξιότους θαυμασμοῦ διὰ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος.

(Κατὰ τὸ Γαλλικόν.)

ΠΑΝΩΡΑ.

— Χαρίζ ὁ περίφημος τῆς Ἡερσίας ποιητής, στιχογράφων ποτὲ, ἐδανείσθη τοὺς πρώτους καὶ τελευταίους στίχους ποιήματός τινος τοῦ βασιλέως τῆς Δαμασκῆς Γιαζὶδ, ἀκμάσαντος τὸ 679, ἀλλὰ μουσουλμάνου αἱρετικοῦ.

«Πῶς, ἠρώτησέ τις τὸν Χαρίζ, ποιητὴς τοσοῦτον ἐπίσημος ὡς σὺ, κατεδέχθη νὰ ζητήσῃ βοήθειαν παρ' ἀπίστου, ἀρπαγῆς καὶ δολοφονοῦ τοῦ Χουσεΐν, τοῦ ἱεροῦ ἱμάμη μας;»

«Τίς ἐξ ὑμῶν, ἀπεκρίθη ὁ Χαρίζ, ἐάν ποτε ἴδῃ σκύλον κρατοῦντα εἰς τὸ στόμα ἀδάμαντα καὶ φερόντα, δὲν θέλει τρέξῃ διὰ ν' ἀρπάξῃ τὸν πολυτίμον λίθον;»

— Οἱ Καλλιφαί τῆς Βυζαντίας εἶγον ἄλλοτε οὐχὶ μόνον ἐξουσίαν κοσμικὴν ἀλλὰ καὶ θρησκευτικήν, καὶ καθιέρουν τὴν ἐξουσίαν τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὡς μέχρι τῆς παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος ἔπραττον καὶ οἱ Πάπαι τῆς Ῥώμης.

σεις τούτων πρὸς τὸν ἀρχηγὸν ἐκείνον τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας δὲν ἦσαν εὐδιακρίτως ὠρισμένοι. Ἰδοὺ παράδειγμα περιεργότατον ἀγχινοίας, ὑπερηφάνειας καὶ σεβασμοῦ παριστάνον ἀπογρόντως τὸν χαρακτήρα τῶν σχέσεων τούτων. Βασιλεὺς τις τῆς Περσίας, ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον, ἔστειλε πρέσβυν εἰς Βαγδάτην κομίζοντα δῶρα πρὸς τὸν Καλίφην, καὶ παραγγελίαν ἔχοντα νὰ ζητήσῃ ὑπὲρ τοῦ νέου ἡγεμόνος τὴν εὐλογίαν του, καθὼς καὶ τίτλον τινα ἰδιαίτερον ὡς, φέρ' εἰπεῖν, τὸν ἄλλοτε ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Γάλλοις, τοῦ βασιλέως χριστιανικωτάτου, καὶ τὸν παρὰ τοῖς Ἰσπανοῖς τοῦ καθολικωτάτου· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἦτο δύσκολον· διότι οἱ Καλίφαι, αἰσθανόμενοι τὴν παρακμὴν τῆς ἐξουσίας των, δὲν ἠγάπων φυσικῶς νὰ συντελῶσιν ἐτι μᾶλλον εἰς αὐτήν, χορηγούντες τιμὰς εἰς ἡγεμόνας ἀνεξαρτήτους. Ὁ πρέσβυς ἄρα ἔμεινεν ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον εἰς Βαγδάτην χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν Καλίφην. Τέλος πάντων ὁ μέγας βεζύρης τοῦ μωαμεθανοῦ πάπα, εὗρεν αὐτὸν μίαν τῶν ἡμερῶν εὐδιάθετον, καὶ ἀνέφερεν ὅτι ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Μωάμεθ περιέμενεν ἀνυπομόνως τὸν ἱερὸν τίτλον τὸν ὁποῖον ἐζήτηι ὁ κύριός του, εἰς τῶν ἐνθερμοτέρων προστατῶν τῆς πίστεως.

• Πῶς θέλεις, ἀπεκρίθη ὁ Καλίφης, νὰ τὸν εὐχαριστήσω; ὁποῖον τίτλον νὰ δώσω πρὸς αὐτόν; Καὶ μὲν ὁ πατήρ του ἦτον ἡγεμὼν, ἀλλ' ἡ μήτηρ του ἦτο δούλη. Ἀρα τί-τις τιμῆς δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν. »

« Βέβαια, εἶπεν ὁ βεζύρης· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει καλὰ τὴν ἀραβικὴν, ἃς στείλωμεν πρὸς αὐτόν τίτλον διφορούμενον, ὁ ὁποῖος νὰ αἰνίττεται μὲν τὴν ἀληθῆ θέσιν τοῦ αἰτούντος, νὰ φαίνεται δὲ εἰς αὐτὸν ἐντιμος. »

Καὶ τῷντι εὗρον τὴν λέξιν οὐλλῶ ἥτις σημαίνει καὶ φίλον καὶ δούλον. Ἡ διπλὴ αὐτὴ σημασία ἐφάνη καταλληλοτάτη εἰς τε τὸν ἡγεμόνα καὶ τὸν πρωθυπουργόν του, καὶ ἐπομένως ἐχορήγησαν πρὸς τὸν Πέρσιν τὸν τίτλον οὐλλῶ, ἄνευ ὅμως σχολείων. Ἐλθὼν αὐτὸς ὁ Μωάμεθ ἦτο ἐγκρατέστατος τῆς ἀραβικῆς. Ἐστειλε λοιπὸν ὁπίσω τὸν πρέσβυν φέροντα νέον δῶρον 100,000 διρῆμ, καὶ τὴν ἐφεξῆς ἐπιστολήν.

« Μωάμεθ, ὁ ταπεινόςτατος σκύλος τοῦ ἐνδόξου κατωφλίου τοῦ καλιφάτου, ὅστις, διὰ τῆς θείας εὐλογίας καὶ τῶν εὐχῶν τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος, διέδωκεν εἰς μέγα μέρος τῆς ὑδρογείου σφαίρας τὴν θρησκείαν τῶν πιστῶν, καὶ μετεσεύασεν εἰς τζαμιά χιλίους ναοὺς εἰδωλολατρῶν, σὰς στέλλει 100,000 διρῆμ, ὡς προσαρὰν τὴν ὁποίαν θέτει πρὸς τῶν ποδῶν τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος· ἀντὶ δὲ ἀμοιβῆς ἐξαίτεται παρ' αὐτῆς ἐν μόνον στοιχείῳ τοῦ ἀλφαβήτου, τὸ Α, τὸ ὁποῖον ἐλησμονήσατε νὰ παρεμβάλετε εἰς τὸν τίτλον δι' οὗ μ' ἐτίμησατε. »

Καὶ τῷντι, ἡ μὲν λέξις οὐλλῶ σημαίνει δούλον, ἡ δὲ οὐλλῶ ἡγεμόνα.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἡ γραμματικὴ αἰτίας τῶν Μωάμεθ δὲν ἐστὲρεῖτο πνεύματος.

— Ὁ Κ. Γ. Τερτσέτης, βιβλιοθηκῆριος τῆς Βουλῆς, ἐξεφώνησε καὶ ἐφέτος, τὴν 25 Μαρτίου, λόγον εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐνάξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Ἐξετάζων δὲ, ἐάν ποτε συγκρουσθῇ τὸ συμφέρον πρὸς τὸ ἀπόλυτον δίκαιον, ποῖον τῶν δύο εἶναι δικαιότερον νὰ ὑπερισχύῃ, ἔλυσε προσφυστάτα τὸ ζήτημα διὰ τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους, εἰπὼν ταῦτα· « Ὁ Κρέων, νέος κυρίαρχος τῶν Θηβῶν, εἶχε διατάξει, ὅτι ὅποιος θάψῃ τὸν φονευμένον Πολυνείκην, τιμωρεῖται μὲ θάνατον. Ἡ Ἀντιγόνη ἀδελφὴ τοῦ πηγαίνει διὰ νυκτὸς καὶ τὸν θάπτει· τὴν πιάνουν οἱ φύλακες, τὴν φέρουν εἰς τὸν Κρέοντα, τὴν κατηγοροῦν διὰ τὴν πράξιν τῆς ἐνώπιον τοῦ βασιλέως· ἡ Ἀντιγόνη δὲν ἀρνείται. — Ὁμίλησε καθαρά, τῆς λέγει ὁ Κρέων, χωρὶς πλεκτάναις· ἐγνώριζες τὴν διαταγὴν μου; — Τὴν ἐγνώριζα, λέγει ἡ Ἀντιγόνη, ἡμποροῦσα νὰ τὴν ἀγνοῶ; ἦτον νόμος δημοσιευμένος. — Πῶς λοιπὸν αὐθαδίας νὰ παρανομήσῃς; — Ἀκουσε, λέγει ἡ Ἀντιγόνη, οὔτε ἡ δικαιοσύνη, οὔτε ὁ ὑπέρτατος Θεὸς συνείνεσαν εἰς τοὺς νόμους σου· καὶ δὲν ἐνόμισα ποτὲ, ὅτι νόμος γραπτὸς ἀνθρώπου νὰ ᾖ ἀνώτερος τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγράφου θεοῦ τοῦ νόμου, σφραγισμένου εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν ἀνθρώπων· νόμος Θεοῦ δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ ἐμποδίσῃ ἀδελφὸν νὰ θάψῃ τὸ σῶμα ἀποθαιμένου ἀδελφοῦ· οἱ νόμοι τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι σημερινοί, δὲν εἶναι αὐρινοί, εἶναι αἰώνιοι καὶ ἀνεξάλειπτοι· εἰς μίαν πάλην μετὰ τῶν δύο νόμων ἔπρεπε νὰ ὑπακούσω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· μὴν μὲ φοβερίζεις θάνατον, καὶ χωρὶς τὴν διαταγὴν σου ἡξεύρω ὅτι θὰ ἀποθάνω. »

Ἡ ἀπάντησις τῆς Ἀντιγόνης, κύριοι ἀκροαταὶ δὲν λύει θαυμασίως τὸ ζήτημα; τὸ ἔλυε εἰς τὴν ἀκοὴν τῶν εἰδωλολατρῶν προγόνων μας· εὐκολώτερα θὰ τὸ λύσῃ εἰς τὴν ἐδικὴν μας ἀκοὴν· ἐπειδὴ ὅλη ἡ θεωρία τοῦ χριστιανισμοῦ κεῖται εἰς τὰ λόγια τῆς Ἀντιγόνης. Τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἦτον μία ἐπανάστασις τοῦ ἀγράφου δικαίου ἐναντίον τοῦ γραπτοῦ νόμου. Τὰ συμπερόντα ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, τὸ ἄγραφο δίκαιον ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἐγέννησαν ἐμφύλιον πόλεμον μακρυνὸν καὶ αἱματηρὸν μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Τέλος χάριτι θεῷ τὸ ἄγραφο δίκαιον ἐβασίλευσε καὶ ἐνίκησεν. Ἡ λάμψις καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ ἀγράφου δικαίου θὰ σώζεται διὰ παντὸς μέχρι συντελείας αἰώνων· ἀλλ' οὔτε ἡ καταστροφή τοῦ παντὸς ἡμπορεῖ νὰ σβύσῃ τὴν δυνάμιν του· διότι τὸ ἀπόλυτον δίκαιον ὑπάρχει κόσμου ὑπάρχοντος. Βεβαιώθητε ὅτι τοῦτο τὸ ἀπόλυτον δίκαιον θὰ ᾖ πάντοτε συνήγορος ἀκούματος βασιλέων καὶ ἐθνῶν ὅπου καὶ ὅπως καὶ εἰς ὅποιονδήποτε καιρὸν ἂν πάσχουν δεινὰ ἀπὸ τυφλῆς τυραννίας συμπερόντων τῆς ἡμέρας· οἱ λαοὶ τοῦτοι καταδυναστευόμενοι ἡμποροῦν νὰ λαλήσουν πρὸς τοὺς δυνάστας τῶν ὅπως ἡ Ἀντιγόνη τὰ ὕστερα λόγια θανάτου, ὅταν τέλος ὁ δῆμιος τὴν σέρνῃ εἰς τὴν σφαγὴν· Θεοὶ τῆς πατρίδος, ἰδέτε ποῦ ἐκατήντησα, καὶ ἀπὸ ποῖα χεῖρα φίλων πάσχω κακὰ· καὶ διατί; διότι ἠθέλησα νὰ μείνω πιστὴ εἰς τοὺς νόμους τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. »

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1854.

ΤΟΜΟΣ Ε'.

ΦΥΛΛ. 101.

Η ΑΝΘΩΠΩΛΑΙΝΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΠΑΛΑΤΙΟΥ

1759.

Πρὸ τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 ἔτους, αἱ ἀνθωπώλαιναί τῶν Παρισίων, συνεκρότουν πολυάριθμον καὶ πλουσιώτατον σωματεῖον ἔχον ἴδιον ἀρχηγόν Τέσσαρα ἔτη διέμενον μαθητευόμεναι, καὶ δύο ἄλλα ὑπηρετοῦν ὑπὸ τὰς διευθυνούσας ἰδίον κατὰστημα ἀνθωπώλαινας· τὸ μὲν δίπλωμα ἐτίματ' 30, ἡ δὲ διευθύνουσα 500 φράγκων. Ὅσαι δὲ ἐπεδίδοντο εἰς τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο, ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νέαι, εὐγενεῖς καὶ πολλοὶ χρονολογῶν τῆς 1759 τὸ Βασιλεῖος μετέδωκεν εἰς ἡμᾶς ὀνόματά τινα ἐξ αὐτῶν.

Ἡ περιφημοτέρα ὄλων ὑπῆρξεν ἀναντιρρόπως ἡ Νανέττα Δολλιέ, διὰ τὴν ὁποίαν ἐστέναν οἱ ἐξ αὐγῶν νέοι οἱ συγγάζοντες τὸ 1759 τὸ Βασιλεῖος Παλάτιον, (Palais-Royal). Ἡ ἱστορία αὐτῆς

τὴν ὁποίαν ὁ Κ. Βερτέν, διοικητὴς τῆς ἀστυνομίας, ἐξέθεσεν ἐν ὑπομνήματι πρὸς τὸν Κ. Πομπανόυ, εἶναι τερπνὸν εἰδυλῶδες συναρμολογούμενον ἀπὸ τὰς σκανδαλώδεις ἱστορίας τῆς βασιλείας Λουδοβίκου τοῦ 14'.

Εἰς τινα ὁδὸν τῆς πόλεως κατῴκει τότε πολυάριθμοι οἱ οἰκονέμειαι, εὐπολητῆς μὲν καὶ ἐνάρετος ἀλλὰ πτωχὴ. Ὁ μὲν πατήρ, Ἀνδρέας Δολλιέ, ἐκέρδιε τὸν ἄρτον αὐτοῦ κατὰ τὴν τὰς ὁδοῦ, ἡ δὲ μήτηρ ἐπόλει ἰχθυῖας. Ἀπέκτησαν δεκάς τέκνα, ἐξ ὧν τὸ τελευταῖον, ἡ Νανέττα, ἦτον τὸν ὥριον, τὸν εὐφρὺν καὶ τότε κομψόν, ὥστε ἐντὸς οὐλοῦ αὐτὴν ἐκέντησε τὴν ἀγάπην ὅλων τῶν περιούκων.

— Νανέττα, ἀνέκραξε μίαν τῶν ἡμερῶν ἡ γραία μήτηρ τῆς ἰδοῦσα τὸ κάλλος τῆς θυγατρὸς τῆς δεκάετους οὖσης, θὰ εἴσαι ἡ ὡραιότερη ὄλων τῶν γυναικῶν αἱ ὁποῖαι θὰ πωλοῦν ψίχην.

— Μὴν μου, ἀπεκρίθη ἡ Νανέττα, θέλω νὰ γίνω ἀνθωπώλαινα.

— ὦ! ὦ! ἡ γλωσσού! ἀπεκρίθη ἀποτόμως ἡ γραία ἰχθυοπώλαινα· ἐγὼ νὰ σε βάλω γινώσκω.

Καὶ ῥάπισμα ῥωμαλέον ἐκρότησεν ἐπὶ τῆς παρειᾶς τῆς νέας κόρης.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΓΕΙΡΟΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ ἡγορα

ΗΜΕΡΟΜ. 24-10-81

ΑΡΙΘ. 30359

— Δὲν ἠδοκίμησεν ποτὲ, ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀνθρωπώλεια, τὴν εὐτυχίαν τὸν ἑαυτὸν μου. Ὁ πρίγκηψ εἶναι πλούσιος, καὶ θὰ νυμφευθῇ τὴν Κ. Κραὸν χωρὶς νὰ ἐντραπῇ. Ἀς ὑπάγω εἰς τὸ Βασιλικὸν Παλάτιον. Θεέ μου! Θεέ μου! εἴαν ὁ Κ. Κουρτενὲς φορῇ γαρύφαλλον, θ' ἀποθάνω ἀπὸ τὴν λύπην μου!

Καὶ βαλόντα τὰ ὑπαιότερα ἐνδύματά της ἐξῆλθε ταπεινὸν φειδρόν ἄσμα. Ἄν καὶ ἠγωνίζετο νὰ φανῇ εὐθυσμός καὶ ἀφροντίς, ἡ ὠχρότης τοῦ προσώπου, τὰ ἀτακτα κινήματά της, ἐπρόδιδον τὴν ταλαιπώρησιν τῆς καρδίας της.

Ἐρθεσεν ἐπὶ τέλους καὶ εἰς τὸν κήπον, τὸ σύνθημα τοῦτο θέατρον τῶν θριάμβων της. Τὸ πλῆθος συνωθεῖτο, ὡς πάντοτε, περὶ αὐτὴν, καὶ τὰ φλωρία ἐπιπτόντες βροχὴ εἰς τὸ κένιστρόν της· ἀλλ' αὐτὴ ἀδιαφοροῦσα διὰ τὰς ὑποκλίσεις τῶν μεγιστάνων καὶ τὰ μειδιήματα τῶν μεγάλων κυριῶν, ἐζήτει διὰ τοῦ βλέμματός τὸν πρίγκηπα. Τὸν ἶδε τέλος πάντων· ἀλλὰ δὲν ἔφραζεν οὔτε γαρύφαλλον οὔτε ῥόδον. Πλησιάζας δὲ τὴν Νανέτταν προσέφερουσαν πρὸς αὐτὸν ἀνθοδέμνην.

— Δὲν ἔχεις, εἶπεν, οὔτε γαρύφαλλον οὔτε ῥόδον;
— Πρίγκηψ, ἠρώτησεν ἡ Νανέττα, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο ἀνθὰ ἐπιθυμεῖτε;
— Ῥόδον, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ ἐννοία δὲν διέφυγε τὴν ἀνθρωπώλειαν, ἐπὶ τοσοῦτο συνετάραξεν αὐτὴν, ὥστ' ἔπεσεν ἀναίσθητος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κ. Κουρτεναί. Πλῆθος συνέβησεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ πολλοὶ νέοι εὐγενεῖς συναμιλλῶντο τίς νὰ μεταφέρει αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν της.

— Κάμετε τόπον, κύριοι, ἀνέκραξεν ὁ πρίγκηψ μετ' ὧν πάλιν ὡς εὐχαριστῶ διὰ τὴν συνδρομήν σας· τὸ φορτίον μου δὲν εἶναι βαρὺ.

Μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, ἀπέθεσε τὴν ὥραιαν Νανέτταν εἰς τὴν κλίνην της.

Ἡ λειποθυμία της διήρκεσεν ὥρας πολλάς· ὅτε γὰρ ἀνένηψεν ἐστρεψε τὰ βλέμματα πρὸς ὅλας τὰς ὀνείας τοῦ κοιτῶνος.

— Δὲν τὸν βλέπω, εἶπε ψιθυρίζασα· θὰ ἦτον ὀνειρον.

Ἡ μήτηρ, αἱ ἀδελφαί, ὁ ἀδελφός της Μαρκέλος, ἴσταντο ὀρθοὶ περὶ αὐτὴν, παρατηροῦντες καὶ τὰς ἐλαχίστας κινήσεις της.

— Τί συνέβη; ἠρώτησεν διὰ τί με βλέπετε μετ' ὀφθαλμούς δακρυομένους;

Ὁ Μαρκέλος διηγήθη τὴν σκηνὴν τῆς λειποθυμίας, προσθεὶς ὅτι τὴν ἐσέκωσε μόνος ὁ πρίγκηψ Κουρτεναί, χωρὶς νὰ θελήσῃ τὴν βοηθεῖν οὐδενός.

— Μαρκέλε, εἶπεν ἡ Νανέττα νὰ ὑπάγῃς νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς ἐκ μέρους μου.

— Τί χρειάζεται, ἀδελφὴ μου; θὰ ἔλθῃ μόνος του νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς ὑγείας σου. Ἐστειλὲν ἔως τῶρα δις τὸν ὑπηρετὴν του.

Γλυκὺ μειδίαμα διέσχισε τὰ χεῖλη τῆς Νανέττας· αἱ παραιαί της ἠρρυθρίσαν, καὶ εὐτυχία ἄρρητος ἐπλημμύρισε τὴν καρδίαν της.

Μετ' ὀλίγον ἦλθον μεγιστάνες, ἱερεῖς, καὶ ἄλλοι ἐκ δυνάτο ν' ἀποπλύνῃ διὰ τῶν χρημάτων τούτων ἕλ-

τῶν γνωστοτέρων διὰ νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ συμβάντος τῆς ὥρας Νανέττας. Ὁ σωρὸς οὗτος τῶν λατρευτῶν ἀνεχώρησε τέλος πάντων, καὶ αὕτη, μείνανσα μόνη μετ' ὁδὸν τῆς, τὸν ἠρώτησε·

— Νομίζεις ὅτι θὰ ἔλθῃ ὁ πρίγκηψ;

— Εἶμαι βεβαίωτα. Ἰδοὺ ἐρχεται· ἐγνώρισα τὴν φωνὴν του. Σὲ ἀρτὴς μόνον· αὐτὸς δὲν εἶναι αὐθάδης ὅπως οἱ ἄλλοι.

— Ὁ πρίγκηψ Κουρτεναί περιμένει εἰς τὴν αἰθουσαν καὶ παρακαλεῖ νὰ σὰς ἴδῃ, εἶπε τις ὑπηρετίας.

— Ἀς ὀρίσῃ, ἀπεκρίθη ἡ ἀνθρωπώλεια καθήσασα εἰς θρανίον.

Ἐνθ' δὲ εἰσῆρχετο, ἡ νέα ἡβέλῃς νὰ σκηνοθῇ, ἀλλ' αἱ δυνάμεις της τὴν κατέλιπον, καὶ πεσοῦσα εἰς τὸ θρανίον της, ἐκάλυψε μετὰ τὰς χεῖρας τὸ πρόσωπόν της.

Ὁ πρίγκηψ ἐγονυπέτησε καὶ ἐπιθεὶς τὰ χεῖλη εἰς τὴν δεξιάν της ὥραιαν Νανέτταν,

— Ἐπρόφθευσεν, εἶπε μετ' ὧν πάλιν ὡς εὐεργεσίας σου, καὶ χάρις εἰς σὲ εἶμαι πλούσιος· ἀλλὰ μένει νὰ συμπληρώσῃς τὴν εὐτυχίαν μου.

— Τί ἐπιθυμεῖτε, πρίγκηψ;

— Ἰδεύρω, ὥραια Νανέττα, ὅτι μετὰ ἀγαπᾷς ἐπιθυμῶ τὴν παντοτεινὴν μαζὶ συμβίωσιν.

— Ἐγὼ νὰ γείνω πρίγκηψ Κουρτεναί! Ὁχι, ὁχι· δὲν θέλω νὰ φανῇς γενναϊότερός μου.

Ἐάν με ἀποβάλῃς, θὰ εἶμαι ὁ δυστυχέστερος τῶν ἀνθρώπων!

— Πρίγκηψ, περιμένε ἕως αὔριον, καὶ θὰ σὲ ἀποκριθῶ.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ Νανέττα δὲν ὑπῆγεν εἰς τὸ Βασιλικὸν Παλάτιον, ἀλλ' ἔμεινε μόνη ἐντὸς τοῦ θαλάμου της. Τί ἐγένετο εἰς τὴν καρδίαν της, καὶ δὲν γνωρίζεν ἡ πάλιν ὁμοῦ θὰ ὑπῆρξεν ἀκάθαρτος καὶ πολυχρόνιος.

Τὸ πρῶτ' ἐπιδόσης ἐσηκώθη ἡ συγχορὴ καὶ θαρράλεια.

— Θεέ μου! ἀνέκραξε, πλησιάζασα εἰς μικρὰν τράπεζαν, ὁποῖα θυσία!

Καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος ἐπὶ πολὺ, τὴν κεφαλὴν ἔχουσα μεταξὺ τῶν δύο χειρῶν της· ἐσφόνγιζε τὰ δάκρυά της, καὶ ἔγραψεν ἐπιστολὴν, τὸν τελευταῖον τοῦτον καὶ πένθιμον ἀσπασμόν, πρὸς τὸν πρίγκηπα Κουρτεναί.

Πρίγκηψ!

«Ὁ ἔρωσ σὰς παραφέρει» ἡ μετ' ἐμοῦ συγγενεὶά σας θὰ σὰς ἀτιμάσῃ. Ἐπειδὴ μετὰ ἀγαπᾷτε τόπον, ὀφείλω νὰ σὰς δώσω τὴν τοικωτάτην τῶν ἀποδείξεων τῆς πρὸς ὑμᾶς συμπάθειας μου. Ἀποβάλλω τὴν πρότασίν σας. Ὅταν θὰ λάβετε τὴν ἐπιστολήν μου, ἡ ἀνθρωπώλεια Νανέττα θὰ ἔχῃ παρητημένα τὰ ἐγκόσμια διὰ παντός. Ἀφίνω εἰς τοὺς συγγενεῖς μου τὴν περιουσίαν μου τὴν ὁποῖαν ἐκέρδησα πολλοῦσα ἄνθη. Αἱ δὲ ποσότητες τῆς ὁποίας ἐλάθετε ἐξ ὀνόματος τῆς θεῆς σας ἀνέκουν εἰς ὑμᾶς.

«Ὁ οἰκειότερός σας συγγενὴς ἐνόμισεν ὅτι ἐ-

κλημα, τὸ ὁποῖον ὠρίσθη νὰ μὴ φανερώται ποτέ. Ἰγιαίνεται, καὶ μὴ λησιμονῇ ἐκείνην ἥτις θέλει παρακλῆθαι καθ' ἐκάστην τὴν ὥρην δι' ὑμᾶς εἰς τὸ μοναστήριον ὅπου ὑπάγει νὰ κλεισθῇ.

«ΦΑΝΕΤΤΑ ἡ ἀνθοπώλεια.»

Καὶ σφραγίσασα τὴν ἐπιστολήν, ἐκάλεσε τὸν συμβολαιογράφον, παρεχώρησεν εἰς τοὺς γονεῖς της τὴν τὴν περιουσίαν, καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν οἰκίαν ἐν ἀγνοίᾳ ὧλων.

Μετὰ τινος ὥρας, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Παρισίων ἔφερε τὴν Νανέτταν Λολλίε εἰς τὸ μοναστήριον ὅπου ἐπεθύμει νὰ ἐγκαταβῇ.

Ὁ δὲ πρίγκηψ Κουρτεναί, λαβὼν τὴν ἀπάντησιν, παρεδόθη εἰς τοιαύτην λύπην, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ παραφρονῇ. Ἐδραμεν ἀμέσως εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Νανέττας· ἀλλὰ καὶ οἱ γονεῖς της αὐτοὶ ἠγνόουν πὺ κατέφυγε. Τότε διεβουλήθη πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς ἀστυνομίας καὶ ἔμαθεν ὅτι ἡ ὥραια ἀνθοπώλεια ἦτο ἐντὸς μονῆς. Ἐπράξε πᾶν ὅτι ἦτο δυνατόν διὰ ν' ἀποσπασθῇ ἐκεῖθεν τὸ ἡρώϊκόν τοῦτο θυμὸν τοῦ ἔρωτος, καὶ ἠπειλήσεν τὴν ἡγουμένην ὅτι θὰ ἤρπαζε διὰ τῆς βίας τὴν νέαν. Ὁ διοικητὴς τῆς ἀστυνομίας κατέλασε τότε αὐτὴν.

— Πρίγκηψ Κουρτεναί, εἶπεν, εἴαν ἦσο Λουδοβίκος ΙΔ'. ἐδύνασο ν' ἄρπασῃς τὴν ἐρωμένην σου· ἀλλ' εἶσαι ἀπλῶς εὐγενὴς, καὶ ἔχω διαταγὰς νὰ καταστείλῃς τὰς ὁρμὰς σου.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὑπετάχθη εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς εἰμαμένης του. Μεταβαίνων καθ' ἐκάστην, ὅπως καὶ προτερον εἰς τὸν κήπον τοῦ Βασιλικοῦ Παλατίου, διέτρεψε σιωπηλῶς ὅλας τὰς ὁδοὺς, ἀναζητῶν τὴν ὥραιαν ἀνθοπώλειαν τὴν ὁποῖαν δὲν ἔμελλε πλέον νὰ ἴδῃ. Οἱ φίλοι του τὸν κατέπεισαν τέλος πάντων νὰ ἔλθῃ εἰς Βερσαλλίας, πολλοὶ δὲ καὶ λαμπρότατοι προτάσεις ἐγένοντο πρὸς αὐτόν.

— Ὁχι, ὁχι, ἀπεκρίνετο μειδιῶν πικρῶς δὲν θὰ ὑπανδρευθῶ ποτέ. Ὁ πάτερ μου, ἔλεγε καθ' ἰδίαν, ἔμαθάνες τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τῶν Κουρτεναί! Τί ἐτήμηνον οἱ μυστηριώδεις οὗτοι λόγοι;

Τὸ μυστικὸν τοῦτο ἔλαβε μετ' ἑαυτοῦ εἰς τὸν τάφον ἡ ὥραια ἀνθοπώλεια.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ.

(Συνέχεια τῆς φυλλ. 100.)

ΚΕΦ. Δ'.

Μαθη λέξεων — Ὁρθογραφία — Διάστιχες.

§. α.

[Σελ. 18. Ἐγγ.] «Προστίθεται ἐνίοτε φωνὴν εἰς

τὸ μέσον τῆς λέξεως κατὰ πλεονασμόν, ὡς Ἀριστομάχο ἀντὶ Ἀριστομάχου, ὅπου πλεονάζει τὸ Α.

Διόρθ. — Τὸ παράδειγμα εἰληπται ἐκ τῶν Φουρμυοντίων Ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς ὁμοιον εὐρηται καὶ τὸ Ἀριστάνδρο ἀντὶ Ἀριστάνδρου καὶ ἄλλα πολλά. Ἀγνοοῦμεν δὲ ἂν ἡ τῶν ἀρχαίων γραμματικὴ ἢ αἰσθητικὴ ἐσυγχώρει τὸν τοῦ Ε πλεονασμόν καὶ μετὰ τῶν συμφώνων τῆς Ὑπερατικής καταλήξεως ΙΣΤΟΣ. Ἐν τοσοῦτῳ γνωρίζομεν ὑπὸ Ἡρωδιανοῦ «ὅτι ὁ πλεονασμός τὸν οἰκτεῖον τόνον φυλάττει» οἷον ὦρακα, ἐὼρακα, καὶ ἀλλαχοῦ Κενεός· ποῖον εἶδους; πλεονασμοῦ ἐπέκτασις· καὶ τί ἐστὶν ἐπέκτασις; συλλαβὴ πλεονασμὸς κατὰ τὸ μέσον τὸν οἰκτεῖον τόνον φυλάττων, οἷον ἀδελφός, ἀδελφεός (α). Κατὰ τοῦτον τοῦλάχιστον τὸν κανόνα τὸ Ἀριστάνδρος εἶναι ἀδύνατον νὰ δεχθῇ τὸν πλεονασμόν μετὰ τοῦ ΣΤ [Ἀριστάνδρος], διότι ἄλλως, πῶς δυνατόν νὰ φυλάξῃ τὸν οἰκτεῖον τόνον; Οὐδέποτε γὰρ εὐρηται Ἑλληνικὴ λέξις ἀντιπροπαροξύτονος.

§. β'.

[Αὐτόθ. Ἐγγ.] «Σύμφωνα, τὰ ὁποῖα εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐγράφοντο διπλᾶ, εἰς παλαιὰς Ἐπιγραφὰς εὐρίσκονται ἀπλᾶ, ὡς Καλικράτες, ἀντὶ Καλλικράτης.»

Παρατ. — Καὶ τοῦτο ἐκ τῶν νόθων Ἐπιγραφῶν τοῦ Φουρμόντου. Ἀλλ' ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ Ἐπιγραφῇ παραδοξὸς καὶ ἀπλοῦν καὶ διπλοῦν τὸ Α παρούσεται, οἷον Ἀπόλλων, Καλιστῶ, Ἀκάκαλις καὶ Ἀκάκαλις. (β).

§. γ'.

[Αὐτόθ. Ἐγγ.] «Πάθη λέξεων.»

Συμπλ. — Μετὰ τὸν παρὰγραφον τοῦτον τοῦ Ἐγγ. χειριδίου, προσθετέος καὶ ὁ ἐξής.

Ὁρθογραφία τῶν Ἐπιγραφῶν.

α. Τὸ Ε ἀντικαθίσταται πολλάκις διὰ τοῦ Α, οἷον Ἀμάρᾳ ἀντὶ Ἀμέρα (γ).

β. Τὸ Δ ἀπαντᾷται ἐνίοτε ἀπλοῦν, οἷον καδᾶλημῶ ἀντὶ καδδαλημῶ. (δ).

γ. Τὸ προσγεγράφμενον τῇ Δοτικῇ Ι, ἐνίοτε παραλείπεται εἰς τὰς μεταγενεστέρους Ἐπιγραφὰς, οἷον τῶ ἐνιαυτῶ ἀντὶ τῶι ἐνιαυτῶι. (ε).

δ. Τὸ Κ τῆς ΕΚ προθέσεως πρὸς τοῦ Β. Γ. Δ. Α. μετατρέπεται εἰς Γ, οἷον Ἐγδικος, ἐγ Αἰνδου, ἐγ Μιτυλίνης κ. τ. λ. (ς).

(α) Μ. Ἐτομολ. ἐν Α. Ὁσο Κενεός.

(β) Franz. El. Ep. Gr. N. 36. — (Α) καὶ ἐν ταῖς γυναικαῖς ἐπιγραφαῖς εὐρηται σύμφωνα ἀπλᾶ ἀντὶ διπλῶν, οἷον C. J. 2. κτλ. Σ. Ε.).

(γ) Λοικρ. Ἐπιγρ. Ἐκδ. ὑπὸ Ι. Οἰκονομίδου. Σελ. 11. Κερκύρ. 1850. εἰς 4ον.

(δ) Corp. Inscr. Gr. N. 24. (ὡς καὶ ἄλλα διπλᾶ σύμφωνα. 18. Κεφ. Δ'. §. 6'. σημ. 6'. Σ. Ε.).

(ε) Αδ. N. 265. (Παραλείπεται κυρίως ἀπὸ Ἀντωνείων. Ἀλλ' ἦδη καὶ ἐπὶ Μακεδόνων. Σ. Ε.).

(ς) Αδ. N. 423, 401, 457, 481, 525, 645. — Marm. Oxon. 51. — Franz. El. Ep. Gr. pag. 127.

Ο τρόπος τῆς γραφῆς καὶ τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐ-
χουσαν ὥστε τῶν προηγουμένων ἀξίωσιν μεγάλην
ἀρχαιότητα. Προδίδεται δὲ καὶ αὕτη, οὐχ ἥττον ἐ-
κείνων, διὰ τῶν πλείστων ἄλλων χαρακτηρισμῶν τῆς
οἱτινες καὶ νεωτέρων τὴν ἐλέγχουσι, καὶ ἀνέδειξαν οὐ
μικρὰν τῇ συγγραφῇ καταγινώσκουσιν. Οὗτοι δ'
εἰσὶν.

1. Τὰ πολλὰ καὶ πολυπλοκώτατα ἐν αὐτῇ μονο-
γράμματα (π), διόλου ἀνοίκεια τοῖς ἀρχαιότατοις
χρόνοις.
2. Τὸ παραδοχὸν διπλοῦν Ε ἀντὶ τοῦ Η, ὥστε
ἐν ταῖς προηγουμέναις.
3. Τὸ παραδοχὸν διπλοῦν ΟΟ ἀντὶ τοῦ Ω,
ὅπερ οὐδὲ μὴ τῶν γνησίων Ἐπιγραφῶν εὑρίσκειται.
4. Ἡ κατακλίσις καὶ ἀδιακρίσις πλεονασμοῦ τοῦ
Ε, ἐν μέτρῳ συλλογῶν.
5. Τὸ ἀνέκδοτον Γεωμετρίως ἀντὶ Δημήτριως
σημασιθεῖν συνδεδεμένη τῶν φουρμυόντων δύο Ε ἀντὶ
Η, καὶ τῆς παρεμβάσεως τοῦ Η, ἀμφότερα ἀδικαιο-
λόγητα καὶ ἀπαράδειγματιστα.
6. Τὸ ἐπίσης ἀνέκδοτον Ἀνακρέοντος.
7. Ἄλλ' ὅτι ἐπὶ μᾶλλον δικαιολογεῖται τὰς περὶ
τῆς νοθείας αὐτῶν εἰκασίας τοῦ Βοικίου, εἴναι, ὅτι
ἀπὸ τοῦ 1828 [χρ.] ὅπου ἐδημοσίευσεν τὴν συλλογὴν
αὐτοῦ], ἐν ᾧ πολλὰ ἄλλα φουρμυόνται Ἐπιγραφαὶ εὐ-
ρέθησαν, ἐκ τῶν νόθων ὅμως ταύτων οὐδεμία.

§ 6'.

Τοιαῦται εἰσὶν αἱ Ἐπιγραφαί, ἐφ' ὧν στηρίζεται
τὸ πλεῖστον τοῦ προκειμένου Ἐγχειριδίου, ὡς ἐστὶν
ἰδεῖν καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Συγγραφέως μαρτυρούμενον.
• Κακὸν διὰ τὴν ἱστορίαν (λέγει), ὅτι ταῦτα καὶ
• ἄλλα τοιαῦτα ἀρχαῖα μνημεῖα, δὲν παρίστανται
• ἄλλο, παρὰ μόνον σειρὰν ὀνυμάτων Κυρίων. Πλὴν
• διὰ τὴν παλαιογραφίαν εἶναι ἀρροδιώτατα πα-
• ραδείγματα, » καὶ ἀλλαγῶν. » Ἡ εἰς ἐφέρα-
• μεν ἐδῶ τεμάχια καὶ ἐκ τῶν δύο τεμνυμάτων τῆς
• ἐπιγραφῆς [τῶν Ἀμυκλῶν]. καθ' ὅσον συντείνει εἰς
• τὸν σκοπὸν μας, ὅστις εἶναι νὰ γνωρίσωμεν τοὺς
• τύπους τῶν γραμμάτων, κατὰ τοὺς ὁποίους εἶναι
• γεγραμμένα. »
Φοβούμενος μήπως ἀρχαῖα παλαιογραφίας στηρίζο-
μεναι ἐπὶ ψευδῶν ἐπιγραφῶν, ἀντὶ ὁρθῆς ἐσφαλμένην
διδάξωσιν εἰς τοὺς πρωτοπείρους τὴν ἀνάγνωσιν τῶν
ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, συνέταξα τὰς ἀνωτέρω ὀλίγας
παρατηρήσεις πρὸς ἐπανόρθωσιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ
μόνον εἰς τὴν γλώσσάν μας ἐκδεδομένου ἐγχειριδίου.

Ι. ΣΤ. ΛΕΥΚΑΔΙΟΣ.

(π) Ἐν ταύταις περιλαμβάνει 5 γράμματα Α. Α. Ι. Κ.
Ε. — Ἰδὲ καὶ Frana. El. Ep. Gr. pag. 353.

Ο ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ ΑΣΤΙΓΕ.

—ο—

Δημοσιεύοντες τὴν εἰκόνα τοῦ πλοίαρχου
Ἀστιγkos, τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου εὐεργέτου τῆς
Ἑλλάδος, ἀρχοῦμεθα νὰ συνοδεύσωμεν αὐτὴν
ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ μεταφράσεως τῆς πρὸς
τοὺς Κυρίους Α. Μαυροκορδάτον, Γ. Φίνλεϋ
καὶ Ν. Καλλιέργην ἐπιστολῆς τοῦ ἀοιδίμου Κυ-
βερνήτου, ἐπιστολῆς πλήρους πάθους καὶ κατα-
νυκτικῆς εὐγλωττίας, καὶ συγκεφαλαιούσης
Θαυμασίως τὰ μεγάλα τοῦ ἀνδρὸς κατορθώματα.

—ο—

Ὁ πλοίαρχος Ἀστιγς δὲν ζῇ πλέον. Τραυματισθεὶς
θανατηφόρως ἐν ᾧ ἠγωνίζετο γενναίως ὑπὸ τὰ τεῖχη
τοῦ Ἀνατολικοῦ, ἤρπαχεν τὴν 20 Μαΐου τοῦ πα-
ρελθόντος ἔτους.

Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἡσθάνθημεν πάντες τὴν συμφο-
ρὰν ἣτις προσεγένετο ἐκ τοῦ θανάτου τούτου εἰς τὴν
Ἑλλάδα, ὥστε οὐδεμία ὁποιαδήποτε ἐπίδειξις δύ-
ναται νὰ ἐμμενύσῃ τὴν βαθεῖαν θλίψιν ἡμῶν. Καὶ
ὅμως, ὁφείλομεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου
καὶ ἀδούλου προμάχου τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας
καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, νὰ χορηγήσωμεν πρὸς τε τοὺς
συγχρόνους ἀλλογενεῖς καὶ πρὸς τοὺς μεταγενεστέ-
ρους, μακρύτερον ἐπίσημον καὶ διαρκὲς τῶν τε μεγάλων
αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῆς δικαίας
ἡμῶν εὐγνωμοσύνης.

Ἀνὴρ ἐκείνος ἀγαθὸς, καὶ πολεμιστὴς, καὶ ἔμπει-
ρος ναυτικῆς, καλλιεργῶν εὐδοκίμως τοὺς τε λόγους
καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἐράνην ἰδιόζωντος λυσitelῆς πρὸς
πάσας τὰς τάξεις τοῦ ἔθνους. Ὡς ναυτικὸς δὲ πρὸ πάν-
των εὐεργέτης τὴν Ἑλλάδα, καὶ κατὰ θάλασσαν
μαχόμενος, ἔλαβε τὸ τραῦμα ὅπερ ἐγένετο πρόξενον
τοῦ πένθους ἡμῶν.

Πάντα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξαν μά-
τυρες πράξεων ἡρώϊκων ἢ ἄλλως πως εὐεργετικῶν τοῦ
πλοίαρχου Ἀστιγkos, διὸ καὶ πάντα εἰσὶ προσφυῆ
εἰς τὸ νὰ ἀναδείξωσι κατανυκτικώτερον τὴν κηδεί-
αν. Μεταξὺ ὅμως ὧν αὐτῶν ὁ Πόρος, ὡς κέντρον
τοῦ ναυτικοῦ τούτου τοσαύτας ὁφείλοντος πρὸς ἐκεῖ-
νον βελτιώσεις ἱκανὰς νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πατρίδα,
φαίνεται ἀξίος προτιμήσεως. Ὡς καταγωγίον τῶν
συναγωνιστῶν τοῦ πεσόντος ὁ Πόρος ἐξαιτεῖται τὸ
λείψανον αὐτοῦ, ἵνα ἐπιδεικνύῃ τὸν τάφον εἰς τοὺς
γενναίους ἐκείνους, οἱτινες, διατηροῦντες τὴν μνήμην
τοῦ ἐνδόξου αὐτῶν συστρατιώτου, θέλουσιν ὑπολαμ-
βάνει αὐτὸν ζῶντα, καὶ παραμυθούμενοι θέλουσι γί-
νεσθαι καρτερικώτεροι. Ἀλλὰ, καὶ ὡς σχολεῖον τῶν
νέων ἡμῶν ναυτικῶν, ὁ Πόρος ἀντιποιεῖται τὸ προ-
νόμιον τοῦ νὰ παραλάβῃ τὸ πτώμα τοῦ ἐναρέτου ἐ-
κείνου ἀνδρὸς, οὔτινος ἡ μνήμη, παρούσα πάντοτε εἰς
τοὺς νέους αὐτοὺς, τὰς ἐλπίδας ταύτας τῆς πατρίδος,
θέλει ἐνθαρρύνει τὰς μελέτας αὐτῶν, καὶ παρορμᾷ εἰς
τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν μαθημάτων ἐ-
κείνου.

Ἐὰν δὲ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ ἀγῶνες καὶ
αἱ εὐχαὶ τοῦ ἥρωος ὃν τινα θρηνοῦμεν σήμερον, σκο-
πὸν μόνον εἶχον τὸ ἀγαθὸν τῆς Ἑλλάδος, θέλομεν ἐκ-
πληρώσει, οὕτως εἰπεῖν, τὴν τελευταίαν αὐτοῦ θέ-
λησιν, καταθέτοντες εἰς Πόρον τὴν κόνιν αὐτοῦ, ὅ-
που θέλει προσξενήσῃ τοσαύτην ὥρελιν πρὸς τοὺς
Ἕλληνας.

Διὰ τοῦτο προσκαλοῦμεν ὑμᾶς, Κύριοι, νὰ συντά-

λαὸν τὰ αἷτια τοῦ μεγάλου καὶ εὐλόγου πένθους
ἡμῶν.

Θέλομεν συντάξει μετὰ ταῦτα καὶ δεύτερον πρό-
γραμμα σταλησόμενον πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐκείνους
οἱτινες διδάσκονται ἐν Εὐρώπῃ τὰς ὡραίας τέχνας,
ἵνα πέμψωσι πρὸς ἡμᾶς σχέδιον μνημείου, ἐγερεθῇ
σομένου ἀντὶ τοῦ λίθου ὅστις θέλει καλύψει προσω-
ρινῶς τὴν κόνιν τοῦ ἡμετέρου προστάτου. Νομίζομεν

Ὁ Πλοίαρχος Ἀστιγς.

ξετε τὸ πρόγραμμα τῆς κηδείας, ἣτις θέλει τελεσθῇ
τὴν 20 Μαΐου τοῦ ἔτους τούτου, πρώτην ἐπέτειον ἢ
μέραν τοῦ θανάτου τοῦ πλοίαρχου Ἀστιγkos, καθ' ἣν
θέλει μετακομισθῇ τὸ πολύτιμον λείψανόν του ἀπὸ
Αἰγίνης εἰς Πόρον.

Τὴν παράταξιν θέλομεν ἀκολουθήσει καὶ ἡμεῖς κα-
τὰ χρῆμα· ὁ δὲ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Γραμματεὺς τῆς
κυβερνήσεως Κ. Τρικούπης θέλει ἐκφωνήσει, ὅταν
ἡ λάρναξ κατατεθῇ ἐν τῷ τάφῳ, λόγον ἐρμηνεύ-
οντα εἰς τε τὰς ἀρχάς, καὶ τοὺς ναυτικούς, καὶ τὸν

δὲ περικτὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο
ἀπαιτεῖται νὰ γίνῃ εἰς ἄκρον ἀπλοῦν, στολισμὸν μὴ
νον ἀλλ' ἀληθῆ ἔχον τὴν διαγραφὴν τῶν πρὸς τὴν
Ἑλλάδα ὑπηρεσιῶν τοῦ ἀειμνήστου φιλελλήνου. Ἡ
εὐγνώμων ψυχὴ τῶν νέων ἡμῶν συμπολιτῶν θέλει
ἐννοήσει καὶ ἐκτιμήσει δεόντως τοῦτο.

Ἵπῃ ἔχετε, κύριοι, φίλοι τοῦ πλοίαρχου Ἀστιγkos,
καὶ τὸ ἔργον ἡμῶν θέλει βεβαίως ἐκτελεσθῇ κατὰ
τὰς ἐπιθυμίας τῆς τε κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἔθνους.

ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνηθεὶς τῇ 20 Μαΐου 1854,

κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν τῆς ἰδρύσεως

τοῦ Πανεπιστημίου Ὁθωνος

ὑπὸ

Πέτρου Παπαρρηγόπουλου,

Ἐπιτίμου Καθηγητοῦ τοῦ ἀστυνομικοῦ δικαίου.

—ο—

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ.

Παραγγελλεῖς ὑπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου νὰ φέρω τὸν λόγον σήμερον, κατὰ τὴν δημοτελεῖ ταύτην ἐορτὴν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου, αἰσθάνομαι πρὸ πάντων τὴν ἀδυναμίαν μου τοῦ νὰ ἐρμηνεύσω προσηκόντως τὰ αἰσθήματα, τὰ συγκινοῦντα βαθέως ἀπάντων τῶν ἐνταυθα συνηγμένων τὰς καρδίας, διότι τὰ πολλὰ ἄλλα διαψευθέντα ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Ὑψίστου ἀγαθὰ καὶ διὰ τὴν εὐκλεῆ ἐκείνην ἡμέραν τοῦ 1837 ἔτους, καθ' ἣν ὁ σεβαστὸς ἡμῖν Βασιλεὺς Ἰδρύσας τὸ ἀνώτατον τοῦτο τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθους παιδευτήριον. Ἡ ἀπὸ αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ φωτός, ἔκτοτε μέχρι τῆς σήμερον ἐρ' ἄπασαν τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν διαχεομένη παντοδαπὴ παιδεία ἔφερεν, ὡς γνωστὸν, ὠραίους καρπούς καὶ ἀριστον οἰωνίζεσθαι τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθους. Εὐλόγως ἄρα ἐορτάζομεν κατ' ἔτος τὴν μνήμην τῆς ἰδρύσεως τοῦ Πανεπιστημίου τούτου διὰ πνευματικῆς ἐστιάζσεως, εἰς ἣν ἐρχομαι καὶ ἐγὼ νὰ συνεισφέρω τὸν ἀσθενὴ ἔρκον μου.

Λαμβάνω δὲ ὑπόθεσιν τοῦ λόγου τὸν βίον Βασιλείου τοῦ Μακεδῶνος, θεωρῶν τὴν ἐξιστόρησιν αὐτοῦ οὐχὶ ἀνάξια τῆς προύσης ἐορτῆς, καθότι ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἐπαγνώθη ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις ἡ θρησκευτικὴ ἐνότης, ἐκυρώθη ὁριστικῶς ἡ ἐξελθισθεῖσα νομοθεσία καὶ προήχθη ἐν γένει ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία, τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα τοῦ νέου Χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ συντελέσαντα βραδύτερον ἐν μὲν ταῖς ἡμερῖς τῆς δουλείας καὶ τοῦ διωγμοῦ, εἰς τὴν διατήρησιν, ἐν δὲ τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθους. Ὁμολογῶ, ὅτι ὁ βίος τοῦ Βασιλείου δὲν εἶναι ἀνεπίληπτος καὶ ὅτι πράξεις τινὲς αὐτοῦ εἰσὶν ἀξίαι αὐστηρᾶς καταδίκης· μὴ λησμονήσωμεν ὅμως, ὅτι οὐδεὶς μένει ἀμέτοχος τῶν ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτοῦ ἐπικρατούντων φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὸν λεγόμενον χαρακτήρα ἐκείνης ἐποχῆς· ἡ δ' ἐποχὴ, ἐν ᾗ ἐγεννήθη καὶ ἀνετάρχη ὁ Βασιλεὺς ἦν ἐποχὴ ἀναθρασμοῦ καὶ ἀναζυμώσεως ποικίλων καὶ ὅλων ἑτερογενῶν ἐθνολογικῶν, θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν στοιχείων. Ἐκ τούτου πολλὰ μὲν βάρβαρα ἔθνη, ἀναμιγνύμενα μετὰ τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπικρατοῦντος Ἑλληνισμοῦ, εἰσάγουσιν εἰς αὐτὸν οὐ μικρὸν μέρος τῆς κατεχούσης τότε ἀπασαν τὴν λοιπὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν βαρβαρότητας

καὶ ἀκολασίας, ποικίλαι δὲ θρησκευτικαὶ αἱρέσεις σπαράττουσι τὸ κράτος καὶ διασείουσιν τὰς πεποιθήσεις τῶν κατοίκων, ὅτε μὲν διώκουσαι ἀπηνῶς τὴν ὀρθοδόξιαν, ὅτε δὲ διωκόμεναι οὐχ' ἤττον σκληρῶς ὑπ' αὐτῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτων τὸ πολίτευμα τῆς ἀπολύτου στρατιωτικῆς μοναρχίας ἀνοίγει εἰς πάντα φιλόδοξον καὶ ἐπιδειξίον στρατηγὸν εὐρὺ στάδιον ἐμφυλίων στάσεων καὶ πολέμων, καθ' οὓς ἡ τύχη ἀναβιβάζει πολλάκις εἰς τὸν θρόνον καὶ τὸν λόγῳ ἡθικῶ ἔσχατον στρατιώτην. Ταῦτα πάντα ἐπήγαγον ἐν τῷ Βυζαντινῷ Κράτει περὶ τὴν ἐνάτην ἑκατονταετηρίδα τοσαύτην σύγχυσιν τῶν περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου, περὶ καλοῦ καὶ κακοῦ ἰδεῶν καὶ πεποιθήσεων, ὥστε οἱ πολλοὶ ἐθεώρουν τὴν ὕλικήν δύναμιν ὡς τὴν μόνον ἀγκυραν τῆς καθόλου καὶ κατ' ἰδίαν ἀσφαλείας καὶ συντηρήσεως, ὡς τὸ μόνον παντὸς τολμήματος καὶ πάσης θυσίας ἀντάξιον ἀγαθόν. Ἐν τοιαύτῃ κοινωνικῇ καταστάσει· εἶναι ἄρα γε ἄπορον πῶς, ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει, ἐνίοτε περιπίπτουσιν εἰς ἀνομήματα καὶ αὐτοὶ οἱ κατὰ τὸν λοιπὸν αὐτῶν βίον ἀγαθώτεροι τῶν ἀνθρώπων, πρὸς ἀπόκτησιν καὶ διατήρησιν τῆς ἀρχῆς, πολλοὶ δὲ τῶν συγχρόνων ἀποβαίνουσιν οὐ μόνον θεαταὶ ἀπαθείς τῶν ἀνομιμάτων ἐκείνων, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐπαινέται καὶ συμπράκτορες αὐτῶν, ὥσπερ καὶ ταῦτα περιέβλεπται τὸ διάδημα ἢ τὴν στρατηγικὴν ἐξουσίαν; Πόσον δὲ ἀδίκον ἤθελεν εἶσθαι νὰ κατηγορηθῇ διὰ ταῦτα τὸ ἔθνος ὁλόκληρον ὡς ἀνανδρον καὶ ἐξηυτελισμένον ἀποδεικνύουσι τὰ διαπραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, οὗτινος πρόκειται νὰ ἱστορήσωμεν τὸν βίον. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος πολλάκις κατετρόπως τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, περιποίησας εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα κλέος ἀθάνατον, διέδωκε μετὰ πολλῆς δραστηριότητος τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὸν ἑλληνισμὸν εἰς πολλὰ βαρβαρικά φύλα, ἐρρύθμισεν ἐξαισίως τὰ οἰκονομικὰ καὶ δικαστικὰ τοῦ Κράτους πράγματα καὶ οὐ μικρὸν προήγαγε τὰ γράμματα καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ταῦτα δὲ πάντα ἦτο ἀδύνατον νὰ διαπράξῃ, καὶ τοι ἔχων περὶ ἐαυτὸν συνετοὺς συμβούλους, ἐάν ἤρχεν ἔθους ἐκλελυμένου καὶ ἀναίσθητου πρὸς πᾶν καλὸν καὶ γενναῖον. Τοιαῦτα ἔργα ἐκτελοῦνται μόνον τῇ συμπράξει ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους, ἅμα παραχθῇ ἐν αὐτῷ ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ κεντρικὴ ἐξουσία, ἥτις εἶναι ἡ καρδιά τῆς πολιτείας, ἀγαπᾷ καὶ ἐπιδιώκει τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον, τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος. Ἀλλ' ἔλθωμεν ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Ὁ Βασιλεὺς ἐγεννήθη περὶ τὸ 811 ἔτος Μ. Χ., ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Ραγκαβῆ, ἀπὸ πτωχῶν γονέων, ἐν τινὶ κώμῃ πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς Θράκης ἀνῆκε τότε εἰς τὸ θέμα τῆς Μακεδονίας, ἐκ τούτου δὲ οἱ ἱστορήσαντες τὸν βίον τοῦ Βασιλείου λέγουσιν «ὅτι ὠρμητὸ ἐκ τῆς Μακεδονίας γῆς»· ὅθεν καὶ τὸ ἐπώνυμον τοῦ Μακεδῶνος. Πολὺς λόγος γίνεται παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς χρονογράφοις περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Βασιλείου πρὸς πατρός μὲν ἐξ Ἀρμενίων, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τῶν Ἀρσακιδῶν, πρὸς μητρός δὲ ἐκ

αὐτοῦ οἴκου Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου· ἀλλ' αἱ περὶ τῆς καταγωγῆς ταύτης εἰδήσεις ἀμφισβητοῦνται ὑπὸ πολλῶν νεωτέρων, ἀν καὶ ἡ ἐξ ἐπιστήμον ἀρμενικοῦ γένους καταγωγὴ εἶναι πιθανωτάτη. Ὁ Βασιλεὺς ἐνηπίαζεν ἔτι, ὅτε ὁ τῆς Βουλγαρίας ἀρχὼν Κρούμος, κύριος γενόμενος τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἦν δραπέτης τοὺς κατοίκους αὐτῆς καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς εἰς Βουλγαρίαν, ἐν οἷς τὸν τε ἀρχιερεᾶ Μανουὴλ καὶ τὸν Βασίλειον μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι αἰχμάλωτοι οὐ μόνον ἀνέθετον τὴν εἰς Χριστὸν πίσιν διετήρησαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν Βουλγάρων πρὸς αὐτὴν μετήγαγον. Διὰ τὴν πρόδον ταύτην τοῦ χριστιανισμοῦ ὀργισθεὶς εἰς τὸν διαδόχον τοῦ Κρούμου, παρέδωκε τῷ διὰ τοῦ μαρτυρίου θανάτῳ τὸν τε ἱεράρχην ἐκεῖνον καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν κοινωνῶν τῆς αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ, ἀποφασίσαντες νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἐκ παντὸς τρόπου, ἀγέλαον ἐπὶ τούτῳ πολλοὺς καὶ μεγάλους κινδύνους, ἀλλ' ἀπεσώθησαν τελευταῖον εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῇ συνδρομῇ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου, ὅστις ἀσμένως ἐδέχθη αὐτοὺς παραπέμψας εἰς τὴν πατρίδα τῶν (*).

Ὁ τοιοτοτρόπως ἐλευθερωθεὶς Βασιλεὺς ἦτο τότε εἰκοσιπενταέτης καὶ ὀρφανὸς πατρός· ἔλαβε δὲ ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ Τζανέζῃ, Διοικητῇ τῆς Μακεδονίας· μὴ δυνάμενος ὅμως ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ νὰ συντηρήσῃ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ ἀδελφοὺς, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανελθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς, εὖρεσιν τύχης, ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι, μάλιστα ἐν τῇ τότε καταστάσει τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους, ἀπρόσιτος εἰς ἀνδρα συνάπτοντα σωματικὸν κάλλος καὶ ἐξαισίαν ῥώμην μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ φρονήσεως. Οὕτω κατέλειπεν ὁ Βασιλεὺς τὴν μητέρα καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, ὑποσχόμενος αὐτοῖς μετὰ πεποθήσεως εὐτυχέστερον μέλλον. Ἀφίχθεις περὶ δέλην ὤψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατακόπος ἐκ τῆς ὁδοπορίας, πενόμενος καὶ οὐδένα γνωρίζων ἵνα τύχῃ παρ' αὐτῷ ἀνακουφίσεως, ἀνεπαύθη ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς παρὰ τὴν πύλιν τῆς πόλεως μονῆς τοῦ ἁγίου Διομήδους καὶ ἐκοιμήθη. Ὁ φύλαξ τῆς μονῆς, εἰσερχόμενος τὴν νύκτα, εἶδεν αὐτὸν κοιμώμενον, καὶ

(*) Εἰς τὴν αἰχμαλώτων ὀνόματι Κορδύλης, ὣν ἄλλοτε στρατηλάτης ἐν Μακεδονίᾳ, ἀνεχώρησε κρυφίως καὶ ὑπῆγεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ἐξαιτούμενος πλοῖα ἵνα μεταβίβῃ τοὺς ὁμογενεῖς αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ τότε βασιλεὺς Θεόφιλος ἐπέμψεν ἐπὶ τούτῳ ἱκανὸν ἀριθμὸν πλοίων· οἱ δὲ Μακεδόνες, εἰδοποιηθέντες ὑπὸ τοῦ Κορδύλου, ὤρμησαν πρὸς τὴν καθόδον· ἐνῷ δὲ ὤδεον ἐπὶ τὴν ὁδὸν κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ συνήψαν πρὸς αὐτοὺς μάχην, καθ' ἣν ἐνθαρρύνοντο ὑπὸ τοῦ Κορδύλου καὶ τῆς ἀπελπισίας, ἐνίκησαν κατὰ κράτος τοὺς διώκτας· ἀλλὰ πλησιάζοντες εἰς τὴν παρὰ τὴν ὁδὸν περιμένον αὐτοὺς τὰ πλοῖα, εἶδον πληθὺς ἄπειρον Οὐγγρων ἐπερχόμενον κατ' αὐτῶν καὶ τοὶ δὲ πεπαισθημένοι ὅτι θέλουσι καταστραφῇ ὑπὸ τῶν νέων τούτων ἐχθρῶν, παρεσκευάσθησαν οὐδὲν ἔττον εἰς ἀμυναν. Οἱ Οὕγγροι εἶπον τότε εἰς αὐτοὺς «Δότε ἡμῖν τὴν ὑπαρξιν (τὰ ὕπερ πάροντα) ὁμῶν πᾶσαν καὶ ἀπέλθετε ὅπου βούλεσθε.» Οἱ δὲ, μὴ δεχθέντες τὴν πρότασιν, συνήψαν νέον ἀγῶνα καθ' ὃν κατετρόπωσαν καὶ τοὺς Οὐγγρούς. Τότε τελευταῖον ἐπελθόντες εἰς τὰ πλοῖα ἀπεσώθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

κινηθεὶς εἰς συμπάθειαν, εἰσήγαγεν εἴσω τῆς μονῆς, φιλοφρόνως ἐξένισε καὶ, μαθὼν τὰ περὶ αὐτοῦ, ἀνέλαβε νὰ τῷ προμηθεύῃ ὑπηρεσίαν παρὰ τινὶ τῶν μεγιστάνων. Τῷοντι συγγενὴς τις τοῦ Βασιλέως Μιχαὴλ, ὀνομαζόμενος Θεοφιλίτζης διὰ τὸ μικρὸν αὐτοῦ ἀνάστημα, ἐσύχναζεν εἰς τὴν μονήν, καὶ ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ παρ' ἐαυτῷ γενναίους, εὐεδαίς καὶ ἐπ' ἀνδρεία διαπρέποντας ὑπηρετάς, προσέλαβε τὸν Βασίλειον, διορίσας μετ' ὀλίγον αὐτὸν πρωτοστράτορα (ἱπποκόμον) διὰ τὴν ῥώμην, τὴν προθυμίαν καὶ τὴν εὐφυίαν τοῦ ἀνδρός. Συνέβη κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν νὰ σταλῇ ὁ Θεοφιλίτζης χάριν δημοσίων πραγμάτων εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ δὲ Βασιλεὺς παρακολούθησας αὐτὸν ἐγνώρισεν ἐν Πάτραις τὴν α κατὰ τὸν τοῦτοπους ἐκείνους εὐγενῆ καὶ πλουσιωτάτην γυναῖκα, ἡ Ἀνθίς ἀπὸ τοῦ ταύτης ἀνδρός ὄνομα μάλιστα καὶ περὶ ἧς ὁμιλήσωμεν παρακατιόντες πλάτυτερον, διότι αὐτὴ μετὰ τῆς πλουσίας ταύτης χάριτος σχέσεις τοῦ Βασιλείου μαρτυροῦσι τὴν τότε ἐν Πελοποννήσῳ ἀκμὴν τῆς βιομηχανίας. Ἡ χήρα ἐκείνη ἐδέχθη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς τὸν Βασίλειον, ἐνοσθλεύσας αὐτὸν νοσήσαντα καὶ διὰ τοῦτο διαμεινοντα ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς Πάτρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ἔδωκε αὐτῷ πολλὰ καὶ μεγάλα χαρίσματα, μὴδὲν ἕτερον ἐπιζητήσασα ἀντὶ τοσούτων εὐεργεσιῶν ἢ νὰ λάβῃ τὸν μονογενῆ αὐτῆς υἱὸν εἰς θέσιν ἀδελφοῦ καὶ νὰ μνησθῇ αὐτοῦ ὅταν ἀναβῇ εἰς τὸν θρόνον, καθ' ἃ προσέπε μοναρχός τις ἐν Πάτραις. Οὕτω ὁ Βασιλεὺς ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπηρετῶν τὸν Θεοφιλίτζην μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ὡς καὶ πρότερον ἀπὸ δὲ τῶν ἐν Πάτραις προσγενομένων αὐτῷ χρημάτων ἠγόρασε μεγάλα κτήματα ἐν Μακεδονίᾳ, βελτιῶν τὴν κατάστασιν τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν. Ἡ τύχη ἀντήμειψε μετ' οὐ πολὺ τὴν φιλοστοργίαν ταύτην τοῦ Βασιλείου. Ἀντίγονος ὁ υἱὸς τοῦ Βάρδα, πρὸς μητρός θεοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, προσενηγὼν μέγα συμπόσιον εἰς τοὺς ἐπισήμοιτους τῶν ἐν τέλει, ἐκάλεσεν εἰς αὐτὸ πρὸς τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὰς τῆς Βουλγαρίας, οὓς διετήρει αὐτοῖς ἐν καιρῷ εἰρήνης ὁ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς. Οἱ πρεσβεῦται οὗτοι, ἔχοντες μετ' ἐαυτῶν ἀνδρα ἀθλητικὸν καὶ ἐπὶ ἰσχυρί σμυννόμενον, ἔλεγον ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς χεῖρας μετ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Θεοφιλίτζης, εὐρεθεὶς παρών, εἶπεν, ὅτι ὑπάρχει τις τῶν ὑπηρετούντων αὐτῷ δυνάμενος νὰ συμπλακῇ μετὰ τοῦ περιβοήτου ἐκείνου βουλγάρου. Καλοῦνται λοιπὸν εἰς τὴν αἰθουσάν τοῦ συμποσίου ὅτε Βούλγαρος καὶ ὁ Βασιλεὺς, ὅστις, ἅμα συμπλακείς μετὰ τοῦ ἀντιπάλου, ἐπίεσε, περιέσφιγγεν αὐτὸν ὥσαντι παιδίον καὶ ἔρριπεν εὐκόλως χαμαὶ πρὸς μέγαν, θαυμασμὸν τῆς ὁμηγύρεως. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπιπλέον ἡ τοῦ Βασιλείου ἐξηπλοῦτο φήμη κατὰ τὴν βασιλευσάν καὶ πάντες ἐγκωμιάζον τὴν ἐξαισίαν αὐτοῦ ῥώμην. Συνέβη δὲ καὶ ἕτερον τι ἀναδείξαι ἐπὶ καταφανέστερον τὸν ἀνδρα καὶ προσεγγίσαν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ. Ὑπῆρχε παρὰ τῷ βασιλεῖ ἵππος κατὰ τὸ κάλλος καὶ τὸ τάχος καὶ αὐτοὺς τοὺς θαυμαστο-

τέρους υπερβαλλόμενος, τοσούτον όμως σκληραύχην και δυσήνιος ώστε ούδεις των ιπποκόμων ἐτόλμα ν' ἀναβῇ αὐτόν, ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀδμονήσας, διέταξε νὰ κόψωσι τοὺς τένοντας τῶν ποδῶν τοῦ ἵππου· ὁ Βασίλειος, ἐνρίσκόμενος ἐν τῇ συνοδίᾳ τοῦ κυρίου του καὶ ἀκούσας τὴν διαταγὴν, προσέφερεν ἑαυτὸν πρόθυμον νὰ δαμάσῃ τὸ ζῶον καὶ ἐξετέλεσε τὴν ὑπόσχεσιν. Τότε ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, θαυμάσας τὴν ῥώμην καὶ τὴν δεξιότητα τοῦ ἀνδρός, ἐζήτησεν αὐτὸν ἀπὸ τὸν Θεοφίλτην καὶ κατέταξε μεταξὺ τῶν στρατῶρων (ἱπποκόμων), μετ' οὐ πολὺ ἀναγαγόν, καὶ εἰς τὴν τοῦ πρωτοστράτορος τάξιν.

Κατεῖχε κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου παρὰ τῷ Μιχαὴλ τὸ τοῦ Παρακοιμωμένου (ἀρχιθαλαμηπόλου) ἀξίωμα Δαμιανός τις· τοῦτον θεωρῶν ἤδη μόνον ἀντίζηλον ὁ Καίσαρ Βάρδας ἐπεχείρησε διὰ συγκοφαντικῶν νὰ υποσκελίσῃ καὶ ἐπὶ τέλους ἰσχυρὰ νὰ καταστήσῃ ἑκπρωτον τῆς εὐνοίας τοῦ Μιχαὴλ καὶ τῆς θέσεως τοῦ παρακοιμωμένου. Ἐνῷ δὲ ὁ Βάρδας καὶ ἡ περὶ αὐτὸν φατρία ἄλλον καὶ ἄλλον εἰς τὴν χρεύσασαν ταύτην ἀρχὴν προέτεινον, ὁ βασιλεὺς διορίζει παρακοιμώμενον τὸν Βασίλειον, τιμήσας αὐτὸν καὶ τῇ τῶν Πατρικίων ἀξίᾳ. Ὁ Βάρδας, ὅστις, φλεγόμενος ὑπὸ φιλοδοξίας ἀκορέστου, εἶχεν ἀπομακρύνει ἀλληλοδιαδόχως τῶν πραγμάτων ἅπαντας τοὺς ἀντίζηλους, ὅστις φθείρων, ἀντὶ νὰ διορθώσῃ, τὴν πονηρὰν φύσιν τοῦ Μιχαὴλ, διενόησεν νὰ καταστήσῃ αὐτὸν τυφλὸν ὄργανον τῆς φιλαρχίας του, εἶδεν ἤδη μετ' ἀγανακτήσεως προαγόμενον νέον ἀντίπαλον καὶ πολλὰκις ἔλεγε πρὸς τοὺς ἀναπείσαντας αὐτὸν ἐν ἀποβόλῃ τὸν Δαμιανόν, ὅτι εἰς τὰς κακοβουλίας ὑμῶν ἐνδοὺς ἐγὼ «ἐξώσας ἀλώπεκα λέοντα ἀντιστήσαν, ἵνα πάντες ἡμᾶς ἀθρόως λαφύξηται.» Ὁ φθόνος οὗτος τοῦ Καίσαρος παρώτρυνεν, ἂν δὲν παρήγαγε, τὴν ἀμύλλαν τοῦ Βασιλείου, καὶ ἐξηγεῖ, ἂν δὲν δικαιολογῇ, τὴν προσεγγίαν αὐτοῦ πολιτείαν. Ὁ νέος παρακοιμώμενος ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν διάκρισιν τῆς ἀπεισίας τοῦ Μιχαὴλ εὐνοίας, θυσιάζων ἐνίοτε, πρὸς χάριν αὐτῆς, ἱερῶτάτα τινα καθήκοντα· καὶ ἠναγκάσθη, προλαμβάνων τὰς ἀκοιμήτους ἐπιβουλὰς τοῦ Καίσαρος, νὰ καταβάλλῃ τὸν ἀμείλιχον ἐκείνον ἐχθρόν (*).

(*) Μνημονεύομεν ἐναυθὰ ἀκριβέστερον τὰς τρεῖς τοῦ Βασιλείου πράξεις τὰς βυζαντινὰς τὸν ἄλλως τοσούτον ἐνδοξον καὶ μεγαλοῦργον αὐτοῦ βίον. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ ἀποπομπὴ τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαρίας καὶ ἡ σύζευξις του μετὰ τῆς παλλακῆς τοῦ Αυτοκράτορος Μιχαὴλ ὀνόματι Ἰγερρίνης, περὶ ἧς τινὲς βυζαντινοὶ συγγραφεῖς λέγουσι παραδόξως ὅτι ἐπρώτῃ καὶ σωφροσύνη πασῶν τῶν κατ' αὐτήν. Ἡ δευτέρα εἶναι ἡ ἀνοχὴ τῆς ἀτιμώσεως τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Θεῶλας, καταλαβούσης παρὰ τῷ Μιχαὴλ τὴν θέσιν τῆς ἀποπειρωθείσης παλλακῆς καὶ ὑποστηρίζουσας τὴν ἐπιβρόχην καὶ τὴν δύναμιν τοῦ οἴκου ἀδελφοῦ. Τρίτη δὲ ὁ φόνος τοῦ Καίσαρος Βάρδα. Ἀλλ' αἱ μὲν δύο πρῶται πράξεις ἐπιμαρτυροῦσι τὴν ἀλήθειαν ὅτι ἡ ἀκολασία, ἅμα ἐπικρατήσῃ παρὰ τῷ ἡγεμόνι, μιλᾷ πάντας τοὺς περὶ αὐτόν, διὰ τὴν ἰσχύϊν τοῦ παραδειγματος, καὶ ὅτι εἰς ἐποχὰς κοινωνικοῦ ἀναδράτου ἡ φιλοδοξία κατασιγάσει πολλάκις τοὺς εὐγενεστέρους τῶν ἀνθρώπων. Αἱ πράξεις ὅμως ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας μὴ γένοιτο νὰ ὑπερασπίσωμεν, δὲν εἶναι δίκαιον ὅτι εἰς μαρτυρίαν τῆς γενικῆς τοῦ ἔθνους ἐξαχρειώσεως νὰ

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Βάρδα, ὁ Μιχαὴλ, ἀπορῶν φυσικῆς γονῆς καὶ μὴ ὦν ἱκανὸς διεξάγειν τὰ κοινὰ, τιμᾷ τὸν Βασίλειον τῇ τῶν Μαγίστρων ἀξίᾳ καὶ τὸ διὰ δῆμα μετὰ μικρὸν αὐτῷ περιτίθῃσι, ἀναγορεύσας αὐτὸν συμβασιλέα. Ὁ Βασίλειος, συνειδὼς ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν ν' ἀνορθώσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ ἀναξίου υἱοῦ τοῦ Θεοφίλου καταρρέουσαν βασιλείαν, ἠναγκάζετο νὰ ἀνέχῃται τὴν περὶ αὐτὸν μοχθηρίαν ἐνοσφ' ἡ ἀνοχὴ ἦτο ἀναγκαία πρὸς τὴν προαγωγὴν αὐτοῦ, ἅμα ὅμως ἐγκρατῆς ἐγένετο τῆς ἀρχῆς ἀνέλαμψεν ὁ ἀληθὴς αὐτοῦ χαρακτήρ. Ἡ σύνεσις, ἡ εὐποιία καὶ ἡ σωφροσύνη αὐτοῦ περιποίησαν αὐτῷ τὴν ἀπάντων συμπάθειαν, τὸ δὲ κράτος ἡσθάνθη ὅτι τὸ

θεωρηθῶσιν, οὔτε τὸν προσήκοντα τῆς ἱστορίας ἔπαινον ν' ἀποτρέψωσιν διὰ τὰς βραδύτερον ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς δόξης τοῦ κράτους εὐκλείας προσπάθειας τοῦ Βασιλείου. Μήπως ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ὁ μέγας Μάρλδοροφ δὲν ὤφειλε τὰς πρῶτας αὐτοῦ προόδους εἰς τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν, οὕσαν παλλακὴν Ἰακώβου τοῦ Β', ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῆς ἀνωτάτης κοινωνικῆς τάξεως δὲν ἐθελοῦρον ἔξοχον τιμὴν τοῦ νὰ ἔχωσι μετὰ τῶν οἰκείων παλλακῆν τινα τοῦ ἡγεμόνος; Εἶναι ἐκ τούτου δίκαιον νὰ ἀποδοθῇ ἡ εὐθύνη τῶν ἀκολάσιων τούτων πράξεων εἰς τὰ γυναικῶν καὶ μεγαλόφρονον ἔθνη παρ' οἷς αὐταὶ συνειδάνον; Ἡ δὲ στυγερά πράξις τοῦ φόνου τοῦ Βάρδα δὲν εἶναι κοινὸν κακούργημα, ἐμφαίνειν ἀπλῶς τὴν θηριωδίαν τοῦ αὐτοῦργου, ἀλλὰ πρέπει μαλλον νὰ θεωρηθῇ ὡς πράξις προσωπικῆς ἀμύνης, δι' ἧς ὁ Βασίλειος ἐπέθετο, ὅτι σώζει μὲν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου τῆς ἰδίας ζωῆς, ἀπαλλάττει δὲ τὸ κράτος ἀπὸ ἀνθρώπου τὰ πάντα τολμήσαντος, ἵνα διαδεχθῇ τὸν Μιχαὴλ καὶ μονιμοποιήσῃ αὐτὴν τὴν ὁποῖαν κατεῖχεν ἤδη ἀπόλυτον ἐξουσίαν πρὸς βλάβην τῶν κοινῶν συμφερόντων. Πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι δὲν εἶναι ἐσφαλμένη ἡ ἐκτίμησις αὐτῆς τῆς προκειμένης πράξεως ἀνάγκη νὰ εἰπωμεν ὀλίγα τινα περὶ τοῦ Βάρδα καὶ τῶν μετὰ τοῦ Μιχαὴλ καὶ τοῦ Βασιλείου σχέσεων αὐτοῦ. Ὁ Βάρδας ἦτο, ὡς προεβρέθη, πρὸς μητρὸς θεῖος τοῦ Μιχαὴλ καὶ εἰς τὸν τριτὸν ἐπιτρόπον αὐτοῦ, οὔτινας μετὰ τῆς ἀντιδασίσης Θεοδώρας ἐκυβέρνησαν τὸ Κράτος ἐν τῇ ἀνηλικότητι τοῦ Βασιλείου. Οἱ δύο ἑτέροι ἐπίτροποι ἦσαν ὁ ἔμπειρος καὶ συνετὸς πατρίκιος Θεόκτιστος καὶ ὁ Μανουὴλ, θεῖος πρὸς πατὸς τῆς Θεοδώρας, ὁ πάντων τῶν συγχρόνων αὐτοῦ πρωτεύων διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀνδρείαν, ὁ κινδύνῳ τῆς ἰδίας ζωῆς διὰ τὰς σῶσας τὴν ζωὴν τοῦ αυτοκράτορος Θεοφίλου. Ὁ Βάρδας ἐπέτυχεν νὰ καταστήσῃ μὲν διὰ τῆς συγκοφαντικῆς τὸν Μανουὴλ, τὸν πιστότερον καὶ συνετώτερον τῶν συμβούλων τοῦ Μιχαὴλ, ὑποπτον παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἐξώσας τὸν ἐξαιρετὸν ἐκεῖνον ἄνδρα τῆς τε αὐτῆς καὶ τοῦ δημοσίου βίου, νὰ φονεύσῃ δὲ τὸν Θεόκτιστον, παραστήσας αὐτὸν εἰς τὸν ἐλκεῖνον Μιχαὴλ ὡς συνομοτῶντα κατὰ τῆς βασιλείας καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ τέλος ν' ἀπομακρύνῃ τῶν ἀνακτόρων διὰ τῆς διαβολῆς τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν, ἀπαστερῶν τὸν μαῦρον Μιχαὴλ τῆς σωτηρίου αὐτῷ μητρικῆς ἐπιτηρήσεως.

Ὅτι λοιπὸν ἡ πᾶσα τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησις περιήλθεν εἰς μόνον τὸν Βάρδα, ὅστις φυσικῶς τῷ λόγῳ ὑπέβλεπε τὸν Βασίλειον ὡς δυνάμενον διὰ τὴν οἰκείαν σύνεσιν καὶ τὴν τοῦ Μιχαὴλ εὐνοίαν νὰ ματαιώσῃ τοὺς φιλοδόξους αὐτοῦ σκοποὺς. Δὲν ὑπάρχει δὲ λόγος νὰ ἀμφισβάζῃ τις ὅτι κατὰ τινα ἱστορικὴν μαρτυρίαν ἐκτοτε ἐξήτει ὁ Καίσαρ Βάρδας ἀποκτείναν Βασίλειον καθότι ἐκεῖ δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἕνεκα τῆς φιλαρχίας αὐτοῦ ὁ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς μελετήσας τὸν θάνατον καὶ τὸν Θεόκτιστον δολοφονήσας; Ὁ Βασίλειος, ἔχων ἐν τῇ αὐτῇ φίλους, ἔμαθε τὸν σκοπὸν τοῦτον τοῦ Βάρδα καὶ προλαβὼν αὐτὸν ἔπεισε τὸν Μιχαὴλ περὶ τῶν ἀληθῶν σκοπῶν τοῦ θεοῦ του, ἔλαβε τὴν πρὸς ἐξόντωσιν αὐτοῦ συνάψειν καὶ τὸν ἐρόνυσεν

μόνον καλὸν ὅπερ ἔπραξεν ὁ Μιχαὴλ ἦτον ὅτι κατέστησε τοιοῦτον ἄνδρα συμμέτοχον τῆς ἀρχῆς. Ἀλλὰ δύο τοσούτον ἀντικείμενοι χαρακτῆρες δὲν ἐδύναντο νὰ συνπαράξωσιν ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τῆς ἐξουσίας. Ὁ Βασίλειος, φοβούμενος μήπως μετασχὼν τῆς υπερτάτης ἀρχῆς κοινωνήσῃ καὶ τοῦ αἵματος τῆς ἀκολασίας καὶ τῆς οὐτιδανότητος τοῦ Μιχαὴλ, ἀπεπειράτο νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὸν τῶν μισθῶν καὶ ἐπιβροχῶν ἔργων· ὅσakis δὲ ὁ Μιχαὴλ, ἀκράτοποτῶν καὶ μεθυσκόμενος, προσέταττε τοῦ μὲν ν' ἀφαιρῶντο ἡ βίσις, τοῦ δὲ τὰ ὄψα, τοῦ δ' ἑτέρου ἡ κεφαλὴ, ὁ Βασίλειος ἐκώλυε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνοσιουργημάτων τούτων. Ἀλλ' αἱ συνεχεῖς νοουθεσίαι καὶ αἱ τῶν τοιοῦτων διαταγῶν παρὰδράσεις κατέστησαν τὸν ἄνδρα μισητὸν παρὰ τῷ Μιχαὴλ, ὅστις, ἀκολουθῶν τὰς συμβουλὰς τῶν κοινωνῶν τῆς κραπάλης καὶ τῆς ἀκολασίας του, διενόησεν νὰ ποιήσῃ ἐκποδὸν τὸν Βασίλειον καὶ νὰ ἀπαλλάχῃ τοῦ ἐπαχθοῦς τούτου ἐλεγκτοῦ τῶν θελημάτων του. Ὅθεν πρῶτον μὲν περιῦρσεν αὐτὸν δεινῶς ἐν τινι συμπόσῳ, καθὼ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μέθης προσήγαγεν εἰς μέσον ἐρέτην προσριπὴ αὐτῷ, διὰ τὴν περὶ τὴν ἀκολασίαν δεξιότητα, καὶ περιέβαλεν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ τὸ διὰ δῆμα λέγων «ὅτι μάλλον τούτονι ἢ τὸν ἄνδρα ἢ τὸν Βασίλειον εἶδει ἀναγαγεῖν εἰς τὸν περιβλεπτόν τῆς βασιλείας κόσμον, ἢ ἔπειτα δὲ καὶ νὰ δολοφονήσῃ τὸν Βασίλειον ἀπεπειράθη ἐν κυνηγίῳ, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Βασίλειος ἐπρεπεν ἢ νὰ παραδῶσιν ἑαυτὸν θύμᾳ τοῦ ἀλόγου μίσους τοῦ συμβασιλέως, ἢ νὰ φύγῃ ἐκτὸς τοῦ κράτους πρὸς τοὺς πολεμίους, ἢ νὰ προλάβῃ τὸ κακούργημα ἀφαιρῶν ἐκ μέσου τὸν ἐπιμόνος ἐπιδιώκοντα τὴν ἐκτέλεσιν ἀντίπαλόν του. Προτιμήσας τὸ τελευταῖον τοῦτο καὶ καταλαβὼν τὴν μοναρχικὴν ἐξουσίαν, ἔπωσεν οὐ μόνον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ κράτος. Ἄν ἡ ἀδυσώπητος ἥλικὴ ὀφείλει νὰ καταδικάσῃ τὴν πράξιν, ἡ ἱστορία, ἡ ἔχουσα ἐνίοτε τὸ δικαίωμα τῆς ἀμνηστίας, οὐδέποτε ἔως ἐδύνατο νὰ ποιήσῃ χρῆσιν αὐτοῦ εὐλογώτερον ἢ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τολμήματος.

Ἡ ἀναγόμενσις τοῦ Βασιλείου ἐνέπλησε τὸ ἔθνος χάρις ἀνεκλαλήτου, διότι πάντες προσεδόκων τὴν ἀνθρώπιν τῆς τάξεως καὶ τῆς εὐημερίας, ἀπὸ ἀνδρός συνετοῦ καὶ ἐπιδεξίου, λαβόντος πείραν τῆς ἰδιωτικῆς τύχης καὶ μὴ ἀγνοούντος ὅσα ἐπασχον ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων οἱ ταπεινότεροι. Ἀμὰ ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ὁ Βασίλειος πρὸ πάντων ἐπεμελήθη ν' ἀνορθώσῃ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Κράτους πράγματα, τὰ νεῦρα ταῦτα πάσης πολιτείας, ὧν ἡ ἑκκλισις ἐξασθενεῖ τὰς ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ τῆς κοινῆς εὐημερίας προσπάθειας τῶν ἀρχόντων καὶ παραλύει τὰς πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν δυνάμεις.

Τὰ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς στέψεως εἰθιμμένα ὄψα, ἔδωκεν ὁ Βασίλειος ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας ἅμα δὲ στεφθεῖς ἠνέωξε τὸν βασιλικὸν θησαυρὸν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν κυριωτέρων συγκλητικῶν καὶ τῶν ἐν ἀξιώμασι προϋπόντων καὶ ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἐνῷ καθ' ἡν ἐποχὴν ἀφῆρθη ἀπὸ τῆς Θεοδώρας ἡ ἀντιβασί-

λεία ὑπῆρχον ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ ἑκατὸν ἐνενήκοντα χιλιάδες λίτραι χρυσοῦ καὶ τριάκοντα χιλιάδες λίτραι ἀργύρου ἀποταμιευθεῖσαι κατὰ τὴν συνετην αὐτῆς τε καὶ τοῦ Θεοφίλου διαχείρισιν, ἅπασα ἡ περιουσία αὐτῇ ἐσπαταλήθη ἐν διαστήματι τῆς δεκαετοῦς οἰκτρᾶς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ καὶ οὐδὲν ἕτερον ἐκ τοσούτου τῶν χρημάτων πλήθους εὐρέθη ἢ τριακόσαι λίτραι χρυσοῦ καὶ τινες σάκκοι ἀργυρῶν νομισμάτων. Ὁ Βασίλειος, ζητήσας τοὺς λογαριασμοὺς τῶν δαπανῶν ἔμαθεν ἐξ αὐτῶν πόσον ὑπέρογκα ποσὰ κατησώτευσεν ὁ προκατόχος αὐτοῦ εἰς δῶρα πρὸς τοὺς αἰσχίστους τῶν ἀνθρώπων συγκροτηθέντος δὲ συμβουλίου τῶν ἀρίστων περὶ τοῦ πρακτέου, πάντες ἐγνωμάτευσαν νὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς τὸ δημόσιον τὰ κακῶς ληφθέντα, ἀλλ' ὁ Βασίλειος, χρώμενος ἐπιεικειᾷ καὶ πρὸς τοὺς ἐπιεικεῖς ἀνὰ ἀξίους, διέταξε τοῦ ἡμίσεος μόνον τὴν ἀπόδοσιν, ἐξ οὗ συνήχθησαν ἐν τῷ δημοσίῳ θησαυρῷ χρυσοῦ τρις χιλίαι λίτραι. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἦτο μὲν μικρὸν πρὸς τὰς ἀνάγκας μεγάλου κράτους, ἀλλ' ἀποκοπίσης πάσης περιττῆς δαπάνης, ἐπήρκεσεν εἰς τὰ ἐξόδα μεγάλων πολέμων καθ' οὓς οὐ μόνον δὲν ἠῤῥησεν, ἀλλὰ μάλιστα ἡλαττώθη τὸ βᾶρος τῶν φόρων.

Ἡ ἀθέμιτος τῆς δημοσίας περιουσίας διαχείρισις καὶ ἡ κατὰ τὰς ἰδιωτικὰς διαφορὰς ἐκ προσωποληψίας παρανομία τῶν λειτουργῶν τῆς δικαιοσύνης, εἰς τὰ φοβερώτερα τῶν νοσημάτων πάσης πολιτείας. Οὐδὲν ἄλλο μαρτυρεῖ ἀσφαλέστερον τὴν παρακμὴν καὶ προμηνεῖ ἀληθέστερον τὴν πτώσιν καὶ τοῦτο οὐχὶ διότι ἐλαττοῦνται οἱ πόροι τοῦ κράτους ἢ ἀδικοῦνται οἱ πενέστεροι τῶν πολιτῶν τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα εἰς μικροῦ λόγου ἄξια ὡς πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν νοσημάτων ἐκείνων θάπτων ἢ βράδιον παραγομένην κοινὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ δίκαιον δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἔρεισμα τῆς πολιτείας, καὶ ὅτι πᾶς πολίτης μὴ εὐρίσκων προστασίαν παρὰ τῇ ἐκπροσωπούσῃ τὴν κοινὴν βούλησιν ἀρχῇ, ὀφείλει νὰ καταφεύγῃ εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις, αἵτινες παρὰ μὲν τῷ πλοσίῳ καὶ ἰσχυρῷ εἰσὶν ἡ δωροδοκία καὶ αἱ ἀπειλαί, παρὰ δὲ τῷ πέννι καὶ ἀδυνάτῳ ὁ δόλος. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα, μαραινόντα πᾶν γέννηον αἰσθητὰ ἐθνικῆς τιμῆς καὶ ἐνισχύοντα τὸ τῆς ἰδιοτελείας ἐλαττήριον, παραδίδουσι τὴν πολιτείαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὕλκιws ἰσχυροτέρου καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν ἀνίκανον νὰ ἐπενεργήσῃ εἰς τὴν κοινωνικὴν, ἥτις καὶ ὕλκην ἀνάπτουσιν τῶν μελῶν αὐτῆς.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῆς Βυζαντινῆς πολιτείας κατὰ τὴν ἀνάβρεσιν τοῦ Βασιλείου· ἡ διαφθορὰ εἶχεν εἰσδύσει πανταχόθεν, τὰ δημόσια λειτουργήματα ἐπωλοῦντο εἰς τὸν πλειοδοτοῦντα, θεωρούμενα οὐχὶ ὡς βάση ἐπιβαλλόμενα εἰς τοὺς ἱκανοὺς νὰ φέρωσιν αὐτὰ, ἀλλ' ὡς κερδοσκοπικὰ ἐπιχειρήσεις, διὸ οὔτε ἐπιστήμη οὔτε χρηστότης ἀπαιτεῖτο ἵνα διέπῃ τις τὴν τύχην τῶν συμπολιτῶν. Τούτου ἕνεκεν ὁ Βασίλειος ἐπέστησε πρὸ πάντων τὴν προσοχὴν εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν φόρων καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ἐπιθεωρήσας τοὺς καταλόγους τῶν εἰσπρακτόρων

παρετήρησεν, ὅτε τὰ ἐν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν φορολογουμένων ὀφειλόμενα ποσὰ ἦσαν ἐγγεγραμμένα διὰ σημείων παραδεδεγμένων μὲν ἐκ παλαι χάριν συντομίας ὑπὸ τῶν γραφέων, ἀλλ' ἀκαταλήπτων εἰς τοὺς πολλούς, ὅπερ περὶ ἔχεν εἰς τοὺς πονηροὺς ἀφορμὴν καταπίσεως. Ὅθεν ὥρισε νὰ μεταρρυθμισθῶσιν οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι καὶ νὰ ἐγγραφῶσι διὰ κοινῶν γραμμῶν καὶ ἀνευ συγκοπῶν οἱ ὀφειλόμενοι φόροι, ἵνα γινώσκωσι πάντες πόσον ἕκαστος ὀφείλει, μὴ ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς τῶν ἀκαταλήπτων ἐκείνων σημείων προφορικῆς καὶ αὐθαίρετου ἐρμηνείας τῶν εἰσπρακτόρων. Ἀλλ' ἡ μεταρρύθμισις αὕτη, ἐπαγαγούσα μόνον τὸν σαφὴ προσδιορισμὸν τῶν ὑφ' ἑκάστου ὀφειλομένων φόρων δὲν ἀπῆλλατε τοὺς πολίτας οὔτε τοῦ ἀδίκου προσδιορισμοῦ οὔτε τῆς καταθλιπτικῆς συλλογῆς αὐτῶν. Ἵνα ἀποσοδῇ δὲ καὶ τὰς καταχρήσεις ταύτας, ὁ Βασιλεὺς οὐδὲν ἄλλο δικαστήριον ἐπέσκεπτο συχνότερον ἢ τὸ παρὰ τῷ θησαυροφυλακίῳ ἰδρυμένον, τὸ λεγόμενον Γενικόν, ἐν ᾧ ἐτύχοντο αἱ περὶ τῆς βεβαιώσεως καὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων διενέξεις· ἐνταῦθα καθιζόμενος καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐξετάζων τὰ πράγματα τῶν φορολογουμένων, ἦτο πάντοτε αὐστηρότερος πρὸς τοὺς οικονομικοὺς ὑπαλλήλους, τοὺς ἀπαιτοῦντας ὑπὲρ τὸ νενομισμένον ἢ πρὸς τοὺς φορολογουμένους, τοὺς προσπαθοῦντας νὰ καταβῶσιν ὀλιγώτερον τοῦ ὀφειλομένου, προτιμῶν, ἐν ἀμφιβολίᾳ, μᾶλλον τὴν ζημίαν τοῦ Δημοσίου ἢ τὴν ὑπὸ τὸ κάλυμμα τοῦ δικαίου πραττομένην καταπίεσιν τὴν συντρίβουσιν καὶ συμπτύγουσιν τοὺς πολίτας. Ἀντὶ πολλῶν ἐν μόνον ἀναφερόμεν γεγνησὶ μαρτυροῦν τὴν ὄντως πατρικὴν τοῦ Βασιλείου πρόνοιαν ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων. Ὁ τοῦ Δημοσίου θησαυροῦ προϊστάμενος προέτεινεν αὐτῷ ποτε, ὅτι ἀνάγκη νὰ σταλῶσιν εἰς τὰ θέματα, ἦτοι τὰς ἐπαρχίας τοῦ Κράτους, ἐπόπται, δηλαδὴ οικονομικοὶ ἐπίτροποι, πρὸς ἀκριβεστέραν τῆς ἀκινήτου περιουσίας διατίμωσιν, ἐξ ἧς προσδοκᾶτο ἀξιόλογος αὐξήσις τῶν προσόδων τοῦ Κράτους. Ὁ Βασιλεὺς, προσποιηθεὶς ὅτι δέχεται τὴν πρότασιν, διέταξε ν' ὀρίσθωσιν οἱ ἄνδρες οἱ μέλλοντες νὰ ἐπιτελέσωσι καλῶς τὸ τοιοῦτον ἔργον. Ἐκλεῖξας δὲ ὁ τοῦ Δημοσίου θησαυροῦ ἑφορος οὗς ἐθέλει καταλλήλους εἰς τὸ ἔργον, προσήγαγε τὸν κατάλογον αὐτῶν τῷ Βασιλεῖ· ὁ δὲ ἐμέμφθη τὴν ἐκλογὴν, παρατήρησας, ὅτι οἱ προβαλλόμενοι δὲν ἦσαν ἄξιοι τοιοῦτου λειτουργήματος. Εἰπόντος δὲ τοῦ ἐφόρου, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι κρείττονες, ἀπῆντησεν ὁ Βασιλεὺς, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο θεωρεῖ τοσοῦτον σπουδαῖον ὥστε, ἂν ἦτον δυνατὸν, ἤθελεν αὐτοπροσώπως ἐπιχειρήσει τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ὅτι, δύο μόνον ἄνδρας γνωρίζει, εἰς οὓς θαρρύντως εἰμπορεῖ ν' ἀναθέσθαι τὴν ὑπηρεσίαν, καθὼς δύνανται ἐμπράκτως πασιφανῇ δείγματα ἀκιδόλου ἀρετῆς. Ἀπέστειλε λοιπὸν τὸν ἑφορὸν ἵνα ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτοὺς τὸ τῆς ὑπηρεσίας εἶδος, καὶ τὸ θέλημα τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλ' ὁ ἑφορος ἀπελθὼν καὶ ἐπιστρέψας ἀνέφερεν, ὅτι οἱ δύο ἐκείνοι ἄνδρες, προτεινόντες τὸ γῆρας, τὰς παρελθούσας ὑπηρεσίας καὶ τὴν ἀδυναμίαν των, ἱκετεύουσι νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ μεγάλου τούτου βάρους. Ὁ Βασι-

λεὺς εἶπε τότε εἰς τὸν ἑφορὸν τοῦ Δημοσίου θησαυροῦ· ἐπειδὴ ἀδύνατον νὰ ἐκτελέσω ἐγὼ αὐτὸς τὴν ὑπηρεσίαν ἐκείνην, παραιτοῦνται δὲ αὐτῆς καὶ οἱ δύο οὗτοι ἀρχαῖοι καὶ ἐνάρετοι λειτουργοὶ καὶ οὐδένα ἔχω ἄλλον ἀξιόχρεον τοῦ πράγματος, διοικητὴν, ὃς μείνῃ ἀνεκτέλεστον τὸ βούλευμα.

Ἐπειδὴ δὲ λόγος περὶ τῆς οικονομικῆς διοικήσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ἴσως δὲν εἴναι ἀπώσκοπο νὰ ἀναφέρωμεν γεγονόσ, ἐμφανῶν τὴν οικονομικὴν σύνασιν τῶν βυζαντινῶν ἐκρινέστερον πάσης λεπτομεροῦς περιγραφῆς τῆς οικονομικῆς αὐτῶν διαχειρίσεως. Ἀπὸ τῆς καταλύσεως τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ χρυσοῦν νόμισμα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας διετήρησε τὸ αὐτὸ βῆρος καὶ τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ μεταλλοῦ. Οἱ κοῖλοι χρυσοὶ Ἰσακίου τοῦ Β'· περὶ τὰ τέλη τῆς 12 ἐκατονταετηρίδος εἶχον ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ βῆρος καὶ τὸ αὐτὸ σχῆμα τῶν χρυσῶν Καρόλου τοῦ Μεγάλου καὶ Ζωνῶνος τοῦ Ἰσαυροῦ. Ἡ δὲ καθαρότης τοῦ Βυζαντινοῦ νομίσματος κατέστησεν αὐτὸ ἐπὶ πολλὰς ἐκατονταετηρίδας τὸ μόνον ἐν Εὐρώπῃ κυκλοφοροῦν νόμισμα. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν Σουηδίᾳ καὶ ἐν Ῥωσίᾳ διετήρησε τοῦτο ἐπὶ πολλὴν χρόνον τὴν αὐτὴν ὑπεροχὴν ἢ ἔχουσι τὴν σήμερον τὰ γραμμάτια τοῦ Ἀγγλικοῦ χρυσοῦ. Οἱ ἄλλοι αὐτοκράτορες, ἐτόλμησαν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ νοθεύσωσι τὸ νόμισμα, καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν ἀποκατέστησαν ἀμέσως τὴν προῆραν αὐτοῦ ἀξίαν.

Συγχρόνως ἐπεχείρησεν ὁ Βασιλεὺς τὴν μεταρρύθμισιν τῶν δικαστηρίων, πάντα κινῶν λογισμῶν ἵνα ἐκλεξῇ δικαστὰς προέχοντας μὲν παιδείᾳ, καθαρὰς δὲ φυλακτῶντες τὰς χεῖρας ἀπὸ πεισῆς δωροδοκίας, καὶ οὐτ' εὐνοίᾳ, οὔτε φόβῳ ἀποκλίνοντες τοῦ μόνου σκοποῦ τῶν λειτουργῶν τῆς δικαιοσύνης, ὅστις ἐστὶ τὸ ὑπερασπίζειν τὸ δίκαιον. Ἵνα ἀποκόψῃ πάσαν τοῦ ἰδίου συμφέροντος ἐπὶρροὴν εἰς τὰ δικαστήρια, πανταχοῦ διατάγματα ἐξέθετο καὶ κατὰ πᾶσαν χώραν ἐξέπεμψε δι' ὧν σπᾶσα εἰς τοὺς δικαστὰς δόσις, μέχρι τότε τὸ εὐπλογονέχον δοκοῦσα διὰ τὴν πονηρὰν συνήθειαν, ἀνηνέειτο καὶ ἐξεκόπτετο. Ἀναλαβὼν αὐτὸς τὴν ἀμοιβὴν τῶν δικαστικῶν κόπων, ὥρισε ὑπὲρ τῶν δικαστῶν ἐτήσιαν παροχὰς ἐπαρκεῦσαι εἰς τὰς ἀνάγκας σεμνοπρεποῦς καὶ τῷ ἀξιώματι αὐτῶν προσήκοντος βίου. Οὐ μόνον δὲ διὰ τῆς καλῆς ἐκλογῆς τῶν δικαστῶν προσηνοῦσα τῶν ἀδικουμένων, ἀλλ' εἰσαγάγεν εἰς τὴν πολιτικὴν δικονομίαν ὀρισμὸν ὃν οὐδαμῶς εὐρίσκωμεν καθιερωμένον οὔτε ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ, οὔτε ὑπὸ τῶν μετ' αὐτόν. Παρατήρησας ὅτι πλούσιοι ἀλλ' ἀδικοὶ ἄνθρωποι, καταχρῶμενοι τῇ εὐπορίᾳ αὐτῶν, ἐστρεψοδικοῦν κατὰ τῶν πενήτων καὶ ἀσθενῶν, καὶ φοβούμενος μήπως οὗτοι, καταβαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἀναβολῶν, ἀναγκάζωνται νὰ ἐγκαταλείπωσι τὸ δίκαιον αὐτῶν, φεύγοντες τὸν δαπανηρὸν τῆς πρωτεύουσας βίον, ἔταξε πρόσδοαν ἀρκούσαν, ἂν ἦ οἱ τοιοῦτοι διάδικοι ἀπετρεφόντο μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ὀριστικῆς αποφάσεως. Ἡ ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν καταπίεσις τῶν ἀσθενεστέρων συνέβαι-

νεν ἰδίως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς, μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἡγεμόνος· ὁ Βασιλεὺς, καταδιώκων τὴν ἀδικίαν, ἐπροσπάθει νὰ λαμβάνῃ γνώσιν πάσης καὶ ἐκτὸς τῆς πρωτεύουσας καταδυναστεύσεως, ἐνισχύων παντὶ τρόπῳ τοὺς λειτουργοὺς τῆς δικαιοσύνης, περὶ τὴν ἀνύσθησιν τῶν τοιοῦτων ἀδικημάτων. Ἐπισκευάσας δὲ καὶ καλλύνας τὸ δικαστήριον, τὸ λεγόμενον τῆς Χαλκῆς αἰθύρας, ἐγκατέστησεν ἕτερα δύο ἐν ταῖς ἀνακτόροις τῆς Μεγαλήρας καὶ ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ καὶ παρίστατο αὐτοπροσώπως κατὰ τὰς δικαστικὰς συζητήσεις, ὅσας εἰς τῶν στρατιῶν καὶ τῶν ἄλλων κυβερνητικῶν ἔργων ἐτύγγανεν ἄγων σχολῇ, οὐ μόνον παροτρύνων διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τοὺς δικαστὰς εἰς τὸ ἱμῆνευσιν τῇ δικαιοσύνῃ, ἀλλὰ καὶ περιποιῶν εἰς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐν γένει τὸ σῆμα τοῦ λαοῦ.

Μετὰ τὰς μεταρρυθμίσεις ταύτας ἐτρέπη εἰς ἔτερον ἔργον, τὴν διαμόρφωσιν τῆς νομοθεσίας, ἥτις εἰς περιεῖλθε εἰς τοσαύτην σύγχυσιν καὶ ἀβεβαιότητα ὥστε ἐδίδεν ἀφορμὴν εἰς πᾶσαν ἀδικίαν. Γνωστὰ εἶναι τὰ ἐν τῇ ἑκτῇ ἐκατονταετηρίδι νομοθετικὰ ἔργα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις, καταστήσας διὰ τῶν συλλογῶν αὐτοῦ προσιτὰς εἰς τοὺς πολλούς, τὰς περὶ τοῦτο τὸ εἶδος ἀμιμήτους συγγραφὰς τῶν προτέρων τῆς Ῥώμης χρόνων, ἔδωκε νῆαν ὠθητὴν εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου. Ἀλλ' ἐτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἶχεν ἀρχίσει εἰς τὸ ἀνατολικὸν κράτος μεγάλη τις μεταβολὴ συμπληρωθεῖσα ἐπὶ τοῦ Βασιλείου. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ὅπερ καὶ ἀπὸ ὑπετάχθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους οὐ μόνον δὲν ἀπέβαλε τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἦθη αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐξηκολούθει νὰ διαδίδῃ τὴν γλῶσσαν ταύτην καὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἦθη εἰς τὴν Ἀνατολήν, κατεῖχε τὰς πλείους χώρας τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους καὶ κατέστη τὸ ἐν αὐτῷ κυριώτερον ἔθνος, συγχωνεύον καὶ ἐξῆλθνίζον κατὰ μικρὸν, διὰ τὴν ἡθικὴν αὐτοῦ ὑπεροχὴν, πρὸς τὴν δὲ καὶ τὴν συμπτᾶσιν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας, τολοῖα ἑτερογενὴ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἔθνη ἀστοιχεῖα. Ἐντεῦθεν οἱ νόμοι τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καθὼς γεγραμμένοι κατὰ μέγα μέρος Λατινιστῇ, δὲν ἦσαν καταληπτοὶ εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ κράτους, ὧν οἱ πλείστοι ἐνόουν μόνον τὴν Ἑλληνικὴν. Ἡ ἐκ τοῦτο προκύψασα ἀνάγκη νομοθεσίας γεγραμμένης εἰς τὴν ἐγγύριον γλῶσσαν παρήγαγε τὴν τῆς ἑκτῆς ἐκατονταετηρίδος νομικὴν σχολὴν, ἥτις, ἐρμηνεύοντα καὶ συζητοῦσα εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἤδη Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὰ λατινιστῇ γεγραμμένα ἐκείνα νομοθετήματα, ἔδωκεν εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου τοσαύτην ἀνάπτυξιν ὥστε ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς κατήρτισεν ὁ Βασιλεὺς τὸ μέγα νομοθετικὸν ἔργον τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, ὅπερ καὶ τὴν σήμερον διέπει τὰς μεταξὺ Ἑλλήνων σχέσεις τοῦ ἀστυκῶν βίου. Ἀλλ' ἡ δραστηριότης ἐκείνη τῶν Ἑλλήνων νομικοδασκάλων τῆς ἑκτῆς ἐκατονταετηρίδος καὶ τὸ ἀκατάληπτον τῶν νομοθετημάτων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπήγαγον ἐν τῇ νομοθεσίᾳ κατὰ τὴν ἐξῆμην ἐκατονταετηρίδα μοναρχίᾳ αὐτῇ, καὶ τοῖς οὗσα ἐπὶ οὗτος ὡς ἡ ἐν Ῥώμῃ, διαφέρει ὅμως αὐτῆς ὡς προσλαβούσα ἐκ τοῦ τινιστῇ γεγραμμένα νομοθετήματα δὲν ἐφημερίζοντο, χριστιανισμοῦ ἡμερώτερον καὶ σεμνότερον τύπον. Ἐ-

ἀντ' αὐτῶν δὲ ἦσαν ἀπανταχοῦ ἐν χρήσει αἱ Ἑλληνικαὶ αὐτῶν ἐρμηνεῖαι καὶ ἀναπτύξεις· περὶ τοῦ νόμου οὐδεὶς ἐφρόντιζε τὴν θέσιν αὐτοῦ κατέλαβεν ἡ νομικὴ φιλολογία, τῆς ὁποίας ἡ προσήκουσα χρῆσις ἀπῆναι γνώσεις καὶ βοηθήματα, ὧν ἐστερούντο οἱ νομικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ κακὸν τοῦτο δὲν ἐθεοράπευσεν ἡ περὶ τὰ μέσα τῆς ὀγδόης ἐκατονταετηρίδος ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαυροῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἑλληνιστῇ ἐκδοθεῖσα Ἑκλογὴ τῶν νόμων, καθότι τὸ ἀξίωμα καὶ ἰσχύς αὐτῆς· δὲν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ, διὰ τε τὸ μῖσος ὅπερ ἐπέτρεπον καθ' ἑαυτῶν οἱ συντάξαντες αὐτὴν βασιλεῖς, καθὼς εἰκονομάχοι, καὶ διὰ τὸ ἀτέλεις τοῦ ἔργου· ὅθεν οἱ νομοδιδάσκαλοι ἀνέτρεχον πάλιν εἰς τὴν ἀφθονον ἑλληνικὴν φιλολογίαν τοῦ δικαίου τῆς 6 ἐκατονταετηρίδος. Ἀλλ' ὅσοι παρήρχοντο ὁ χρόνος, τόσῳ πύθανεν ἡ διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Λέοντος μὴ θεραπευθεῖσα ἀνάγκη τοῦ νὰ συνταχθῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὅπως οὖν πλήρης συλλογὴ τῶν ὀρισμῶν τοῦ δικαίου πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ, ὁ Βασιλεὺς ἐπεχείρησε νὰ συλλέξῃ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς τῆς ἑκτῆς ἐκατονταετηρίδος τὰς χρησίμους εἰς τὴν ῥύθμισιν τῶν νομικῶν σχέσεων διατάξεις καὶ νὰ συναρμολογήσῃ ὅσον οἶόν τε πλήρη ἑλληνικὸν Κώδικα τοῦ ἰσχύοντος δικαίου. Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς μεγάλης ταύτης συλλογῆς ἐξέδοτο ἐν ἔτει 870 ἑλληνικὴν ἐπιτομὴν τῶν ἐν ἰσχύϊ ὀρισμῶν τῆς Ἰουστινιανέου ἀστυκῆς νομοθεσίας μετὰ τινῶν προσθηκῶν, ὀνομάσας αὐτὴν Πρόχειρον νόμον. Ἡ δὲ ἐν πλάτει γενομένη συλλογὴ, ὀνομασθεῖσα Ἀνακτάρις τῶν νόμων καὶ Βασιλικὰ, ἐξέδθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐν ἔτει 884. Τελευταῖον κατὰ τὸ 885 ἔτος ἐδημοσιεύθη δευτέρα ἐκδοσις τοῦ Προχείρου, ἐπιδιορθωθείσα, ἐπαυξηθεῖσα καὶ ὀνομασθεῖσα Ἐπαναγωγὴ τοῦ νόμου. Δὲν εἶναι τοῦ προκειμένου νὰ ἀναλύσωμεν καὶ νὰ ἐκτιμήσωμεν λεπτομερῶς τὰ νομοθετικὰ ταῦτα ἔργα. Ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀστυκὴ νομοθεσία εἶχε προαχθῇ ἐν γένει εἰς τοσαύτην τελειότητα ὥστε ἡ τοῦ Βασιλείου ἐποχὴ δὲν ἦν ἴκανο βεβαίως νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὴν βελτίωσιν. Εἶναι ὅμως ἀναντιρρόπον, ὅτι ὁ Βασιλεὺς μετὰ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ τοσοῦτον πλήρη νόμον καὶ ἀπικλάδας αὐτὸ τῶν πολυειδῶν κινδύνων πᾶν ἀπὸ τῆς σφαίρας καὶ τῆς συγχύσεως τῶν νομικῶν ὀρισμῶν παραγομένων, ὑπερέστησε δὲ καὶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου ἐν γένει, διασώσας μέγα μέρος τῶν συγγραμμάτων τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς τῆς ἑκτῆς ἐκατονταετηρίδος, αἵτινες καὶ νῦν χρησιμεύουσι πολλάκις εἰς τοὺς νομοδιδασκάλους παντὸς ἔθνους ὡς πολὺ τιμὸς ὁδηγὸς εἰς τὴν ὀρθὴν κατὰληψιν τῶν περιωπεντων ἐπιστημονικῶν μνημείων τῆς ἐν Ῥώμῃ ἀκμῆς τοῦ ἀστυκῶν δικαίου.

Ἀξίον ἰδίως παρατηρήσεως εἶναι τὸ ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ τοῦ νόμου καθιερούμενον δημόσιον καὶ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους. Ἡ ἐν Ῥώμῃ, διαφέρει ὅμως αὐτῆς ὡς προσλαβούσα ἐκ τοῦ τινιστῇ γεγραμμένα νομοθετήματα δὲν ἐφημερίζοντο, χριστιανισμοῦ ἡμερώτερον καὶ σεμνότερον τύπον. Ἐ-

Οἱ ἐν Τεφρικῇ ἐγκαταστημένοι Παυλικῶν, αἰρετικοὶ πολυθρόνητοι καὶ μαχηταὶ φοβεροὶ, συμμαχίσαντες μετὰ τῶν γειτνιαζόντων αὐτοῖς Μωαμεθανῶν, ἐδύον ἀπαυστὶ τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἐκτείνοντες τὰς ἐπιδρομὰς ἐνθεν μὲν μέχρι τῆς Νικαίας καὶ τῆς Νικομηδείας, ἐνθεν δὲ μέχρι τῆς Ἐφέσου. Ἦγειτο δὲ αὐτῶν ὁ Χρυσόχειρ, ἀνὴρ ἐπὶ ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει διακρινόμενος, ἀσπονδὸν τρέφων μίσος κατὰ τῆς Βυζαντινῆς βασιλείας. Μετ' αὐτοῦ ἐπεχείρησεν ὁ Βασίλειος διαπραγματεύσιν περὶ ἐξαγορᾶς τῶν αἰχμαλώτων καὶ περὶ συνομολογήσεως εἰρήνης πρὸς κα-

σημεῖωσαι καὶ τὰ ἐξῆς. Οἱ ἐν Παννυλῇ, Δαλματίας καὶ οἱ καθ' ὅλην τὴν παραλίαν ἐκείνην κατοικοῦντες Σλαῦοι, ἀποσείσαντες τὴν Βυζαντινὴν κυριαρχίαν, κατέστησαν αὐτόνομοι καὶ αὐτοδέσποτοι· οἱ πλείστοι μάλιστα καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἑαυτοὺς ἠλλοτρίωσαν. Οἱ δὲ ἀπὸ Καρχηδόνος Σαρακηνοὶ ὠφελθέντες ἐκ τούτου ἀπέστειλαν κατὰ Δαλματίας ἰσχυρὸν στόλον, καὶ, κυριεύσαντες πολλὰς πόλεις, ἦλθον ἐπὶ τὴν τοῦ ὅλου ἔθνους μητρόπολιν, λεγομένην Ραούσιον, καὶ ταύτην ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν ἐπολιόρκησαν. Οἱ δὲ πολιορκούμενοι, καὶ τοὶ γενναῖως τὴν ἐπίθεσιν ἀποκρούοντες, περιέστησαν τελευταῖον εἰς μεγάλην ἀπορίαν καὶ πέμπουσι πρέσβεις εἰς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ. Ἰκετεύοντες νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς ἵνα μὴ γενώσιν ὑπογίρειοι τῶν ἀνητῶν τοῦ Χριστοῦ. Κατ' εὐτυχίαν τῶν πολιορκουμένων, πρὶν ἔτι οἱ πρέσβεις αὐτῶν ἔλθωσιν εἰς τὴν βασιλεύουσάν, ὁ μὲν φαύλος Μιχαὴλ ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τὰ δὲ τῆς αυτοκρατορίας πράγματα περιήλθον εἰς τὸν ἐγγηγορότα καὶ νήφοντα τῶν καινῶν φροντιστὴν Βασίλειον, ὅστις, ἀκροασάμενος τῶν πρέσβεων καὶ ὡς οἰκεία τραύματα τὰ τῶν ὁμοπίστων παθήματα ἠγασμένος, ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν αὐτῶν καὶ στόλον παρασκευάσας ναῶν ἑκατὸν ἐκπέμπει κατὰ τῶν πολέμων, ὑπο ἄρχοντα γενναῖον καὶ ἔμπειρον, τὸν πατρικίον Ὀδύρεον. Ταῦτα μαθόντες οἱ περὶ Ραούσιον Ἀγαρηνοὶ λύουσι τὴν πολιορκίαν, καὶ, διαπεράσαντες εἰς τὴν Δογγοβαρδίαν, ἐγκατέστησαν αὐτοὶ, πᾶσαν τὴν χώραν ταύτην μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ποτὲ μεγαλοδόξου Ῥώμης κρατήσαντες καὶ ἀδιελπίτως κατὰ τῶν ὁμῶν ἐπιτιθέμενοι.

Ἡ δραστηριότης αὐτῆς τοῦ Βασιλείου ἐπέσει τοὺς κατὰ τὴν Δαλματίαν Σλαῦους ὅτι ἡ αυτοκρατορία ἀπέκλινεν ἀρχηγὸν ἱκανὸν νὰ διατηρήσῃ αὐτοὺς εἰς ὑποταγήν. Ἀκούοντες δὲ συγχρόνως τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ἐπεψάν πρέσβεις ἀξιόπρεπες νὰ ἐπανέλθωσιν ὑπὸ τὴν Βυζαντινὴν ἐξουσίαν. Ὁ δὲ Βασίλειος, προσδεχθεὶς αὐτοὺς φιλοφρόνως, ἀπέστειλε μετὰ τῶν πρέσβεων ἀξιωματικούς μὲν ἵνα ἀποκαταστήσωσιν ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις τὴν τάξιν, ἱερεῖς δὲ ἵνα ἐπαναγάγωσιν εἰς τὴν ἀληθῆ ὀρθοκρίαν τοὺς καταλιπόντας αὐτὴν καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τὰς φυλάς ταύτας τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν τῶν ἰδίων ἀρχόντων. Οἱ δὲ ἐν Δογγοβαρδίᾳ κατὰ κτηνὸν ὄντας Σαρακηνοὶ, ἐκπορθήσαντες τὸ φρούριον τῆς Βάρεως, διέτρεχον περὶ τὴν Ἰταλίαν, δροῦντες καὶ ἐρημοῦντες τὴν χώραν. Ἐτόλμησαν προεῖν νὰ εἰσδύσωσι καὶ εἰς τὴν Ῥώμην, ἐσύλησαν τὰς αὐτοὶ μητροπόλεις τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου, κατέστρεψαν τὸν κατ' αὐτῶν ἀντεπεφελθόντα στρατὸν τοῦ Λουδοβίκου βασιλέως τῆς Ἰταλίας καὶ, ἔχοντες τὴν Βάρην ὁρμητήριον, ἐξηκολούθουν τὰς κατὰ τῶν Ἰταλικῶν πόλεων ἐπιδρομὰς καὶ ἐρημώσεις. Ὁ δὲ Βασίλειος, μελετῶν νὰ καταστρέψῃ αὐτοὺς καὶ γινώσκων ὅτι ὁ τοῦ Ὀδύρεα στρατὸς δὲν ἦτον ἀξιόμαχος, διαπρεσβεύεται μὲν πρὸς τὸν βασιλέα Φραγγίας καὶ τὸν Πάππαν Ῥώμης ζητῶν νὰ βοηθήσωσι καὶ αὐτοὶ αὐτὸν εἰς τὴν κατατρόπωσιν τῶν Σαρακηνῶν, διατάσσει δὲ τοὺς πρὸ μικροῦ ὑποταχέντας Σλαῦους νὰ συνεπιληφθῶσι τοῦ ἔργου. Τούτων πάντων γενομένων καὶ μεγάλης ἀθροισθείσης δυνάμεως, ἀλίσκεται τελευταῖον ἡ Βάρης, ὁ δὲ ἄρχων τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ ὁ ὑπ' αὐτὸν λαὸς ἀπάγεται αἰχμαλώτως ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Φραγγίας.

τάπαισιν τῆς τῶν χριστιανῶν σφάγῆς καὶ αἰχμαλωσίας· ἀλλ' αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις ἀπέτυχον διὰ τὴν ὑβριστικὴν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα θρασυτητα τοῦ Χρυσόχειρος, καὶ ὁ Βασίλειος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν τῶν ὅπλων κρίσιν. Κατ' ἀρχὰς ἡ ἐκστρατεία δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχής, νικηθέντος πολλάκις τοῦ Βασιλείου, εἴτε ἐξ ἀπειρίας, εἴτε ἐξ ὑπερβαλλούσης καὶ κατὰ τι ἀπερισκεπτοῦ περὶ τὴν ἐπίθεσιν ὁρμῆς. Κατὰ τινα μάλιστα συμπλοκὴν ἠθέλα περιπέσει ὁ Βασίλειος εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν ἀνευ τῆς συνδρομῆς Ἀρμενίου τινὸς στρατιώτου. Αἱ ἀποτυχίαι ὅμως αὐταὶ δὲν κατέβαλον τὸ θάρρος αὐτοῦ, διδασκόμενος δὲ ἐκ τῶν ἀποτυχιῶν καὶ κρείττων ἑαυτοῦ γενόμενος, κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ νικήσῃ. Τότε ὁ μὲν Χρυσόχειρ περιορίσθη εἰς τὴν τῆς πόλεως τῆς Τεφρικῆς ἄμυναν, ὁ δὲ Βασίλειος, ἐκδικῶν τὰς ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ πρότερον ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Παυλικῶν γενομένης διώσεως καὶ καταστροφῆς, ἐπὶ ὁρμῇ καὶ κατέτεμε πᾶσας τὰς ὑπὸ τὸν πολέμιον ἐκείνον χώρας καὶ κομποπόλεις, λεῖαν ἄπειρον περιβαλλόμενος· προσέβαλε δὲ καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν τῆς Τεφρικῆς πειραθεὶς τὴν ἐξ ἐφόδου ἄλωσιν, ἀλλ' εὐρὼν αὐτὴν κατωχυρωμένην καὶ δυσάλωτον, τὴν δὲ περὶ τὴν χώραν ἀμοιροῦσαν τροφὴν πρὸς συντήρησιν τοῦ οἰκείου στρατοῦ διὰ τὴν ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν ἐρίμωσιν, ἀπέστη τῆς πολιορκίας, καὶ ἐκπορθήσας τὰ περὶ αὐτὴν φρούρια ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ πολλῶν καὶ πλουσιῶν λαφύρων. Ἀμὰ ἐπανελθὼν ἐφρόντισε νὰ ἀναζητήσῃ τὸν γενναῖον ἐκείνον στρατιώτην, ὅστις σώσας αὐτὸν τὴν ζωὴν ἔμενεν ἀγνωστος, μὴ καυχώμενος ἐπὶ τῷ κατορθώματι. Μετὰ πολλοῦ δὲ κόπου ἀνευρὼν αὐτόν, ἠθέλησε νὰ τὸν βραβεύσῃ διὰ μεγάλων τιμῶν καὶ πλουσιῶν δώρων, ἀλλ' ὁ στρατιώτης, ὀνόματι Θεοφύλακτος, ἀπεποιήθη τὴν τοιαύτην ἀμοιβήν, λέγων ὅτι ἐγεννήθη πένης, εὐχαριστεῖ ὅμως τὸν θεὸν διότι παρέσχεν αὐτῷ ἀγαθὸν πολυτιμώτερον τοῦ πλούτου, τὴν ἀφορμὴν τοῦ νὰ σώσῃ τὸν βασιλέα. Εἰ δὲ καὶ δέον ἀπαραιτήτως ν' ἀνταμειφθῇ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, παρακαλεῖ νὰ δοθῇ αὐτῷ τεμάχιον γὰρ πρὸς συντήρησιν τῆς οἰκογενείας του· ὁ Βασίλειος, θαυμάσας τὴν τοσαύτην ἀφιλοκέρδειαν, ἐδώρησεν αὐτῷ ἐν τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος. Καὶ ἦν ὁ Θεοφύλακτος αὗτος πατὴρ Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀτκαπηνοῦ, τοῦ βραδύτερον μέχρι τοῦ αυτοκρατορικοῦ ἀξιώματος προαχθέντος.

Παρά τὴν Τεφρικὴν ὑπῆρχον χώραι κατοικοῦμεναι ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν οἰτινες, ὡς εἰρηταί, ἦσαν σύμμαχοι τῶν Παυλικῶν· πτοινθέντες ὅμως ὑπὸ τῶν παθημάτων τῆς Τεφρικῆς, πέμπουσι πρέσβεις ἀξιόπρεπες νὰ τύχωσιν εἰρήνης καὶ νὰ καταλεχθῶσιν εἰς τοὺς συμμάχους τοῦ αυτοκράτορος· ἡ κυριώτερα πόλις αὐτῶν, ὁ Τάρας, ἀπεσπάρθη πρῶτη ἀπὸ τοῦ Καλίφου, Κουρτίκης δὲ τις, ὅστις ἦτο τότε κύριος τοῦ φρουρίου τῆς Λόκας, καὶ συνεχῶς τὰς ἐσχατίας τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους ἐλυμαίνετο, προσέφυγε πρὸς τὸν Βασίλειον, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὸν στρατὸν αὐτῷ καθυπέταξε, θαυμάσας αὐτοῦ τὸ μετὰ τοῦ

ἀνδρείου ἐπισκέας καὶ τὸ μετὰ τῆς δυνάμεως δίκαιον. Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος θέλων ὁ Βασίλειος νὰ δαμάσῃ τοὺς Σαρακηνοὺς ἐξεστράτευσεν ἐπὶ τὴν Μελιτηνὴν καὶ ἐξέπεμψε κατὰ τῆς Ζαπέτρας καὶ τοῦ Σαμοαίτου τὸν στρατηγὸν Χριστόφορον, ἐκπορθήσαντα τὰς πόλεις ταύτας, αἰχμαλωτεύσαντα πολλοὺς ἐκ τῶν Μωαμεθανῶν καὶ ἐλευθερώσαντα οὐκ ὀλίγους Ἑλλήνας· ἀπὸ τῆς τῶν βαρβάρων δουλείας. Ὁ δὲ Βασίλειος φθάσας εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου, ἠθέλησε νὰ διαβῇ αὐτὸν ἵνα ἐκτείνῃ καὶ πέραν αὐτοῦ τὴν ἰσχύν καὶ τὸ κλέος τῶν βυζαντινῶν ὅπλων, τὰ ὅποια πρὸ πολλοῦ εἶχον καταντήσῃ ἀγνωστα εἰς τὰς χώρας ἐκείνας. Ἄδων δὲ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐν ὥρᾳ θέρους πλημμυροῦντα καὶ πελαγίζοντα καὶ ἀγενὲς νομίσας καὶ ἀνάξιον τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως, τὸ ταπεινὸν προσμένειν γενέσθαι τὸν ποταμὸν, ἀπεράσισε νὰ ῥίψῃ ἐν αὐτοῦ γέφυραν καὶ θέλων, κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γεφύρας καὶ τὰς ἄλλας κακουργίας τῆς στρατείας, νὰ παραμυθήσῃ τοὺς ἰδίους στρατιώτας καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς προθυμότερους εἰς τοὺς κόπους, ἀνεδέχετο αὐτοὺς τοὺς μεγαλειτέρους, φέρων λόγον χάριν ἐπὶ τοὺς ὤμους καὶ δικαιοῦζόμενος πρὸς τὴν γέφυραν βάζει, τὰ ὅποια τρεῖς στρατιῶται ὁμοῦ μόλις διεκομίζοντο. Οὕτω περικωθεὶς τὸν Εὐφράτην ἐξέπορθησε πολλὰ φρούρια, ἐδῆρσε τὴν μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Ἀρσίνου χώραν, καὶ διαδοὺς μετὰ τῶν βαρβάρων κατὰ τὰς ἀρκτικὰς τῆς Μεσοποταμίας χώρας, τὸν τρόμον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μελιτηνὴν. Οἱ βάρβαροι, παρετάθησαν πρὸ τῆς πόλεως μετ' ἀλαλαγμῶν καὶ φρυγμῶν, ὁ δὲ Βασίλειος ἐπιπίπτει κατ' αὐτῶν, καὶ, κατατροπώσας τοὺς πολέμιους διὰ προσβολῆς ἀκχέκτου, διώκει αὐτοὺς μέχρι τῆς πόλεως, εἰς ἣν κατεκλείσθησαν οἱ διαφυγόντες τὸν θάνατον ἢ τὴν αἰχμαλωσίαν. Καὶ τὴν πόλιν δὲ διενεσιτο νὰ πολιορκήσῃ· θεωρῶν ὅμως αὐτὴν καρτερὰν καὶ δυσάλωτον διὰ τὰ τείχη καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀμυνσμένων, προσέτι μαθὼν παρὰ τῶν αὐτομόλων ὅτι καὶ τῶν ἐπιτηδεῶν ἔχει πολλὴν ἀρθρίαν, ἄρας ἐντεῦθεν προσέβαλε τὴν λοιπὴν χώραν, κυριεύσας καὶ κατασκάψας πάντα τὰ φρούρια αὐτῆς. Ἐπειτα δὲ τὸν ὅλον στρατὸν πλουσιῶς φιλοφρονησάμενος καὶ βραβεύσας τοὺς ἀριστεύσαντας, μετὰ πολλῶν λαφύρων ἐπέστρεψε πρὸς τὴν βασιλεύουσάν καὶ διὰ τῶν χρυσῶν πυλῶν ἐπέλθων, εὐθὺς ὡς εἶχεν ἐξ ὁδοῦ, εἰς τὸ μέγα τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας ἀνάκτορον παρεγένετο ἵνα ἀποδώσῃ τὰς εὐχὰς καὶ τὴν προσήκουσαν εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Ὑψίστον, μεθ' ἀπῆλθεν εἰς τὰς βασιλείας.

Κατὰ τὸ ἐπὶ τὸν ἔτος ὁ Χρυσόχειρ ἀνορθώσας ἡν εἶχεν ὑποστῆ ζήμιαν καὶ νέον συγκροτήσας στρατὸν ὑπερβάλλοντα κατὰ τὸ πλῆθος τοὺς τῶν προηγουμένων ἔτων, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἐρημῶν καὶ ληζόμενος αὐτήν. Ὁ Βασίλειος ἀπέστειλε κατ' αὐτοῦ Χριστόφορον, τὸν ἀρχηγὸν τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, εὐρὼν τὸν Χρυσόχειρα στρατοπεδευμένον πλησίον τῶν Ἀγρῶν ἐν Καππαδοκίᾳ, ἐστάθμυσεν οὐ μακρὰν τῶν πολεμίων καὶ μὴ τολμῶν διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς τοῦ ἰδίου στρατοῦ νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ

πρόσωπον πρὸς τὸν ἐχθρὸν, διεκώλυε μόνον τὰς συνηγεῖς αὐτοῦ ἐπιδρομὰς καὶ διώσεις, περιορίζομενος δι' ὅλου τοῦ θέρους εἰς ἀκροβολισμοὺς καὶ ἀψιμαχίας. Προσεγγίζοντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ὁ Χρυσόχειρ θεωρῶν ὅτι οὕτοι αἱ ἰδία δυνάμεις ἐσυγχώρουν αὐτὸν τὴν ἐκ τοῦ συστάδην μάχην, ὑπέστρεψε μετὰ πολλῆς λείας εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, ὅτε ὁ Χριστόφορος διώρισε δύο στρατηγούς, ὃν ὁ μὲν ἦγειτο τῆς τῶν Καππαδοκῶν, ὁ δὲ τῆς τῶν Ἀρμενίων φάλαγγος, νὰ παρακολουθῶσι τὸν Χρυσόχειρα μέχρι τοῦ λεγομένου Βαθυρρύακος, καὶ εἰ μὲν ἐπαρτήσῃ στρατὸν κατὰ τῶν ὁρίων τοῦ κράτους, νὰ εἰδοποιήσωσι τὸν ἀρχηγόν, εἰ δὲ πρὸς τὰ ἴδια ἐξακολουθήσῃ βαδίζων, νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐν τῇ πορείᾳ ταύτῃ ὁ τῶν Παυλικῶν στρατὸς ἔφθασεν ἐν ἐσπέρᾳ καὶ κατὰ τὸν κηλούμενον Βαθυρρύακα καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τοὺς πρόποδας συδένδρου ὄρους, αὐτὸς δὲ δύο παρακολουθοῦσαι αὐτὸν φάλαγγες κατέλαβον τὸν ὄρους. Τούτων γενομένων ἐμπίπτει ἕως περὶ τῶν πρωτείων καὶ ἀμύλλᾳ περὶ τῆς ἀνδρείας μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, ταξικῶν καὶ λοχαγῶν τῶν δύο φάλαγγων, ὡς δὲ ἐπὶ πλεόν ταῖς φιλονεικίαις προσέχρουν καὶ τὰ φρονήματα ἠρεθίζοντο, λέγεται, ὅτι οἱ Ἀρμενίων πρωτεύοντες εἶπον ἅ ἵνα τί μάστιν ἐν λίγαις ἑκατοσθρακύνουσιν καὶ αὐτοῦμεν, ἐνφύρῃ δὲ δύναται ἔργοις νὰ ἀποδείχῃ ἡ ἀναμνηστικότητα ἡ ἀρετὴ τῶν γὰρ πολεμίων οὐ μακρὰν ἀπέχοντων ἡ ἐξέστιν ἐπὶ τῶν ἔργων φανῆναι τοὺς ἀριστείς. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ τὴν πρὸς ἀνδρείαν ὁρμὴν καὶ προθυμίαν κατανοήσαντες τοῦ στρατοῦ, ὁρῶντες δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου βοήθειαν, ὅτι ἐμελλόν νὰ ἐπιτεθῶσιν ἀνωθεν κατὰ τῶν ἐν ἐπιπέδῳ εὐρισκομένων, διαρπύσιν εἰς δύο τὴν δύναμιν, καὶ τὸ μὲν εἰς ἐξακσίους λοχαγὰς συμποσούμενον μετὰ τῶν στρατηγῶν ἐκρίθη νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ λοιπὸν τῆς εὐκρίτου στρατιᾶς ἐτέθη πρὸς τὰ μετέωρα, ἀθρόως συνθιμάτος, ἵνα, ὅταν οἱ ἐξακσίοι προσβάλωσι τοὺς ἐχθρούς, ἐκείνοι μετὰ μεγάλου ἀλαλαγμοῦ καὶ σαλπύγων, συνεπιρρύνωνται καὶ τῶν ὁρέων, ἐκπληκτικῶς βοῶν ἀναρρήξωσι. Μετὰ ταῦτα οἱ ἐξακσίοι ὀπλίζοντες καὶ ἀφανῶς καταβαίνουσι πλησιάζοντες πρὸς τὸν ἐχθρὸν, περὶ δὲ τὴν ἑω, οὕτω τοῦ ἡλίου ἀνατείλαντος, βῆσι στιβαρᾷ παικνίσαντες καὶ τὸ σταυρὸς νενίκηκε ἡ συμβοήσαντες, ἐπιτίθενται συναλαλῶντων ἀπὸ τοῦ ὄρους καὶ τῶν λοιπῶν, οἱ δὲ πολέμοιοι, ἐκπλαγέντες ὑπὸ τῆς ἀνελπιστοῦ προσβολῆς καὶ μήτε νὰ παραταχθῶσι μήτε τὸ πλῆθος ὅσον ἐστὶν τοῦ παραχρῆμα ἰσχύσαντες συνιδεῖν, ὥρμησαν πρὸς φυγὴν καὶ διωχθέντες ἕως τριάκοντα μίλια κατέλιπον καθ' ἅπασαν τὴν χώραν πλῆθος νεκρῶν καὶ πληγωμένων. Τὴν φοβερὰν ταύτην ἦτταν, καθ' ἣν ἐφρονεῖτο καὶ ὁ Χρυσόχειρ, μαθὼν ὁ Χριστόφορος, ἔσπευσεν νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῶν δύο ἀποσπασμάτων καὶ ὁδοῦ πρὸς τὴν Τεφρικὴν, ἥς οἱ κάτοικοι, τρόμῳ καταληφθέντες, οὐδεμίαν ἀντέταξαν ἄμυναν, ἀλλ' οἱ μὲν πε-

ρεδόθησαν εἰς τὸν Χριστόφορον, οἱ δὲ κατέφυγον εἰς τοὺς Μωαμεθανούς. Ὁ δὲ Βυζαντινὸς στρατὸς, εἰσελθὼν ἀμαχητὶ εἰς τὸ φρούριον τῆς Τεφρικῆς, κατέσκαψεν αὐτό. Οὕτω κατεβλήθη ἡ τῶν Παυλικιάνων δύναμις καὶ αἰρέσις, ἡ πρεσβεύσασα δόγματα ἀνατρεπτικὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, τὰ ὅποια ἐν μὲν τῇ Ἀνατολῇ δὲν ἐπέπρωτο νὰ εὐδοκηθῶσι, βραδύτερον δὲ διαβιβασθέντα εἰς τὴν Εὐρώπῃ ἐμελλόν νὰ παραγάγῃσιν αὐτόθι δεινοτάτας θρησκευτικὰς ἐριδας καὶ διαιρέσεις.

Οἱ Μωαμεθανοὶ τῆς Ταρσοῦ εἶχον καταλάβει αὐτὸν τὸ ὀχυρότατον φρούριον, τὸ Λούλον λεγόμενον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου συνεχεῖς ἐπεχειροῦν ἐπιδρομὰς εἰς τὰς πλησιοχώρους Βυζαντινὰς ἐπαρχίας. Τὸ φρούριον τοῦτο προσβάλλων ὁ Βασιλεὺς μετέστησε τῆς βαρβαρικής ἐπικρατείας καὶ κατήγαγεν εἰς τὴν προτέραν τῶν Βυζαντινῶν ἐξουσίαν· καὶ ἄλλα δὲ φρούρια τῆς χώρας ἐκείνης ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς στρατηγούς αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ δὲ ἐτέρων πόρῃσι δὲν εὐφραίνεν αὐτὸν τοσοῦτον, ποθοῦντα δι' ἰδίων κόπων καὶ κινδύνων νὰ ἐγείρῃ κατὰ τῶν πολεμίων τρόπαια· ὅθεν, προσλαβὼν Κωνσταντίνον, τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Συρίαν καὶ καταλαβὼν τὴν Καισάρειαν, τὴν πρῶτην τῶν Καππαδοκίων πόλιν, ἐγύμνασεν αὐτόθι ἐπὶ τινος ἡμέρας τὸν στρατὸν· ἔπειτα, ἀποχωρήσας μοῖραν τινὰ εὐζώνων πρὸς τὰ ἐμπροσθεν ἐξαπέστειλε, ἐπόμενος κατόπιν αὐτῆς μετὰ τῆς βαρείας δυνάμεως. Οἱ Σαρακηνοὶ, καταπλαγέντες διὰ τὸ ὄζον καὶ ῥαγδαίον τῆς προσβολῆς, ἡ κατεβάλλοντο ἀντιστάμενοι, ἡ φυγὴ τὴν σωτηρίαν ἐπορίζοντο. Οὕτω ἐκπορθήσας καὶ καταλαβὼν πολλὰ φρούρια προήλασεν ὁ Βασιλεὺς μέχρι τῶν δυσχωρίων τοῦ Ταύρου, τοῦ ὁποίου ὁ κάτοχος, ὁ Σαρακηνὸς Σιμας ὁ ἐξ ἐφόδου ἄλλοτε τὰς τῆς αὐτοκρατορίας λυμαινόμενος ἐσχάτως, κατέφυγεν ἤδη πρὸς αὐτόν. Μετὰ ταῦτα ὁ Βασιλεὺς διαπεράσας τὸν Οὐοπνίκην λεγόμενον ποταμὸν καὶ τὸν Σαρὸν, ἦλθε πρὸς τὴν πόλιν τῆς Κοκουσοῦ, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἐστρατοπέδουν οἱ Σαρακηνοὶ ἐντὸς πυκνοτάτου δάσους, καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς ἐκείθεν, καταστρέψας τὸ δάσος πυρὶ καὶ σιδήρῳ. Φθάνει δὲ πρὸς τὰς παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ταύρου κειμένας πόλεις τῆς Καλλιπόλεως καὶ τῆς Παδασίας, καὶ βλέπων τοὺς στρατιώτας δυσανασχετοῦντας διὰ τὸ δύσβατον καὶ ἀπόκρημνον τῶν ὁδῶν, ἀπέβη τοῦ ἵππου καὶ πεζῇ προεπορεύετο αὐτῶν κατὰ τὰς στενωποὺς, τοὺς κρημνοὺς καὶ τὰς φάραγγας, διὰ τοῦ οἰκείου κόπου τὸν στρατὸν παραμυθούμενος. Οὕτω προήλασε μέχρι τῆς Γερμανικείας καταδικωκὼν τὰ ἐνώπιόν του φεύγοντα στίφη τῶν Σαρακηνῶν τὰ ὅποια ἐκλείσθησαν εἰς τὰ πείχη τῆς πόλεως. Διὰ νὰ φθάσῃ εἰς αὐτὴν ἔπρεπε νὰ διαβῇ· εὐρύν ποταμὸν, ὀνόματι Παράδεισον, ὅντα μὲν διαβατὸν ἀλλ' ἔχοντα ἐλώδη καὶ ὀλισθηρὰν τὴν κοίτην· ὁ Βασιλεὺς διέβη αὐτὸν ἐν νυκτὶ, φωτίζων διὰ φανῶν τὴν ἀκολουθοῦσαν στρατιάν· ἐπιτηρῶν δὲ τὴν διάβασιν, ἔτρεχε πρὸς τοὺς ὀλισθαίνοντας, ἐσθλίζεν αὐτοὺς, ἀνάρθρων τοὺς καταπίπτοντας καὶ οὕτως ἔσωσε πολλούς. Μετὰ τὴν διαπεράσιν

αἰν ἐδήλωσε τὴν χώραν, καὶ πεισθεὶς ὅτι ἡ πόλις ἦτον ὀχυρὰ καὶ δυσάλωτος, πρὸς τὰ Ἀδανα παρεγένετο καὶ ἤρξατο τὴν πολιορκίαν αὐτῶν· ἀλλ' ἡ ὀχυρὰ τῶν πολιορκουμένων ἀντίστασις, ἐτι δὲ μᾶλλον τὸ ὕψος καὶ νοσέρων τοῦ πεδίου καὶ ἡ προσέγγις τοῦ χειμῶνος, ἔπεισαν αὐτὸν νὰ προτιμῇ τῆς τῶν Ἀδάνων ἀλώσεως τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπάνδον. Ὑποπεύσας ὅμως ἐπίθεσιν τινὰ κατὰ τὰ στενὰ καὶ γινώσκων, ὅτι κακὴ εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ στρατηγοῦ αὐτὸν ἂν προσεδόκησα· προέπεμψε τινὰς λόχους εὐζώνων καταλαβόντας τὰ ἐμπροσθεν στενὰ καὶ πολλούς ἐκ τῶν ἐπιτεθέντων κατ' αὐτῶν ζωγράφοντας. Ταῦτα καὶ τὴν ἰσχύϊν τοῦ Αὐτοκράτορος ἰδὼν ὁ Σαρακηνὸς Ἀβδελουμέλ, ὁ ἄρχων τῶν ἐκείσε τόπων, ὑπετάχθη τῷ Βασιλεῖ, ὅστις διελθὼν πάλιν τὸ τοῦ Ἀργεῖου ὄρος καὶ πρὸς Καισάρειαν γενόμενος, ἐκ τῆς Κολωνείας καὶ Λούλου ἐπινικίαν ἀγγέλους τοῦ ἐτέρου αὐτοῦ στρατοῦ ἐδέξατο, ἀκολουθούντων καὶ τῶν συμβόλων τῆς νίκης, λαφύρων δηλ. καὶ αἰχμαλώτων Κούρδων, οἵτινες κατῴκουν ἀπὸ τῆς ἐντέθεν τοῦ Εὐφράτου χώρας μέχρι τῶν ὁρέων τῆς Κιλικίας. Τελευταῖον ἐν Μηδαίῳ τῆς Φρυγίας γενόμενος καὶ τιμὰς διανείμας εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν καὶ προδιδόντας καὶ φιλοφρονήσαντας αὐτοὺς καὶ πρὸς παραχειμασίαν ἀρείς, ἐπανήλθεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἔνθα, κατὰ τὸ πρότερον ἔθος, διὰ τοῦ Πατριάρχου τὸν τῆς νίκης ἐδέξατο στέφανον. (*)

(*) Ἐν τούτοις ἡ τῶν ἐν Ταρσῇ Σαρακηνῶν ἰσχὺς ἤρξατο νὰ αὐξάνῃ καὶ ὑπὸ τούτων αἱ τῆς αὐτοκρατορίας ἐσχατιαὶ δαινῶς ἐπείχοντο· ἰδίως κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 876 ἔτους, ἐκστρατεύσαντες οὗτοι, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν τῆς Τεφρικῆς Σαρακηνῶν, ἔφερον τὸ πῦρ καὶ τὸν σιδήρον μέχρι τῆς Βιθυνίας. Κατ' αὐτῶν ἀντεπεξῆλθεν Ἀνδρέας ὁ τοῦ Ἐλλησπόντου διοικητῆς καὶ πολλὰς συνεκρότησε μάχας, νικήσας καὶ καταδιώξας αὐτοὺς μέχρι τῆς Ταρσοῦ. Ὁ στρατηγὸς οὗτος ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἔμεινεν ἀφανὴς καὶ ἀσημῶς, οὐδένα ἔχων ἄλλον λόγον προαγωγῆς ἢ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἰκανότητα· τελευταῖον ὅμως ὁ Βασιλεὺς διέκρινεν αὐτὸν καὶ εἰς ἀμοιβὴν τῶν μεγάλων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν ἀνήγαγε τὸν ἄνδρα εἰς τὸ τῶν πατρικίων ἀξίωμα, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς καὶ εἰς τὴν τοῦ Ἐλλησπόντου διοίκησιν. Ὁ Ἀνδρέας ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Ταρσὸν ἵνα τιμωρήσῃ τὸν Σαρακηνὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς, διὰ τὰς βλαστημίας τὰς ὁποίας ἐγγράφως εἶχεν ἀπευθύνει κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῆς ὑπεραγίας αὐτοῦ μητρὸς. Γενόμενος δὲ κατὰ τὸν τόπον δι' ἡμέρας Ποδανδός, ἔνθα καὶ ὁ ὁμώνυμος ῥεῖς ποταμὸς, εὗρεν αὐτόθι παρατεταγμένον τὸ βαρβαρικὸν στράτευμα, προσέβαλεν αὐτὸ, καὶ, πολλὰ συνέσεις καὶ ἀνδρείας ἔργα ἐπιδειξάμενος, τρέπει φόνον πολλῶν τῶν βαρβάρων πλῆθος, πεσόντων τοῦ τε ἀρχηγοῦ αὐτῶν καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἀνθοῦσης πάσης δυνάμεως· ὀλίγοι δὲ τινες τῶν ἐπὶ τοῦ χάρακος καὶ τῶν ἐν ἐσχάτοις πῦρ τεταγμένων, διαφυγόντες μόλις τὸν κίνδυνον εἰς Ταρσὸν διασώζονται. Σωφρόνως δὲ περὶ τὴν νίκην διατεθείς, ἀπέδωκεν εἰς μόνον τὸν Θεὸν τὴν στρατηγίαν καὶ τὸ μέγα τοῦτο ἐνίκημα. Δὲν ἐπεχείρησε δὲ τὴν πολιορκίαν τῆς Ταρσοῦ, φοβούμενος μὲ ἀπληστέα νίκης καὶ τῇ ἐφέσει τοῦ πλείονος ἐπισύρη ἀτύχημα· τι κατὰ τοῦ τοσαῦτα διαπράξαντος καὶ κεκμηκότος στρατοῦ, ὅθεν ὑπέστρεψεν εἰς τὰ οἴκτια μετὰ λείας καὶ λαφύρων καὶ αἰχμαλώτων πολλῶν, κοινοποιήσας τὰ διαπραχθέντα τῷ αὐτοκράτορι. Ἀλλὰ τοσοῦτον ἔσχατος ἀνὴρ δὲν διέφυγε τὰ βέλη τοῦ θένου. Πολλοὶ τῶν ὁμοτίμων, προκαταλαμβάνοντες τὰς βασιλικὰς ἀκοὰς καὶ

τούτων πρὸς ἀνατολὰς γινόμενων, ἀδιάλειπτοι ὑμναροῦν καὶ οἱ πρὸς δυσμὰς κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν ἀγῶνες.

Ἡ διὰ τὴν βαθυμίαν τοῦ βυζαντινοῦ ναυάρχου Ἀδριανοῦ ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἄλλοις καὶ κατασκαφῇ τῶν Συρακουσῶν, πρωτεύουσος τῆς Σικελίας, (*) ἤγειρε τὸν πονηρὸν κατὰ τὸν Χριστιανῶν ζῆλον ἀπασῶν τῶν ἀραβικῶν δυναστειῶν, ἀμιλλωμένων, τίς ἐξ αὐτῶν πρώτη θέλει ἀποκόψῃ κλάδον τινὰ τῆς βυζαντινῆς

τὸν ἄνδρα διαβάλλοντες, συνεχῶς διεθρόλλουν αὐτὸν ὡς ἐθλοκακῆσαντα καὶ ἀποστερήσαντα τῇ βασιλείᾳ τὴν ἄλωσιν τῆς Ταρσοῦ. Ταῦτα δὲ καὶ ἄλλα συνεχῶς λεγόμενα παραπειθοῦσι τὸν Βασιλεῖον καὶ παραλβεῖ τὸν Ἀδριανὸν τῆς ἀρχῆς, ὡς μὴ ὠρεθῆναι πρὸς τὴν νίκην· ἀντ' αὐτοῦ δὲ προβάλλεται ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ τὸν Στυπιῶν τὴν λεγόμενον, ὅστις ἀφρόνως ὑπέσχετο καὶ τὴν Ταρσὸν νὰ ἐκπορθήσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ νὰ καταπράξῃ. Παραλαβὼν δὲ οὗτος πᾶσας τὰς βυζαντινὰς δυνάμεις καὶ ἐξορμήσας κατὰ τῆς Ταρσοῦ εἰσεῖσε τὸν Ἀδριανὸν οὐχὶ ἐθελόκακον καὶ δειλόν, ἀλλὰ περισσευμένον καὶ φρόνιμον στρατηγόν, διότι θεωρήσας τοὺς βαρβάρους ἐτοιμὴν λείαν καὶ πλησιάζας εἰς τὴν Ταρσὸν ἐστρατοπέδωσεν εἰς ἀνοικτὸν πεδὶον μῆτε τόπους ἰσχυροῦς καταλαβόν, μῆτε χάρακα τῆς στρατοπέδεως προλαβόν, μῆτε προφυλάκας καταστήσας. Οἱ δὲ βαρβάροι, τὸ ἀπροφύλακτον αὐτοῦ διασκεψάμενοι, κλέψαν τὴν νύκτι βουλεύονται καὶ ἀπαρασκευάστῳ καὶ ἀμερίμῳ ἐπιτίθενται αὐτῷ ἐν νυκτὶ, ὀλίγοι δὲ ὄντες, ἀπὸ τῆς προτέρας νίκης κατασεύγουσιν εἰς τὴν πανουργίαν καὶ μετὰ ἀλαλαγμοῦ καὶ γρότου τυμπάνων εἰσπεπύδωσαν εἰς τὸ στρατόπεδον κατὰ πολλὰ συγχρόνως αὐτοῦ μέρη, ὥστε ὁ βυζαντινὸς στρατὸς, καταληφθεὶς ἐν νυκτὶ γυμνὸς καὶ ἀσπλος καὶ μὴ δυνάμενος νὰ πᾶραταχθῇ ἐν τῇ ταραχῇ καὶ συγχύσει τῆς ἐπιθέσεως, ὁ πλείστος καταστράζεται ἀνηλεῶς καὶ αἰχμαλωτεύεται, πινὲς δὲ μόνον διαφεύγουσι τὴν σφαγὴν, ἐν ἧς καὶ ὁ στρατηγὸς Στυπιώτης, φέρων εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν τὸ αἶσχος τῆς κομπορρημοσύνης καὶ τῆς ἀνομιᾶς αὐτοῦ.

(*) Οἱ ἐν τῇ Καρχηδόνι Σαρακηνοὶ, ἀπεκδεχόμενοι καὶ κατ' αὐτῶν ἐπίθεσιν τοῦ βυζαντινοῦ βασιλέως ὅστις πρὸ τοσοῦτον χρόνου ἠγωνίζετο νὰ καταβάλῃ τὴν τῶν Μωαμεθανῶν δύναμιν, ἐνησχολοῦντο εἰς κατάρτισιν ἀξιομαχοῦς ναυτικῆς δυνάμεως. Καὶ ἐπειδὴ, παρελθόντος τοῦ ἔαρος, οὐδέμια κατῆλθε τοῦ θαλιέως δυνάμεις, ὑποπεύσαντες, ὅτι εἰ ἄλλους πολέμους ἡσχολεῖτο ὁ Βασιλεὺς, ἐκστρατεύουσι κατὰ τῆς πρωτεύουσος τῆς Σικελίας, τῶν Συρακουσῶν, καὶ πολιορκοῦσιν αὐτήν, ὀρῶντες καὶ ληϊζόμενοι τὰ περίεξ καὶ τὰ πρόσθεν αὐτῆς. Ἀμα μαθὼν ταῦτα ὁ Βασιλεὺς ἐκέμειναι εὐθὺς Ἀδριανὸν τὸν ναύαρχον μετὰ τῆς κατὰ τῆς Συρίας εὐτρεπιστέρας ναυτικῆς δυνάμεως· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐναντίου ἀνέμους ὁ Ἀδριανὸς μόλις κατῆλθεν ἄχρι τῆς Πελοποννήσου, προσορμίσας δὲ τὰ πλοῖα εἰς τὸν τῆς Μονεμβασίας λιμένα ἀνέμεινεν αὐτόθι· ἐπιφορὸν ἄνεμον, φύσει ῥάθυμος ὢν καὶ μὴ ἔχων ζέουσαν τὴν ψυχὴν ὥστε καὶ πρὸς ἐναντίους ἀνέμους νὰ πλεύσῃ καὶ δι' ἐρεσίας, ἐν γαλήναις νὰ προχωρήσῃ. Ἐν τούτοις οἱ Ἀγαρηνοὶ σφοδρότερον ἐπικείμενοι τῇ πολιορκίᾳ, πᾶσαν μηχανὴν κινοῦσι ἵνα ἐπιτύχωσι τὴν ἄλωσιν πρὶν ἔλθῃ βοήθεια. Οἱ πολιορκούμενοι πολλὰς ἐπεχείρησαν ἐξόδους καὶ πολλάκις ἔτρεψαν τοὺς πολιορκητάς, ἀλλ' ἡ πεῖνα κατέστη μετ' οὐ πολὺ τοσαύτη ὥστε δύο οὐγγαῖα ἄρτου ἐτιμῶντο ἐπέκεινα τῶν δεκαπέντε δραχμῶν τοῦ νῦν ἡμῶν νομίσματος· κατεχόντων δὲ τῶν Σαρακηνῶν ἀμφοτέρους τοὺς λιμένας, οὔτε ἡ ἀλεία ἐδύνάτο νὰ ἀναπληρώσῃ τῶν ἄλλων τροφῶν τὴν ἔλλειψιν. Εἰς νατὸ νὰ ἀναπληρώσῃ ταύτας προσετέθη καὶ ὁ λοιμὸς θερμὸς καθ' ἐκάστην οὐ μικρὸν μέρος τῶν δυστυχῶν κατοίκων· καὶ ὅμως ἀντέσχον οὗτοι ἐπὶ τινὰ εἰσέτι χρόνον, ἕως οὐ ἰσχυρὰ τῶν Σαρακηνῶν ἔφοδος νικήσας τὰ ἀσθενῆ λείψανα τῶν ὑπερμάχων τῆς πόλεως ἐπήγαγε τὴν ἄλωσιν αὐτῆς· καὶ οἱ μὲν ὀλίγοι περιλιπόμενοι τῶν κατοίκων ἐγένοντο θῦμα τῆς τῶν

Σαρακηνῶν ἀγριότητος, ἡ δὲ μέχρι τότε περιφανὴς καὶ λαμπρὰ αὐτῆς πόλις ἐκείνη, κατεσκαφῇ καὶ μετεβλήθη εἰς εἰρήνια. Ἐν τούτοις ὁ βυζαντινὸς ναύαρχος παρεσκευάζετο εἰσεῖν νὰ ἐκπλεύσῃ τῆς Μονεμβασίας πρὸς βοήθειαν τῶν Συρακουσῶν, λαβὼν δὲ τὴν εἰδὴν τῆς ἀλώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν ἐπαυλῆθεν εἰς τὴν βασιλευσάντων βουλήν· εἰς τὴν μέγεθος τῆς συμφορᾶς μέγιστον ἐπροέβλεπε παρὰ τῷ βασιλεῖ θυμὸν καὶ θαυμάτιον λύπην. Καταληφθεὶς δὲ ὑπὸ φόβου διὰ τὴν ἐιθέσιν ταύτην, τοῦ αὐτοκράτορος κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας, ὅς ἐστι ἄστυλον· ἀλλ' οὔτε ὁ Θεὸς ναὸς οὔτε ὁ ὑπὲρ τοῦ πρόσφυγος πρεσβεύων Ἀρχιερεὺς ἴσχυσαν νὰ ἀποτρέψωσιν ἀπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ τὴν πρὸς σφοδρονισμόν τῶν ἄλλων ἀναγκάσαν τιμωρίαν· ὁ Βασιλεὺς διέταξε τὴν σύλληψιν αὐτοῦ, ἐπεικὴς δὲ φοβούμενος καθήρεσεν αὐτὸν παγὶς ἀξιώματος καὶ τὸν κατεδίκασεν εἰς ἐξορίαν.

Ἄλλ' ἡ ἀποτυχία αὐτὴ δὲν κατέβαλε τὸ θάρρος τῶν Μωαμεθανῶν, διότι νέον στόλον καταρτίσαντες ἐπλευσαν πρὸς τὰ μᾶλλον τῆς πρωτεύουσας ἀπέχοντα παράλια, δρῶντες τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους. Ὁ Βυζαντινὸς στόλος ἀπέπλευσε πάλιν ὑπὸ τὸν Νικητὴν καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐφθασεν εἰς τὴν Πελοπόννησον προσορμίσας εἰς τὸν λιμένα τῶν Κεγχρεῶν (τὸν νῦν τοῦ Καλαμακίου λεγόμενον). Μαθὼν δὲ, ὅτι τὰ δυτικώτερα τῆς χερσονήσου μέρη, Μεθώνη καὶ Πάτρας καὶ τὰ προσεχῆ τῆς Κορίνθου χωρία, λυμαινόμενοι οἱ βάρβαροι, βουλευέται τοιμηρὰν καὶ συνετήν βουλὴν· διότι ἀντὶ τῆς περιπεύσεως τὴν Πελοπόννησον καὶ τὸν Μαλέαν κάμψας νὰ θαλάσσοπορήσῃ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας μέχρις οὗ φθάσῃ τὸν στόλον τῶν πολεμίων, δίδων ἴσως εἰς αὐτὸν καιρὸν νὰ διαφύγῃ, ἀπεφάσισεν ὡς εἶχεν εὐθὺς νὰ διαβιβάσῃ διὰ ξηρᾶς ἐν νυκτὶ τὰς ναὺς διὰ τοῦ κατὰ τὴν Κορίνθον ἰσθμοῦ εἰς τὴν ἀντίθετον θάλασσαν, καὶ ἐξετέλεσε τὴν τοιμηρὰν ταύτην ἀπόφασιν μετὰ θαυμαστῆς δεξιότητος καὶ ταχύτητος, ὥστε ἐπεφάνη αἴφνης εἰς τοὺς πολεμίους, ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν συγχύσας τοὺς λογισμούς των διὰ τὴν ἐν τῇ προτέρᾳ μάχῃ φθόρον καὶ τὸ τῆς ἐφόδου ἀπρόοπτον, καὶ προσβάλων τὸν στόλον τῆδε κακίᾳ διεσκορπισμένον, ἄλλα μὲν τῶν πλοίων κατέκαυσε ἄλλα δὲ κατεπόντωσε, κατασφάξας ἀπειρον πλῆθος Σαρακηνῶν. Ἐβεβήλωσαν ὅμως τὴν λαμπρὰν ταύτην νίκην διὰ τῆς μεγάλης κατὰ τῶν νεοεισμένων καὶ μάλιστα κατὰ τῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀποστάντων ὀμότητος, τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι ἀπεδοκίμασεν ὁ Βασιλεὺς, διότι κατὰ τὸ ἐπὶ ἔτος ἡγεῖτο τοῦ βυζαντινοῦ στόλου ὁ Νάσαρ ἐπὶ τῆς κατὰ τῶν ἐν Ἀφρικῇ Σαρακηνῶν στρατείας. Οὗτοι ἐξαρτίσαντες νέον στόλον ἐξήκοντα μεγάλων πλοίων καὶ δρῶσαντες πρῶτον τὰς ἐν τῇ διαπλῶ αὐτοῦ κειμένας νήσους, ἐφθασαν εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὴν Κεφαλληνίαν· ὁ Νάσαρ ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς ἀντίρρουν τῶν πολεμίων, ἐπλεε μετὰ σπουδῆς κατ' αὐτῶν καὶ βοηθούμενος ὑπὸ αἰσίων ἀνέμων ἐφθασεν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὸν λιμένα τῆς Μεθώνης. Ἐκεῖ ὅμως ἐναντίον ἀνεμοὶ ἠνάγκασαν τὸν ναύαρχον νὰ ἀναχωρήσῃ, τόσῳ μάλλον ὅσῳ πολλοὶ τῶν ναυτῶν εἶχον δραπετεύσει κατὰ τὸν διάπλουν καὶ διαφυγόντες εἰς τὰς νήσους εἰς ἃς προσωρμίζετο ὁ στόλος, ὑπέστρεψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὥστε οὗτος ἐστερήθη τοῦ ἀναγκαίου ἀριθμοῦ τῶν ναυτῶν (*).

(*) Ὁ ναύαρχος εἰδοποίησεν ἀμέσως περὶ τούτου τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἀναζητήσας τοὺς δραπέτας συνέλαβε καὶ κατέκλεισεν αὐτοὺς εἰς τὰς φυλακὰς ἐν αἷς περιέμενον τὴν τιμωρίαν τῆς ἀνάνδρου αὐτῶν κακουργίας. Ὁ δὲ Βασιλεὺς, ἐπειδὴ μὲν τοῦ αἵματος τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ἤθελε δὲ νὰ δώσῃ τὸ ἀναγκαῖον παράδειγμα τῆς τιμωρήσεως τῆς λειποταξίας· διατάσσει λοιπὸν τὸν διοικητὴν τῆς πρωτεύουσας νὰ ἐκλέξῃ ἐκ τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς κακούργων τριάκοντα καταδικασμένους εἰς θάνατον, καὶ νὰ μεταμορφώσῃ αὐτοὺς τοσοῦτον ὥστε νὰ γενῶσιν ἀγνώριστοι. Τοὺς τριάκοντα τούτους ὠδήγησεν ἡ φρουρὰ εἰς τὸν ἱπποδρόμον ὡς ὅντας δῆθεν λειποτάκτας τοῦ στόλου καὶ μετασχηματίζοντας αὐτοὺς τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ νὰ θανατωθῶσιν ὑπ' ὕψιν τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου

Κατ' εὐτυχίαν οἱ Σαρακενοὶ, ὁρῶντες τὴν ἀπραξίαν τοῦ βυζαντινοῦ στόλου καὶ νομίζοντες ὅτι ἐκ δειλίας δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λιμένος, οὐδόπως προσφυλάττοντο καὶ οὔτε ἐπεχειροῦν οὔτε περιέμενον συνεταγμένοι τὴν προσβολήν, ἀλλ' ἐνησυχολοῦντο εἰς τὴν δῆωσιν τῆς παρακειμένης χώρας, ὃ δὲ Νάσαρ, ἀναπληρώσας τελευταῖον τοὺς λειποτάκτας, διὰ νέων ναυτῶν ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ὠφελοῦμενος ἐκ τῆς ἀταξίας καὶ τοῦ ἀμερίμου τῶν Σαρακηνῶν ἐπιπίπτει νυκτὸς κατὰ τῶν τῆδε κακίᾳ διεσκορπισμένων ἐχθρικών πλοίων καὶ ἄλλα μὲν καίει, ἄλλα δὲ βυθίζει, τὰ δὲ λοιπὰ συλλαμβάνει καὶ ἀπάγει εἰς Μεθώνην, ἀφιερῶν αὐτὰ εἰς τὴν αὐτόθι ἐκκλησίαν. Εἰδοποιήσας δὲ τὸν αὐτοκράτορα περὶ τῆς νίκης, ζητεῖ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ· οὗτος δὲ ἐπαινέσας τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀνδρείαν τοῦ στόλου, διατάττει αὐτὸν νὰ πλεύσῃ πρὸς τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν διὰ νὰ κταπολεμήσῃ καὶ τοὺς ἐκεῖ Σαρακηνούς. Ἡ ἐνδοξος αὕτη νίκη ἐδιπλασίασε τὸ θάρρος τοῦ στρατοῦ· ὅθεν μετὰ μεγάλης προθυμίας ἀπεβιβάσθη εἰς Πάνορμον, ἐξεπύρηνσε καὶ ἐδῆωσε τὰς τῶν Σαρακηνῶν πόλεις, καὶ ἐκράτησε πολλῶν ἐμπορικῶν πλοίων φερόντων πολὺτιμον φορτίον. Ἐκεῖθεν ὤρμησεν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ὅπου ὑπῆρχε καὶ περὶ βυζαντινὸς στρατὸς ὑπὸ Προκόπιον τὸν πρωτοβεσιτάριον (πρόσταμνον τῆς αὐτοκρατορικῆς ἱματιοθήκης) καὶ Λέοντα τὸν Ἀποστόλην. Ὁ Νάσαρ πλησιάσας εἰς τὴν Καλαβρίαν, ἵνα ὑποδοχθῇ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ, ἀπῆντησε παρὰ τὴν νήσον τῆ καλουμένης Στύλαι νέον στόλον Σαρακηνῶν ἐρχόμενον ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς· προσβαλὼν καὶ καταναυμαχήσας αὐτὸν, ἀπεβίβασε μέρος τοῦ ἐπὶ τῶν νεῶν στρατοῦ εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐνώσας αὐτὸν μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Προκόπιον ἀπεδίωξε τοὺς Σαρακηνούς ἀπὸ πασῶν σχεδὸν τῶν πόλεων τῆς Καλαβρίας καὶ Ἀπουλίας, καταλιπὼν εἰς αὐτὰς φρουράς. Ἐπανήλθε δὲ περιβόητος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὅπου ἔτυχε λαμπρὰς καὶ ἀξίας τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ ὑποδοχῆς.

Ἐν Ἰταλίᾳ ἐξηκολοῦθει ἐν τούτοις ὁ πόλεμος καὶ μετὰ τινος ἀποτυχίας, ἀποδιδομένης εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Λέοντος καὶ τὴν ἀνικηνότητα τῶν διάδοχων αὐτοῦ ἡγεμόνων τοῦ στρατοῦ, Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς, σταλεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλεῖος πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν κακῶς πεπραγμένων, ὠδήγησε τὰ Βυζαντινὰ ὅπλα μετὰ τοσαύτης ἀνδρείας δεξιότητος καὶ φιλανθρωπίας ὥστε οὐ μόνον ἀπῆλλαξεν ἐντελῶς τὴν Καλαβρίαν τῆς τῶν Σαρακηνῶν δυναστείας, ἀλλὰ κατέλιπεν ἐν Ἰταλίᾳ μνήμην ἀνεξάλειπτον τῆς πατρικῆς προνοίας καὶ ἀντιλήψεως ὑπὲρ τοῦ Ἰταλικοῦ ἔθνους, ὅπερ μέχρι λατρείας ἠγάπησε καὶ ἐτίμησεν αὐτόν.

Αὕτη ἦτο ἡ τελευταία ἐπὶ τοῦ Βασιλείου ἐκστρατεία. Κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη ὑπέστη ὁ αὐτοκράτωρ οὐ μικρὰς οἰκογενειακὰς θλίψεις διὰ τὴν κατὰ ἀπὸ τοῦ ὁποῦ δῆθεν ἐδραπέτευσαν. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἰδὼν ὁ βυζαντινὸς στόλος ἐπερρώσθη πρὸς τὰ δεινὰ, πᾶσαν ἀποδέμενος μαλακίαν καὶ τρυφήν καὶ παρεκάλει τὸν ἡγεμόνα νὰ τὸν ὀδηγήσῃ κατὰ τῶν πολεμίων.

τοῦ υἱοῦ Λέοντος· χαλκευθεῖσαν καὶ ἐπὶ τινα χρόνον πιστευθεῖσαν σικοφαντίαν, ὅτι δῆθεν ἐβουλεύετο τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῆς ἐξουσίας. Ἀνακαλυφθεῖσης ὅμως τῆς ἐπιβουλῆς ὁ Βασιλεὺς συνεφιλώθη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐπέζησε πολὺν χρόνον μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο. Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 866 ἔτους, ἐν θέρᾳ εὐρισκομένου τοῦ βασιλέως, μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ ἐλαφρὸς ἐξορμήσασα κατ' αὐτοῦ περιεπλέχθη εἰς τὴν ζώνην του καὶ ἐρρίψεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἵππου. Ἡ πτώσις ἐτάραξε τοσοῦτον τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ, ὥστε παρήγαγε σφοδρὸν πυρετὸν ἀναλώσαντα ἐντὸς ὀλίγου πᾶσαν τὴν ζωτικὴν αὐτοῦ ἰσχύα καὶ ἐπενεχόντα τὸν θάνατον τῇ 1 Μαρτίου 886.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Βασιλεὺς. Ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ καὶ τὸ πλείστον διὰ τῆς αὐτοῦ ἐνεργείας, μεγάλη συνειληφθῆν ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει ἀλλοίωσις. Ἡ μεταξὺ τοῦ Ῥωμανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ πάλιν κατέπαυσεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τὸ βυζαντινὸν κράτος ἔλαθεν ὀριστικῶς, μάλιστα ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ, τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ταῖς περὶ αὐτὴν χώραις, τὸν ἰδιόζοντα χαρακτῆρα τοῦ χριστιανικοῦ ἑλληνισμοῦ. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἔφθρεν εἰς τὴν τὸ νομικὴς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας· ἀλλ' ἐκ τῆς πρὸς τὸν προκατόχον τοῦ Βασιλείου ἐπιστολῆς τοῦ Πάππα Ῥώμης· Νικολάου, ἐν ἔτει 865 Μ. Χ., ἀποδεικνύεται ὁποῖαν κῆραν ἐδίδον οἱ βυζαντινοὶ εἰς τὴν ὀνομασίαν ταύτην. Ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐπιστολῇ παραπονεῖται ὁ Πάππας ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ὀνομάζει βάρβαρον τὴν γλῶσσαν τῶν Ῥωμαίων. Θεωρεῖται, λέγει, τὴν γλῶσσαν ταύτην βάρβαρον, διότι εἶναι ἄλλοτρία εἰς ὑμᾶς· ἀτόπως δὲ ὀνομαζέσθε αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὧν ἀπεβίλλετε τὴν γλῶσσαν. Εἰς τὴν ὀνομασίαν ταύτην δύναται εὐλόγως νὰ ἐφαρμοσθῇ ὅ,τι ἔλεγον κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα οἱ γερμανοὶ νομοδιδάσκαλοι περὶ τῆς δυτικῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας τῆς διαλυθείσης τὴν 6 Αυγούστου 1806: Imperium nostrum re esse Germanicum, non in e saltem Romanum, τούτεστι ἡ ἡμετέρα αὐτοκρατορία εἶναι πράγματι μὲν γερμανική, ὀνόματι δὲ μόνον Ῥωμαϊκή.

Τοσοῦτον δὲ ἐπιτηδεύει· ἐκαλλιεργήθη ἐπὶ τοῦ Βασιλείου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ τὸ αἰεθαλὲς τοῦ ἑλληνισμοῦ δένδρον, ὥστε οὔτε ἡ ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἀνωμαλία καὶ ἀσθένεια τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, οὔτε αἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἀδιάλειπτοι κατ' αὐτοῦ προσβολαὶ τοῦ ὁσημέραι ἐξογκουμένου μωαμεθανικοῦ χειμαρῶτος, οὔτε τέλος ἡ κατὰ τὴν 15 ἑκατονταετηρίδα κατάλυσις τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἡ μακρὰ τῶν νεοεισμένων δουλεία, ἴσχυσαν νὰ μαρῶναι τὸ δένδρον ἐκεῖνο, ἀλλ' ἀνέδωκε πάλιν κλάδους γενναίους καὶ ἀμφιλαφεῖς· καὶ ἰδοὺ, τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀνεκλήθη αὐθὺς εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν. Ποτιζόμενον δὲ ὑπὸ τῶν ναμάτων τῆς προγονικῆς καὶ τῆς τῶν νεωτέρων χριστιανικῶν ἐθνῶν παιδείας, ἀνδρίζεται καὶ ἀναπτύσσεται κατ' ἐκάστην ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ τούτῳ τεμένει τῶν Μουσῶν, οὗ τινος τὴν ἰδρυτὴν πνευματοειρήνην τῶν Μουσῶν, οὗ τινος τὴν ἰδρυτὴν πνευματοειρήνην

ζομεν σήμερον μετὰ τῶν γενεθλίων τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ ἰδρυτοῦ, πεποιθότες ὅτι τὸ ἀήττητον τοῦ πολιτισμοῦ ὄπλον θέλει προάξῃ τὸ ἔθνος τοῦτο εἰς τὴν προγενεστέραν αὐτοῦ ἰσχύιν καὶ εὐλείαν.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΤΟ ΟΡΦΑΝΟΝ ΠΑΙΔΙΟΝ.

(Ἐκ τῶν τοῦ Ch. Swain.)

I.

Τὸ δῶμα εἶναι παλαιὸν καὶ ἔξω ἡ νύξ κρύα·
Πλὴν τερπνοτέρα εἶν' ἡ νύξ τῶν φώτων τῆς ἡμέρας,
Διότι εἰς τὸν ὕπνον τοῦ ἡνὺς ἡ θεοπέσια
Τῷ διαπέμει ὄνειρα μορφῆς ὠραιότερας.

II.

Καὶ βλέπει εἰς τὸν ὕπνον τοῦ ὀρφανοῦ παιδίου
Ἐκείνη, ἥτις ἔφυγε, πῶς ἔργεται ἐκείνη.
Τὰ ὄμματά του παύσιν τοὺς θρόμβους τῶν δακρύων,
Τὴν θλίβ' εἰς τὴν ἀγκάλῃν του, σιγᾷ πᾶσα ὁδόν.

III.

Κοιμᾶται, καὶ τὸ τέκνον τῆς κρατ' εἰς τὰ γόνατά της,
Σκεπάζει μὲ φιλήματα τὸ στόμα τοῦ τοῦ νέου,
Καὶ τ' ὀρφανὸν μετὰ φωνῆς τὴν λέγει μοχλατῆς,
«Μὴ φεύγῃς πλέον, μήτερ μου, ὦ! μὴ μὲ φύγῃς πλέον!»

IV.

Ἐξημερόνει. Ἐξυπνᾷ τὸ ἔρημον παιδίον.
Ἐπέταξε τὸ ὄνειρον τὸ εὐτυχὲς ἡ θεά
Εἶναι ἔρηρ καὶ ἀχαρὶς τῶν κύκλωθεν πεδίων,
Πρωτὰ ὀρφανῇ, αὐτῇ ψυχῇ καὶ σιγαλῇ!

V.

Πτηνὰ τινα μὲ φρίσσοντα πτερὰ περιπετώσιν
Ἐπὶ τῶν δένδρων χύνοντα τὰ ἄσπρά των τὸ κρύον.
Τὸ μικροκλαῖον ὀρφανὸν αἱ θλίψεις τὸ κεντῶσιν·
«ὦ! ἔλα, ἔλα, μήτερ μου!» κραυγάζει τὸ παιδίον.

VI.

Ποῦ εἶναι τὸ οὐράνιον τῶν ἀρχαγγέλων δῶμα;
Ἀπὸ πρῶτα· ἐρωτᾷ συχνὰ μέχρις ἐσπέρας.
Ἄν τὸ ἀκούσῃ τις φρονεῖ ἢ τοῦ ἰδῇ τὸ ὄμμα,
Θελεῖ τῷ πέμψῃ ἐκ χερσὶς ἐκείνης ἡ πάλιν σφαῖρα.

VII.

Καὶ κράζει, «γλυκεῖς ἄγγελοι, ὦ! δεῖξάτε με ποῦ
Ποῦ τὸ νέον οἶκός ἐκείνης ποῦ δὲν βλέπω.
Ἡ φέρετέ τιν, ἄγγελοι, τοῦ τέκνου τῆς πλησίον,
Ἡ δεῖξάτε με, καὶ ἐκεῖ τὰ βήματά μου τρέπω!»

X. A. Παρμενίδης.

ΛΑΠΟΝΙΑ.

Λαπωνίαν ὀνομάζομεν τὴν δυτικωτέραν ἐπαρχίαν τῆς Εὐρώπης, ἀνήκουσαν μέρος μὲν εἰς τὴν Σουηδικήν, μέρος δὲ εἰς τὴν Ρωσικήν. Κεῖται δὲ παρὰ τὴν Λευκὴν θάλασσαν, τὸν κατεψυγμένον ἀρκτῶν ὠκεανὸν καὶ τὸν Βοθνικὸν κόλπον. Ἀπὸ τῶν ὀρέων αὐτῆς ὕψος ἔχοντων χιλίων περίπου μέτρων, καὶ αἰωνίως χιονοσκεπᾶστων, καταβαίνουσιν ἄφθονα ὕδατα ἅτινα συ-

Ἡ αἰὼν καὶ ἐνδύματα Λαπώνων.

καὶ σιλοῦρων, καὶ ἀφύων. Ἔχει δὲ καὶ μεταλλεῖα σιδήρου, χαλκοῦ, ψευδαργύρου, ἀρσενικοῦ, καὶ χρυσοῦ. Ἄρκτοι, λύκοι, ἀλώπεκες, ἐνυδρίδες, ἰκτίδες, ἱππέλαφοι καὶ ἄλλα ζῶα ἐνδιαίτωνται εἰς τὰ ὄρεινότερα μέρη αὐτῆς. Ὡς κειμένη ἐκείθεν τοῦ πολιτικοῦ κύκλου ἡ Λαπωνία, εἶναι κατεφυγμένη κατὰ τοὺς ἐννέα μῆνας τοῦ ἔτους· τοὺς δὲ λοιποὺς τρεῖς ὁ καύσων καθίσταται ὑπερβολικώτατος. Εἰς Οὐαρδουὺς ἡ ἡμέρα ἔχει διάρκειαν ἐξ ἐβδομάδων, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ νύξ.

Οἱ Λάπωνες, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν Φιννικήν φυλὴν, δὲν εἶναι πλέον τόσο μικρόσωμοι ὅσῳ περιεγράφοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων περιηγητῶν· διότι, ἀναμιχθέντες, χάριν εἰς τὴν ἐμπορίαν, μετὰ τῶν Νορρουηγίων καὶ Φιννῶν, καὶ συγγενεύσαντες μετ' αὐτῶν, ἀπώλεσαν τὸν πρῶτον τύπον τῆς φυλῆς των. Ἐν γένει δὲ εἶναι πολὺσαρκοὶ καὶ μελάγχροες, καὶ ἔχουσι χαρακτηρισμοὺς Μογγόλων ἀφ' ὧν, ὡς ὑποτίθεται, κατάγονται. Ὅτε οἱ Ἀσιατικοὶ λαοὶ κατέκλυσαν τὴν Εὐρώπην, οἱ Λάπωνες, ὡς φαίνεται, κατέφυγον εἰς τὰς ἐρήμους ἐκεῖνας προτιμήσαντες τῆς εὐζωίας τὴν ἡσυχίαν.

Ὁ βίος αὐτῶν εἶναι ἐξ ἀνάγκης νομαδικός· διότι, ἀφοῦ ἐξαντληθῇ ἡ ἀλιεῖα καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱππελάφων ἐξ ὧν τρέφονται, μεταβαίνουν εἰς ἄλλο μέρος διὰ νὰ εὕρωσι νέαν θήραν. Ἰδοὺ διὰ τί καὶ αἱ καλύβαι των, ὧν μία περιστάνεται εἰς τὴν παρούσαν εἰκόνα, κατασκευάζονται δι' ἀκατεργάστων κορμῶν δένδρων, καὶ σκεπάζονται μετὰ φύλλων, χόρτου, καὶ τεμαχίων πανίου. Τὸ σχῆμα αὐτῶν εἶναι, ὡς βλέπομεν, κωνοειδές, καὶ διὰ τῆς ἀνοικτῆς κορυφῆς τῆς στέγης ἐξέρχεται ὁ καπνός.

Εἰδωλοῖά τραι ἄλλοτε οἱ Λάπωνες, πιστεύουσι σήμερον εἰς Χριστὸν, πρεσβεύοντες οἱ μὲν τὰ τῶν Ὁρθοδόξων οἱ δὲ τὰ τῶν Λουθέρων. Φοροῦσιν ἐνδύματα μαλλωτὰ λευκὰ ἢ κυανὰ, πεποικιλμένα διὰ κεντημάτων καὶ διὰ ταινιῶν ἐρυθρῶν, κιτρίνων ἢ πρασίνων, ἔχοντες καὶ τὴν κόμην μακράν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἐνδύμα καὶ οἱ χαρακτηρισμοὶ τῶν γυναικῶν ὁμοιάζουσιν εἰς ἄκρον πρὸς τὰ τῶν ἀνδρῶν, δυσκόλως διακρίνονται τὰ δύο φύλα. Εἶναι ἐκδοτοὶ εἰς τὴν ῥακαποσίαν, εἰς τοσοῦτον μάλιστα βαθμὸν, ὥστε σπανίως εὐρίσκεις Λάπωνας νηαλίους.

Ἡ παράβασις τῆς πρὸς ἀλλήλους πίστεως τῶν συζύγων δὲν θεωρεῖται ὡς καὶ παρ' ἡμῶν μετὰ τῆς αὐτῆς αὐστηρότητος.

κοροῦσι ποταμούς, ἀπολήγοντας εἰς διαφόρους θαλάσσης. Καὶ οἱ μὲν ποταμοὶ τῆς Λαπωνίας βρῖθουσιν ἰχθύων πολυσιδῶν, αἱ δὲ παρ' αὐτὴν θάλασσαι παρέχουσι πλουσίαν ἄγρην φαλαινῶν,